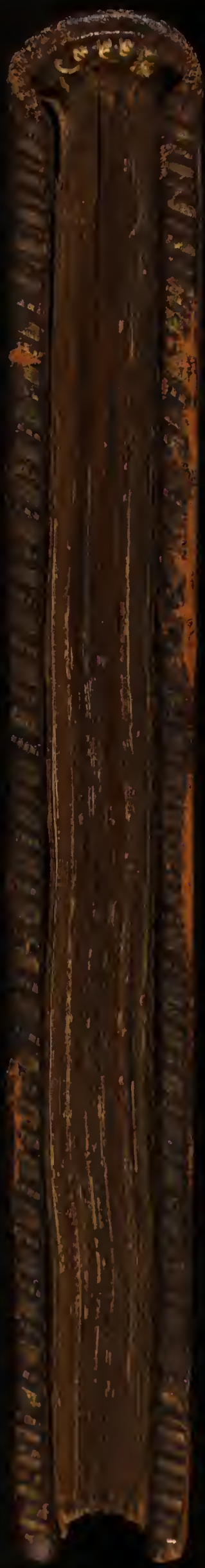

GALENI
OP: INT:
INACRIS

1521

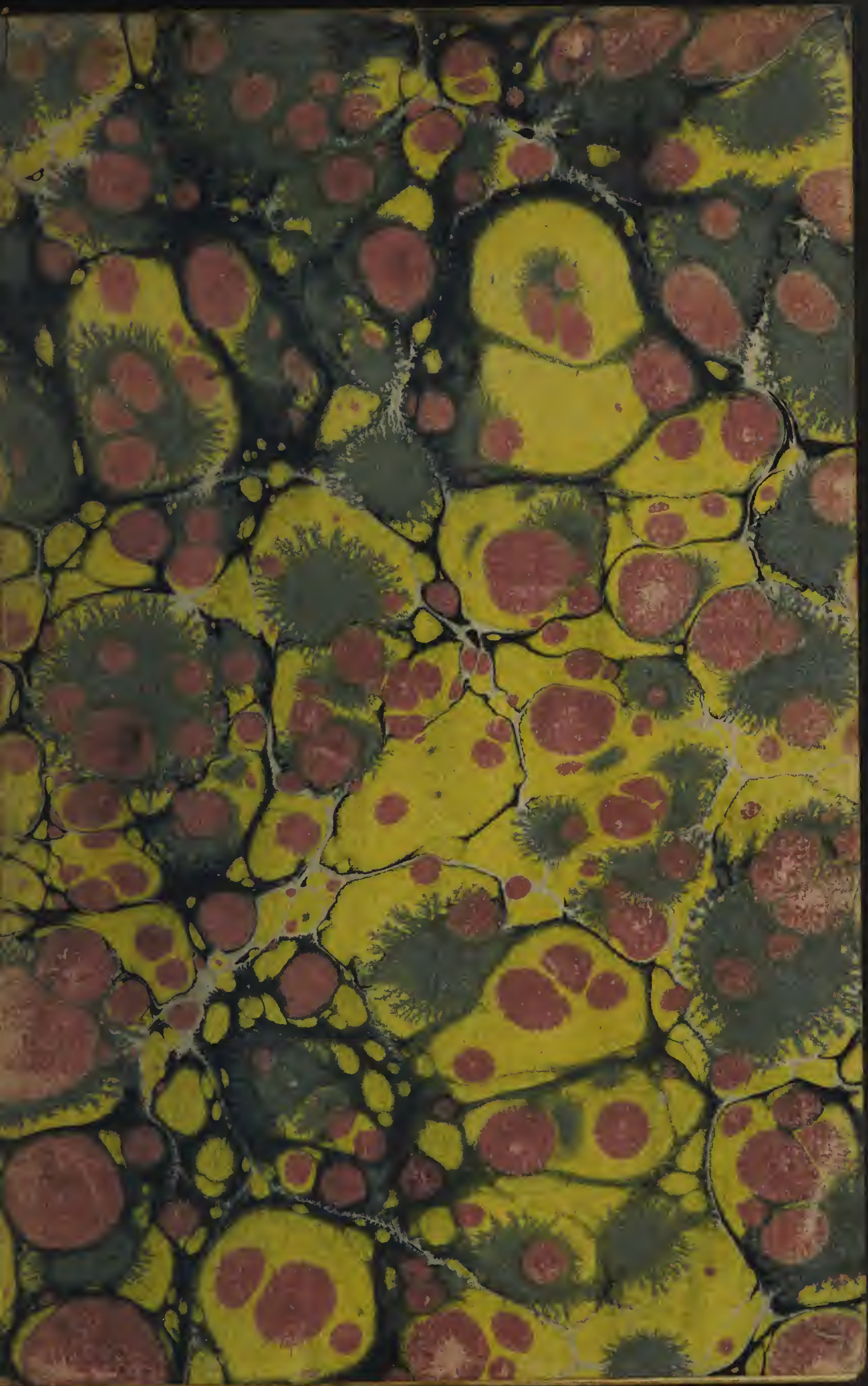

In. Lewis Petit M.D.
Coll. Regal. Med. Lon. Sec. S.R.S. & S.S.A.

Collated by W.B.

EE
22
~~16~~

DL

62464/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

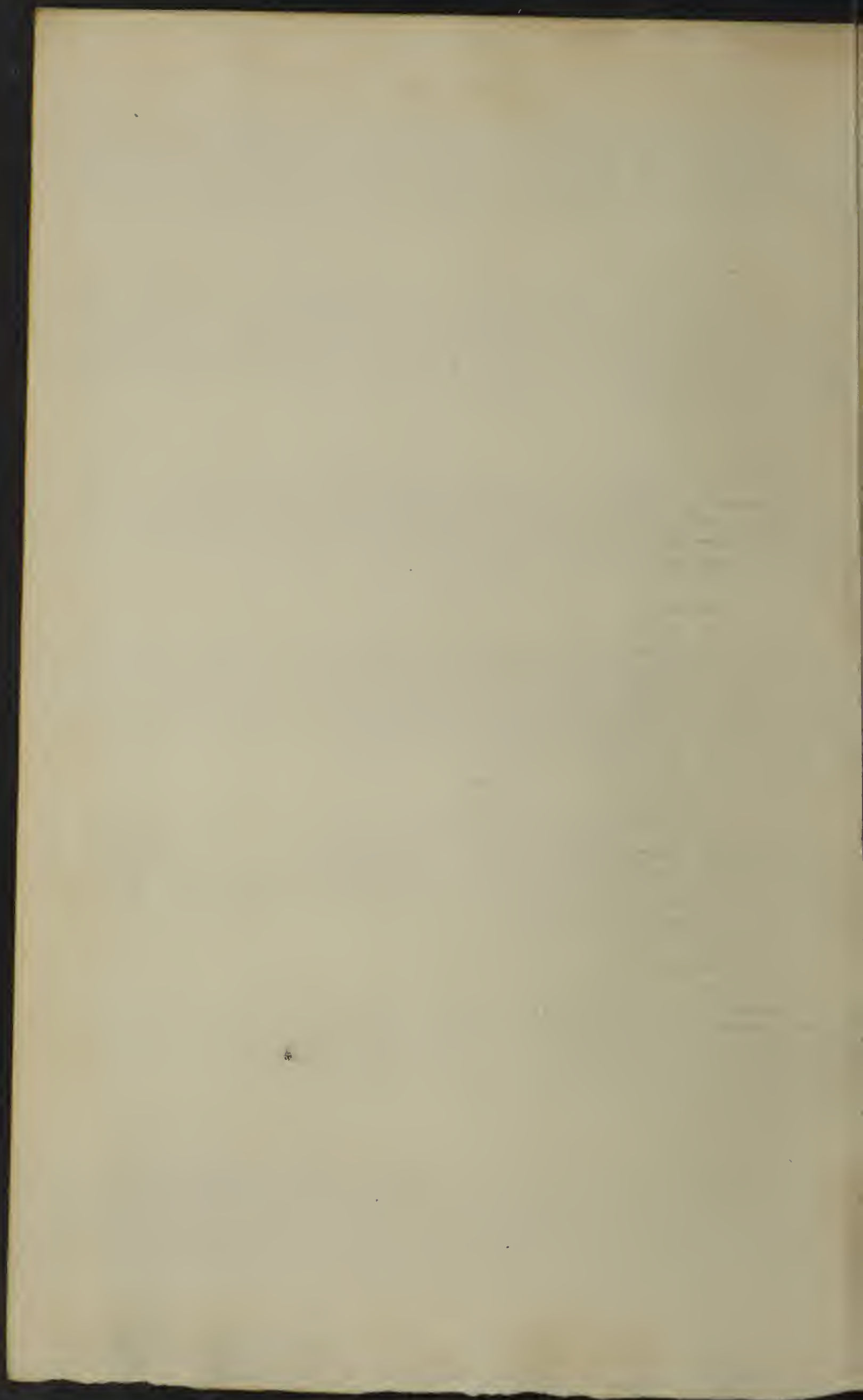
ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

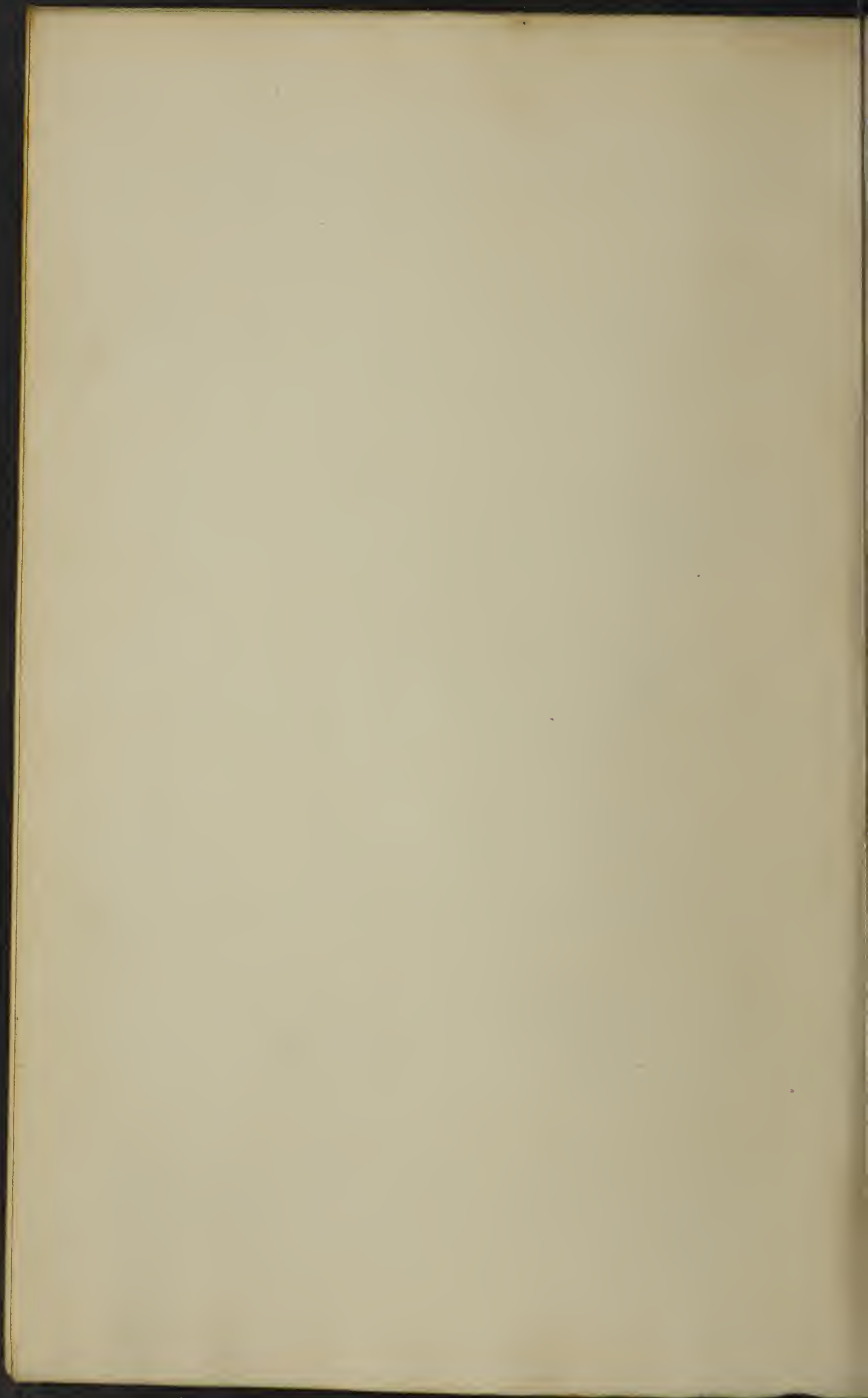
GALEN

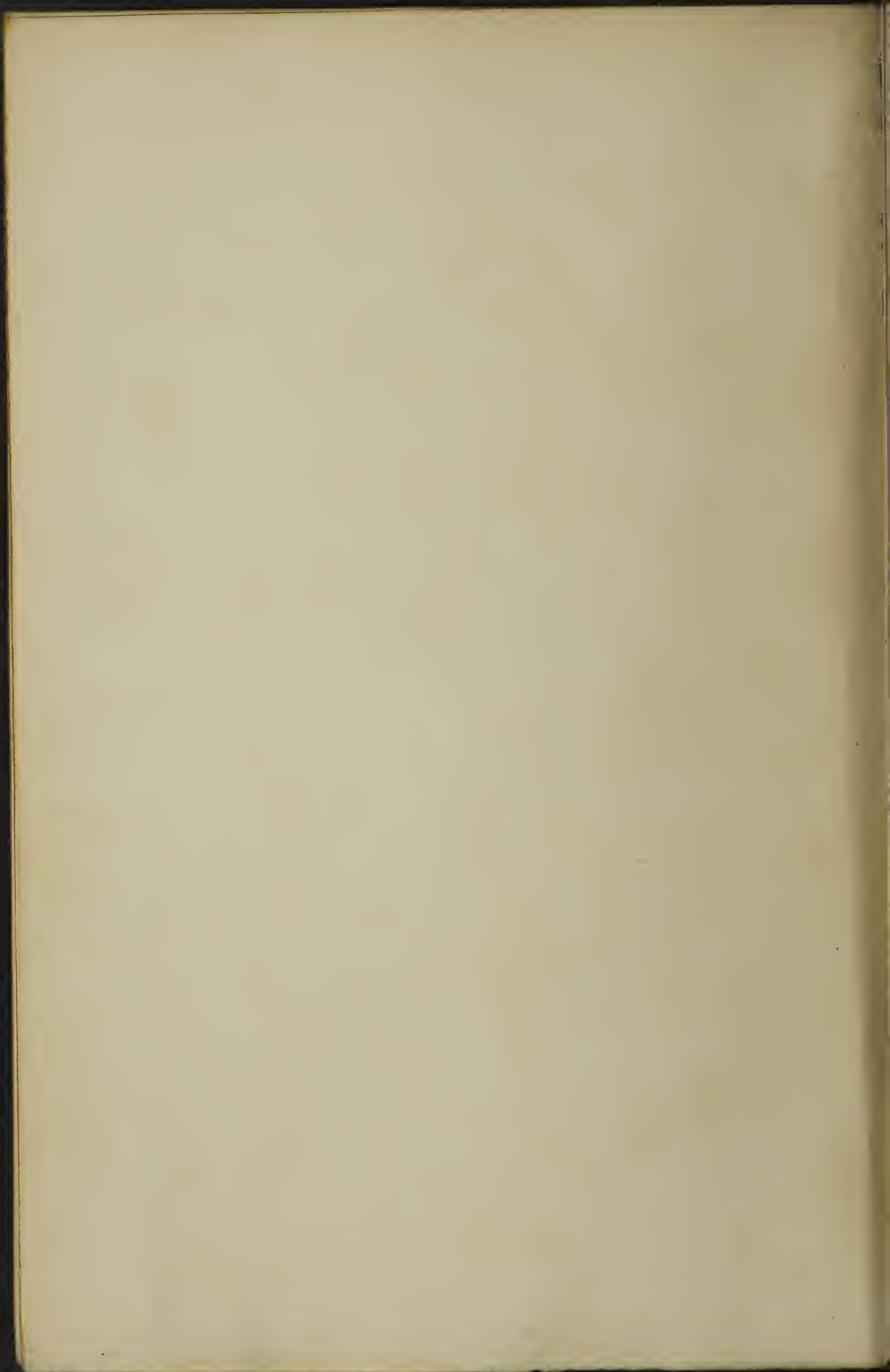

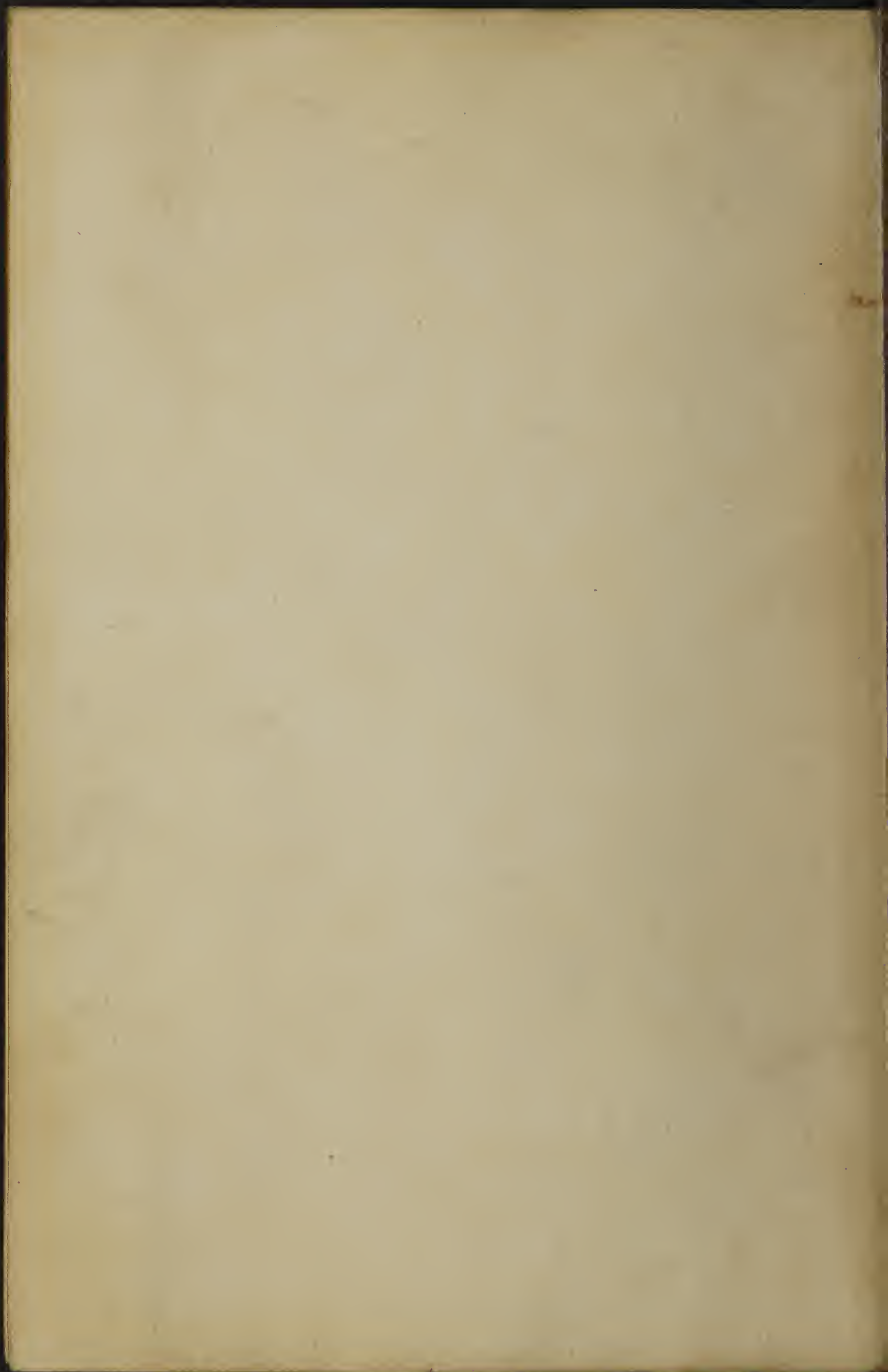

GALENI PERGAMEN-
SIS DE TEMPERA-
MENTIS, ET DE IN-
AEQUALI INTEMPERIE
LIBRI TRES
THOMA LINACRO
ANGLO INTER-
PRETE.

Ho magis vanapone
Opus non medicis modo, sed et
philosophis oppido q̄z necessariū
nunc primum prodit in lucem
CVM GRATIA
& Priuilegio.

*Dispositio . . .
per . . .*

THE
ROYAL
SOCIETY

SANCTISSIMO DOMINO NO-
STRO PAPAE LEONI DECIMO,

Thomas Linacer Medicorum

Minimus. S. D. ..

On hanc tibi lucubratiunculā
meā Beatissime Pater quasi
tuis aptam studijs dignamve
offero, quē totū totius chri-
stianæ Reip. gubernaculis in-
cumbere omnes scimus, sed
quod studiosis eam futurā nō ingratam sperem.
quibus quidquid vsui esse potest, tibi quoq; fo-
re iucundum nō dubito. Accedit quod quū re-
cens in me collatæ nō vulgaris munificentiæ tuæ,
qua me quoq; sicut reliquos quicumq; te olim co-
mitabamur in ludum, beare es dignatus, non im-
memorē me aliquo saltē officij genere declarare
volui: vnū hoc inter facultates meas quo id effi-
cere conarer literarium perspexi genus. quod et
mihi cui pene præter literas nihil est, et tibi qui in
literis es eminētissimus maxime visū sit congruēs.
In quo genere Galeni hic, se obtulit libell⁹. brevis
oīno, sed non minus philosophis quā medicis
necessarius. Qui breuitate sua simul officiū meū
minus erat moraturus, simil mæ in uertēdo, quā
tulæcūq; , certe tenuis facultatis gustū aliquē tibi
præbiturus. Perexigua (fateor) res, nimis q; im-

par quæ pro tante benignitatis vel Mnemosyno
ad sacrâ presertim Celsitudinē tuâ mittatur. Verū
et cuius ipse vicem in terris geris pauperculæ mu-
lieris duo minuta probauit; et mola salsa litare eos,
qui thura non haberent, prodiū nō ignoras. Sūt
sane mihi plura maiora q̃ in manib⁹, quæ vt pri-
mū per valetudinē et ministerij mei officia licebit,
si tibi hæc non displicere intelligam, sub noīe tuo
(modo id non graueris) ædentur. Non quo ijs
operæpreciū tibi vllū me facturū autumē, quod
scilicet mihi de meo ingeniolo sperare non licet,
sed quo ijs ex præfatiōe noīs tui, qđ merito litera-
tis omnib⁹ est charissimū, gratiā aliquā autoritatē
q̃ captē. Permultū sane si qui erūt qui ex vigilijs
meis fructum aliquē percipient, Sanctitati tuæ de-
bituris, qui tam insigni beneficētia studiorū
meorum ocio cōsulueris, Deū opt. Max.

precor diu te nobis seruet atq̃ incepta
tua omnia secūdet. Londini. Anno
Christianæ salutis. M. D. XXI.

Nonis Septembris. 33

33 33 33

33 33 33

33

ELENCHVS   SEQVEN

P R O Elenchi huius intelligētia, scire licet, quū in singulis huius codicis pagellis viginti septē versus contineātur: diuisis n̄s in treis nouenarios: per A significatur eorū prim⁹. per B. secūdus. et per C tertius. Sic intra nouē semper versus lector quod ex Elencho requireret, nō difficulter inueniet. Modo qui breuissimus labor erit, singulis libri chartis numerum adscribere velit.

A

Animans in summo calidū humidū frigidum aut siccum nullum esse.	folio primo, pagina. i. C
Autumni incōmodum.	fo. vñ. i. B
Autumni qualitas.	fo. eodem. i. C
Autumni et veris collatio.	fo. eodem. ñ. A
Animalia quomodo veteribus calida et humida sint dicta.	fo. x. ñ. A
Atræ bilis temperies.	fo. xxxiñ. i. C
Animal calidum et humidum cur dixerint ueteres.	fo. eodem. ñ. C
Adipis et carnis variæ causæ.	fo. xxxiiñ. ñ. B
Anatomica speculatio.	fo. xliñ. ñ. C
Aristotelem de substantia formatricis virtutis dubitasse.	fo. xliiñ. ñ. A
Ab exiguo momēto magnam fieri interdum mutationem, et eius rei exemplum.	fo. li. i. C
Archimedes.	folio. lñ. i. B

TIS OPERIS.

Attendendū in sicco et humi. quid per se tale sit
quid per accidens. fo. lv. ij. B

Aliqua pati a nostro corpore magis quā agere
aliqua magis agere quā pati. omnia vero tū agere
tum pati. fo. lvij. i. C

Ἀδπαθῆα. folio. lvij. ij. C
Aliqua primo statim vsu alterationem suam ostē
dere. fo. lix i A

Abs quibus externis iudicādū. fo. lxi. ij. B

Ad aliquid esse quicquid ptāte dicīt. fo. lxiiij. ij. C

Arterias et venas partes esse compositas. fo. lxvi.

Aliter simplicē carnē aliter vniuersum musculum
inæquali temperie affectum esse fo. lxvi.

Abcessio que melior sit que deterior. fo. lxvij

Alterationis varietates in phlegmonis, ex quinqz
generibus accidere. fo. lxviij.

Animaliū quædā cōueniētes, quædā cōtrarios in
ter se succos habere

Aliquos rigere nec tamen febricitare. Rarūqz id
B (fo. lxxij.

Biliofum quod in uentriculo gignitur quo sit co-
lore, et quo quod in iocinore. fo. xliij. ij. A

C
Calidum, humidū, frigidū, siccū multifariam dici
Aristotelem censuisse. fo. ix. ij. C

Calidum et frigidum, humidum et siccū dici idem
corpus multis modis. fo. xij. i. B

ELENCHVS

SEQUEN

- Calidū & frigidū non de corporibus modo, sed
etiā de qualitatibus interdū dici. eodē. ij. C
Calida, fri. hu. sic. vt substātiæ, quæ. fo. xv. i. B
Calida, frig. humi. sic. absolute quæ. fo. xvi. ij. B
Cutem in calore & frigore medium optinere
statum. fo. xxi. i. B
Chondrosyndesmos fo. eodem. ij. A
Calidum in ætatibus qualiter tactu sit discernen-
dum. folio. xxix. i. A
Calorem in pueris & florentibus parem esse. fo.
Carnosi generis species. fo. xxxij. i. A (xxxi. i. B
Caro proprie, quæ folio eodem. i. A
Carnem iocinoris, lienis, pulmonis, & renū. sim-
plicis naturæ esse. fo. eodem. ij. B
Cordis carnē nō esse simplicē. fo. eodē. ij. B
Carnem ventriculi, vteri, & vesicarum propriam
quandam esse. folio eodem. ij. C
Carnis temperies. fo. xxxij. i. A
Cartilaginis temperamētū. fo. xxxij. i. B
Calcarium temperies folio eodem. i. B
Carnosi qui. folio xxxij. ij. B
Cōsuetudinē esse acquisititiā naturā. fo. eo. ij. B
Calui cur. folio xxxix. i. B
Canī cur. folio eodem. ij. A
Cur calui a sincipite canī a tēporib⁹ magis fiāt fo.
Cui maxime attendēdū cum cor- (eodē. ij. B
poris tēperie iudicabimus. fo. eodē. ij. B

TIS   OPERIS.

- Cur quib⁹ hirt⁹ est thorax ob idip⁹ sū aliquādo re
 liquis partib⁹ dissimili sint tēperamēto. fo. xl. ij. C
- Cutis quando sub se posita ū partiū temperiem
 indicet, & quarum. folio xli. i. C
- Cōsiderandū etiā si quid raro accidit. fo. xliij. ij. A
- Cerebri ipsi⁹ temperamētum ex quibus dignosca
 tur. fo. xliiij. i. A
- Causa quædā huīditatis ī carne. fo. xlv. i. A
- Cōsiderādū esse ex quibus & in quæ mutatioēs
 sint factæ. folio eodem i. B
- Cur aliqua protinus, aliqua interposito tempore
 calefaciant. folio l. ij. B
- Calefacere oīs eē alimēti coēm effectū. fo. liij. ij. A
- Cur aliqua eorum quæ ut alimenta comedūtur,
 cuti imposita exulcerēt. folio. liij. ij. A
- Corpora calida. frigida. hu. & sic. quædam per
 se talia esse, quedā ex accidenti. fo. lv. i. B
- Cantharidas vesicam exulcerare. fo. eodē. ij. A
- Cōmune iudiciū in ōnibus quæ potestate sunt
 ex alterationis celeritate. folio. lvi. i. B
- Cōtrarietas naturæ vnde iudicāda. fo. eodē. ij. C
- Cedendum aliquando esse non exactissime lo
 quentibus. folio lviij. ij. B
- Cibi pariter & medicamēta, que. fo. lix. i. B
- Calidi. frigidi. humidi. sicci. respectu nostri iudi
 cium a nobis certū esse posse. folio lxi. ij. A
- Calor quōdo ex accidētī refrigeret. fo. lxiij. ij. B

ELENCHVS SEQVEN

Calidum reuma quemadmodum musculi partes
Corporis tēperies quādo extrīse (iūadat. fo. lxxvi
cus, et quādo interne alteretur. fo. lxxi.

Cur aliqui simul rigeant et febricitent fo. eodē.

Concoctionem phlegmonis duo sequi. fo. lxxvñ.

D

Demonstrationis oīs principia esse quæ sensui et
quæ intellectui sint manifesta. fo. xxviñ. ij. B

Durū et molle cū medio criter calēt iudicāda fo.

Dubitatio de nonnullis quomodo (xxxī. ij. C
calida frigida u e appellentur. fo. xlix. i. A

Diuerforū ex medicamētis effectūū causæ. fo. liiñ

Diacantharidon. fo. ly. ij. A (i. C

Deleterion. folio. lvi. ij. A

Deleterea vnde iudicanda. fo. eodem. ij. C

Dubitatio de ijs quæ sub calore applicata, tamen
refrigerant fo. lvñ. i. C

Dupliciter fieri aliquid calidius. fo. lix. ij. A

Dupliciter fieri aliquid frigidius. fo. eodē. ij. B

Diuisio partū maiorū in sibi proximas. fo. lxxvi.

Digestionē in phlegmōe maxie optandā esse cu

Dolor quādo desinat. fo. eodē (rationē. fo. lxxvñ

Doloris in febris spacium et eius termin⁹. fo. lxxix.

E

Eufarcos. folio. xñ. i. A.

Eucraton corpus quod dicatur. fo. xvñ. ij. B

Ex similitate de solo naso iudicandū. fo. xly. i. A

TIS OPERIS.

Error alius in iudicādis tēperamētis fo. xlvj. ij. B
F.

Frigidam temperiē nec humidam necessario esse
nec siccam. folio xvij. i. C

Florescētis etatis temperies. fo. xxv. i. A

Fibræ temperies. folio eodē. i. A

Fibræ variæ folio xxxij. ij. C

Flauæ bilis temperies. folio xxxij. i. C

Formatricē vī artificē facultatē esse fo. xliij. ij. A

Frigida per naturam immodice calefacta vim su-
am amittere. folio lviij. i. A

H.

Humidum & calidum temperamētum esse pes-
simum fo. viij. i. A

Hominis cutē mediū esse in calido fri. humore
& sicc. propriēq; eā quæ ī manu est fo. xix. ij. B

Habitus hirsutus & glaber quam temperiem co-
mitentur. folio xxxvi. i. B

Hypophora de pilorū generatiōe folio eo. i. C

Hippocrates folio lxyij.

Hypophora & Solutio. folio lxix.

Hippocratis dictum, & eiusdem nonnulla pro-
babilitas folio, eodem

Hepialos quæ vocetur. folio lxxi.

I.

Iusticia quid. folio. xiiij. i. B

Intemperies quæ in altera tantū oppositione ex

ELENCHVS

SEQUEN

- cedunt, quo loco ponendæ. fo. xvij. ij. C
Intemperies duplex. fo. xxxv. i. C
Intemperamētī quod ītra sanitatē sit, nota. f. eo. ij. A
Internarū particularū tēperīe ex fūctiōib⁹ digno-
scēdā, tū ex cōtinētū eas partiū affectu. fo. xli. i. C
Inæquales esse temperies in regiōibus intēperatis
Inæqualem esse tēperiem partiū quæ (fo. eo. ij. A
phlegmone laborant. fo. xlvij. i. C
In ijs quæ potestate calida, frigidave sunt, tria ge-
nera spectanda. fo. lv. ij. A
Iuniores medici in quo fuerint falsi. fo. lix. ij. A
In explorādo medicamento aliud quiddam obser-
uandum. fo. lxij. i. C
In phlegmone duplicē esse affectum. fo. lxiij. ij. B
In explorando medicamento aliud obseruandam
folio eodem. (fo. ij. C.
In phlegmone quis sanguis primum calefiat quis
deinceps. fo. lxviij
In corpore quod phlegmōe laboret quid maxime
inflāmetur quid deinde. fo. eodem
Indolescentiæ in hecticis causa. fo. lxix.
Inæqualitas tēperamētī in sanis indolēs est. fo. eo.
Inæqualis intēperamētī generādi varie rōnes. f. lxx
In hepialis cur frigus et calor simul sētiant. fo. lxxi
In accessionum inuasiōe febricitantes aliquos fri-
gus et calorem simul sentire. fo. eodem.
In lipyr ijs vtrunq; perpetuo ita vt in accessionibus

sentiri.

L

fo.eodem.

Lactuca cur somno conducatur.

fo.lix.i. A

Lactucæ succum liberalius sumptū, similem vim
habere cū papaueris succo.

fo.lx.i. A

M

Molles et duræ manus ad quid aptæ.

fo.xxi. i. A

Membranæ temperies.

fo.xxxiij. i. A

Medius siue eusarcos, quis

fo.xij. i. A

Mediū in toto animalium genere.

fo.xi. ij. C

Medium in hoīm specie.

fo.eodem. ij. C

Mediocriter calens sit oportet, quod siccum humi
dumve iudicabis.

fo.xix. i. B

Minigon siue membranarum cerebri temperies

Medij cartilaginis et ligamētī

(folio, xxxiij. i. A

corporis, temperies

fo.eodem. i. B

Melancholica temperamenta vnde.

fo.xlvi. i. C

Melancholicus, quis

fo.xlvij. i. A

Melancholici futuri, qui

fo.xlvi. ij. A

Medicamentorum natura duplex

fo.li. ij. B

Medicamētōrū tertia quedā species.

fo.eo. ij. B

Medicamentorū quarta species

fo.eo. ij. C

Medicamentum Medeæ

fo.lij. i. B

Medicamenta tantum, quæ sint

fo.lvi. ij. A

Medicamentum quando tepidū applicandū sit,

quando frigidum

fo.lxiij. i. B

Miscere simplicia corpora humani facultatis non

esse, sed dei uel naturæ

fo.xix. i. C

ELENCHVS

SEQUEN

Neruorum temperies folio xxxij. ij. A
 Notæ discernēdi a vētriculo ne, ā aliūde. f. xliij. i. B
 Nihil nutrire nisi quod tota substātia rei alendæ
 mutauit folio. li. i. A
 Nutritionē esse assimilatioēm perfectā fo. li. i. B
 Nutrimentum triplex folio liij. i. A
 Nutrimētū corpus calefacit. fo. eodē. i. A
 Noīe naturæ quid intelligat Galen⁹ fo. lviij. i. B.

O

Opiniones de temperamentis folio i. ij. A
 Opinio quædā fo. eo. ij. A. Opinio alia fo. eo.
 Opinionis rationes folio ij. i. A (ij. C
 Opinionis alterius rationes folio iij. ij. A
 Opiniones quo peccent folio. iiij. i. B
 Opinio sectatorum Athinei folio v. i. C
 Opinionis Athinei sectatorū error fo. vi. i. A
 Os siccū quēadmodū absoluto sermōe dicat f. xij
 Occasio erroris circa senū tēperiē fo. xxv. i. B (ij. A
 Ossis temperies folio xxxij. i. B
 Opiniones de notis ab oculis. fo. xliij. i. C
 Oēm cibū tā agere ī nostrū corp⁹ cū pati. f. lx. i. C
 Obseruādū in explorādo medicamēto fo. lxij. i. C
 Omnē immodicū excessū ad aliquid esse fo. lxx.
 Oēm febrē preter heſticē a laborāte ſētiri fo. eo.

P.

Plāta velaial qñ optie se habere dicat. fo. xiiij. i. A
 Polycleti statua .f. folio xx. ij. B

TIS   OPERIS.

Particularū omniū tēperamenta. fo. xxxiij. i. A
 Parēchyma f. xxxij. i. B. Pili tēperies f. xxxij. i. B
 Pituitæ temperies folio eodem. i. C
 Pīguis macerue, cōsuetudinis alicui⁹ rōe quis fo.
 Pilorū generādorū rō. fo. xxxvij. i. B (xxxiiij. i. A
 Pili nigri vñ. fo. eo. ij. B Pili flauī vñ. fo. eo. ij. C
 Pili albi vñ fo. eo. ij. C Pili rufi vñ fo. eo. ij. C
 Pili crispī vnde folio eodem. ij. C
 Pili in capite supercilij⁹ cilijsq; cur nobiscū cōge-
 niti . . . . . fo. xxxviij. ij. C
 Pili capitis et superciliorū cur subrufi. f. xxxix. i. A
 Pili cur boni sint incremēti & crassi. fo. eo. i. A
 Pituitā ex cibis esse nō ex corpore fo. xlvj. ij. C
 Pituitosus ab excremētis quis. fo. eo. ij. C
 Pōtestate esse quid sit. folio xlvij. i. B
 Potestatis aliud genus folio xlix. i. A
 Pituitam etiam cum a uenis detrahitur frigidam
 sentiri . . . . . folio lvij. ij. B
 Piātē calida, ī duplici statu vētris examinata folio
 Proprietatē quādā tēperamēti cuiq; (lx. ij. C
 naturæ esse, quæ cum alijs naturis cōsentiāt, ab
 alijs dissentiāt. folio lxi i. A
 Per se, & primū, & nullo intercedente idem sig-
 nificare folio. lxiiij. i. C
 Propriā p̄bationē vnā esse in singulis fo. eo. ij. C

Q

Quomodo respōdēdū ad interrogatiōē cui⁹ tē-

ELENCHVS

SEQUEN

- peramenti sit homo vel bos fo. xiiij. ij. A
Quæ temperamenta comitentur ut duricies, mol-
licies, crassitudo, gracilitas fo. xxxij. ij. A
Qui famē meli⁹ ferāt et qui difficili⁹ fo. xxxiiij. i. B
Quæ hieme delitescunt, cur pingua fo. eo. ij. A
Quibus adeps caroq; pari modo aucti, qua sint
temperie fo. xxxv. i. A
Quibus adipis plus, qua sint temperie fo. eo. i. A
Quibus carnis plus, qua sint temperie fo. eo. i. B
Quæ tēperamētis in pilorū differentia pro etate,
regiōe, et corporis natura contingāt. fo. xxxviij. i. C
Quales sint calidū tractū habitātū pili. fo. eo. i. C
Quales humidū incolentium pili. fo. eodem. ij. A
Quales tēperatā plagā incolētū pili. fo. eodē. ij. A
Quales infantium pili. fo. eodem. ij. A
Quales epheborū et puerorum pili. fo. eo. ij. B
Quales pro corporum naturis pili. fo. eo. ij. B
Quales in frigida regione hoīes. fo. xli. ij. B
Quæ putrescunt, quo calore caleant fo. xliij. i. A
Qui meridianā plagam incolunt ad citicio calore,
calere, proprio frigere. fo. eodem. i. A
Quid in uentriculi temperamento noscendo ad-
uertendum. fo. eodem. ij. A
Quod calefacit non omnino siccare. fo. xlvij. i. B
Quod actū est, perfectum esse. quod potestate
imperfectum. fo. xlviij. i. C
Quæ maxie proprie ptāte eē dicant. fo. eo. ij. A

TIS   OPERIS.

Quæ secūda rōe potestate esse dicant̃. fo. eo. ij. B

Quatuor esse totius corporis facultates fo. l. ij. C

Quatuor corporis facultates a tota substantia ma

Quod nutriet necesse est in cōs (nare. fo. eo. ij. C

coquēdi istrumētis aliquādiu sit moratū. f. li. i. C

Quæ assimilentur nutrimenta, reliqua medicamēta vocari. fo. eodem. ij. A

Qui morbi imodicū vini potū comitēt̃. fo. liij. i. B

Quæ corp⁹ nostrū non calefaciūt sed refrigerant, hæc e corpore non vinci. fo. lv. i. B

Quædā dum concoquantur refrigerare, postquā sunt percocta calfacere. fo. lix. i. C

quando nutrimentum aliquid sit, et quando medicamentū, et quo genere nutrimentū. fo. lx. ij. B

Quando a nobis et quando ab externis faciendū sit iudicium. fo. lxi. ij. A

qua ratiōe frigidum calefaciat. fo. xliij. i. B

Quēadmodū *ἀντισθέναι*. i. nūq̃ deficientis affectionis dogma uideri verum possit. fo. lviij. ij. B

quorū interposita spacia nō cernant̃. fo. lxvi.

Quando doleant corpora quid citi⁹, et quid tardius alteret̃ tum generatim tum membratim. S fo. lxviij.

Sustātia simpliciter quō eucratos dicat̃. fo. xij. ij. B

Sirps vel aīal quō dicat̃ eucraton. fo. eodem. ij. C

Senium frigidissimum esse. fo. xxv. ij. C

Siccum esse senium. fo. eodem. ij. C

ELENCHVS SEQVENTIS OPERIS.

Temperaturæ æqualitas in animalibus & plantis
quæ sit .5. folio xiiij. i. C

Temperatissimi hominis notæ fo. xx. i. B

Tēperatissimū hoiēm eufarcō oīo esse. fo. eo. ij. C

Tact⁹ exercitandi ad calorem in varia materia dis
cernendum, ratio folio xxx. i. C

Tēperamētū cerebri & pulmonis fo. xxxij. i. B

Tēperamētū ossis & medullæ fo. eo. i. C

Tēperamētū partium cerebri fo. eo. i. C

Tēperatos habit⁹ si modice exercitent eufarcos

Tota substātia quæ sit f. li. i. A (eē fo. xxxiiij. ij. A

Tactū eū qui iudicaturus sit, oīs acquisititij calo
ris vel frigoris expertē esse debere fo. lxxv.

Termin⁹ alterationis quis statuendus fo. lxxix

.5. .5. V. .5. .5.

Ver calidū et humidū vnde putatū. fo. ix. ij. A

Vt vermis siccus, cū similibus loquelis, quomo
do accipiendum folio xi. ij. B

Venæ latæ, caloris signū, āgustæ cōtra. fo. xxxiiij.

Vētriculi tēperamētū notæ fo. xliij. i. C (ij. C

Vinū celerrime nutrire ac roborare fo. li. i. C

Vinū cur valēter corp⁹ calefaciat fo. liij. i. C

Vlcerū sponte nascentiū causæ fo. liiij. i. B

Venas et arterias in phlegmone preter cætera va
rie dolere folio lxxvi.

Victa fluxione quæ deinde curatio folio lxxvij.

(i) F I N I S. (i)

GALENI PERGAMENSIS

De temperamentis, Liber
primus.

Thoma Linacro Anglo interprete.

Constare animalium corpora ex calidi, frigidi, sicci, humidique mixtura, nec esse horum omnium parē in temperatura portionē, demonstratum antiquis abunde est, tum philosophorum, tum medicorum praecipuis. Diximus autem & nos de ijs, ea quae probabilia sunt uisa alio opere. In quo de ijs, quae Hyppocrates constituit elementis, egimus. Hoc opere, quod illi proxime succedit, omnium temperamentorum differentias, quot haec, qualesque sint, siue generatim quis, siue membratim diuidat, inuenire docebo. Sumamque ab ipsa nominum interpretatione principium. Cum namque ex calidi, frigidi, sicci, & humidique, temperatura conflari corpora dicunt, de ijs, quae summo gradu sic se habent, ipsis scilicet elementis, aëre, igni, aqua, terra, intelligendum aiunt. Cum uero animal, stirpemue calidam, humidam, frigidam, uel siccam esse, non item. Neque enim ullum animal, aut calidum in summo esse posse, ut est ignis, aut in summo humidum, sicut est aqua: pari modo nec frigidum, siccumue in summo. Sed ab eo quod in mixtura pollet, appellationē sortiri,

A uocantibus

uocantibus nobis id humidum, in quo maior est humiditatis portio, siccum, in quo siccitatis. Ita uero & calidum, in quo calidum frigido plus ualet, frigidum uero in quo frigidum calido praestat. Atque hic quidem nominum usus est. Nunc de temperamenti ipsis agendum. Eorum igitur, qui tum medicorum, tum philosophorum maxime illustres fuerunt, plurimi sane opinati sunt humidum calidumque temperamentum ab humido & frigido diuersum esse. Ac tertium ab his siccum & frigidum, diuersum a sicco & calido. Nonnulli tamen eorum humidum simul ac frigidum temperamentum quoddam esse concedunt, atque etiam ab hoc alterum calidum siccumque. Non tamen aut humidum simul & calidum, aut frigidum pariter & siccum temperamentum esse. Neque enim posse aut humiditatem cum abundante calore, consistere, aut cum frigiditate siccitatem: quippe absumi a calido, cum superat, humiditatem. Itaque fieri, ut calidum simul & siccum corpus euadat, Eandem ubi imbecillus in corpore calor est, incoctam, imperfectamque manere, quo fieri, ut calido uincente, sequatur siccitas, frigido superante, humiditas. Atque hi quidem his rationibus nixi, duas tantum esse temperamentorum differentias opinantur. Qui uero ea quatuor autumant, bifariam his contradicunt. Alii statim id quod primum petunt negantes, nempe quod necesse sit humorem a calido superante digereri. Alii contra id quidem assentiuntur, sed alia ratione dissentiant.

2
sentiūt. Ac priores quidē calidi munus esse, ut cale-
faciat, asseuerāt, frigidi ut refrigeret, sicuti rursus sic-
ci, ut siccet, & humidi, ut humectet. Proinde corpo-
ra, quæ calida siccæq; natura sint, quemadmodum
ignis, ea quatenus calida sunt, excalfacere, quatenus
sicca siccare. Quæ humida calidæq; sunt, uelut calēs
aqua, hæc nō humectare modo, sed etiā calefacere
posse, utraq; qualitate hic quoq; unū opus, idq; p-
priū obtinēte. Haudquaq; igit cōcedere se, si quid
calefaciat, idē p-
tinus & siccare, imo si calori humidi-
tas sit adiūcta, nō calfacere modo, sed etiam hume-
ctare. Quemadmodū balneū dulcis aquæ. Sin sicuti
calidum, ita etiam siccum corpus sit, ueluti ignis,
statim id tū calfacere, tū uero siccare. Nō tamen id
calori referendū acceptū, sed siccitati, quæ simul est
cōiūcta. Admonēt aut hoc loco nos de his, qui sub
estiuo sole diutius sūt uersati, atq; ita, ut credibile ē
arefacti, ac totū corpus siccū, squallidūq; habēt, itel-
lerabiliterq; sitiūt. Quippe remediū his expeditū,
& facile dicūt, nō utiq; si biberint, sed si calidæ, &
dulcis aquæ balneo utant, tãq; hūiditate, siue ea cū
frigore sit, siue cū calore, suū munus obire ualente.
Quippe hūectare ea quæ cōtingat. Ad eūdē modū
& siccitatē sēper aiūt siccare, boreā enī qui siccus &
frigidus sit uētus, oīa siccare ac refrigerare, idq; esse
dictū ab Homero, ut uero humētē desiccat p-
tinus agrū autūni boreas. Pari mō & ^{papauitio} ~~pauperis~~ lachrymā,
A ij & alia

& alia sexcenta pharmaca siccare pariter & refrigerare. Itaque non esse necessarium, liquidum frigidum est, idem protinus & humidum esse. Nec liquidum calidum, idem statim & siccum. Nec igitur calidum temperamentum necessario esse siccum, immo posse aliquando in animalis temperamento calidum quidem plus ualere, quam frigidum, & humidum, quam siccum. Quin etiam tum generationem, tum alterationem, tum mutationem, ex contrariis in contraria fieri. Quis enim est, qui si dixerit album alteratum, demutatumque esse, propterea quod factum sit calidum, non sit ridiculus? Cum postulet ea ratio, non eam, quae est in calido & frigido, sed quae est in colore, mutationem. Mutatur enim quod album est, in nigrum, & quod nigrum est, in album. Rursus quod calidum est, in frigidum, & quod frigidum est, in calidum. Ad eundem modum, & quod humidum est, in siccum, & quod siccum est, in humidum. Quippe si dicas alteratum corpus esse, propterea quod cum prius esset humidum, nunc sit album, uel cum prius esset siccum, nunc sit nigrum, parum compos mentis uidearis. Sin quod prius erat humidum, nunc factum esse siccum, aut quod prius erat nigrum, nunc effectum album, aut etiam ex calido frigidum, aut ex frigido calidum, utique sapere & conuenientia dicere censearis. Quod enim mutatur, quatenus mutatur, eatenus cedere in contrarium debet.

debet. Siquidem fiebat hic, aut fit musicus, ex non
musico dicimus: & grammaticus, ex non gramma-
tico: & rhetor, ex non rhetore. Ex musico uero grā-
maticum, aut ex grammatico musicum, aut ex alio
quod diuersi sit generis, fieri aliquid dicere, sane est
absurdum. Potest enim qui prius erat grāmaticus,
nunc musicus esse, utiq; si musicen grāmaticæ adie-
cit, nec grammaticam abiecit. At qui siquid acqui-
sit, priore etiam manente, cui non patet, non esse al-
teratum in eo quod manet. Ita non ex grammatico
factus est musicus. Quippe nunc etiam grammati-
cus est, sed ex non musico, musicus. Non enim po-
test postq̃ musicus est factus, etiam non musicus
manere. Cum igitur omnis mutatio, & ab contra-
rijs, & ex contrarijs fiat in contraria, manifestum
est etiam humidum si quatenus humidum est, mu-
tetur, tum ipsum siccatum iri, tum quod id siccet, sic
cum dicendum esse. Desināt igitur inquiūt dicere,
non posse calidum, & humidum temperamentum
esse. Quippe calidum simul & frigidum esse idem
temperamentum, aut humidum, & siccum non po-
test. Cum fieri nequeat, ut in eodem tempore con-
trariæ qualitates una consistant: humidum uero si-
mul & calidum, præterea frigidum simul ac siccū,
profecto in eodem consistere possunt: sicuti tum ra-
tio ipsa monstrauit, tum quæ paulo supra proposi-
ta sunt exempla. Ac talis quidē est prioris propo-
A iij sitarum

sitarū partiū oratio. Altera pars negat alienū a ratio-
ne esse, etiā si calidū efficacissimū e quatuor sit, ita
ut nō in frigidū modo, sed etiā in humidum agere
possit: esse tamen temperamentū, quod calidū sit,
& humidum, utiq; cū in primo statim animātis or-
tu, humoris simul, calorisq; copia in idē coeant. Ra-
tio uero horū non illud efficit, quod nequeat aliquñ
in eodē corpore humidi plus esse, q̃ sicci, & calidi,
q̃ frigidi. Sed quod sub eiusmodi statu durare per-
petuo non possit. Quippe digesto semper per ca-
lidum humore, spatio etiā siccū corpus effici. Atq;
pro calido & humido, calidum siccumq; reddi. Iā
hoc ipsum quod calidū & siccū est redditum, pro-
cedente tempore frigidū siccumq; fore: ubi enim
omnē eiusmodi corporis humorem calor absum-
psit, ipse quoq; (inquiunt) marcescere incipit, desti-
tutus scilicet alimento, quod ipsum accēderat. Ne-
que igitur mirū putant tum inter initia, statim ut gi-
gnitur animal conuenire in idem, aut humidū plus
sicco, aut calidū plus frigido, tum tēporis proces-
su, qđ prius erat calidū & humidū, postea posse
calidū esse & siccū, æque ut postea quæ sicca erat,
calidaq; tēperies, ubi calor ipse extinctus est, frigida
siccāq; euadere. Ergo est quidē aliqd tēperamētū,
qđ calidū sit & humidū, ac rursus aliud qđ frigidū
sit & siccū, ex istis confirmāt: Nō posse aut tēpera-
mentorū differētiās plures esse, q̃ quatuor, ex his
docere

docere conant. Cū enim quatuor statuuntur qualita-
tes, quæ in se agere inuicē pati q̃ possint. Nempe
calor, frigus, siccitas, humiditas, oppositiones exis-
tere duas, alterā in qua calidū aduersatur frigido,
alteram in qua humidū pugnat cum sicco. Eoque
quatuor non amplius effici coniugationes. Quip-
pe sex fieri, ex quatuor inter se copulatis, coniugia.
Quorum duo subsistere nō posse. Cū neq̃ humi-
dum pariter & siccum, nec calidum simul & frigida-
dum dari corpus possit. Reliquas igitur esse qua-
tuor temperamentorum coniugationes, duas humi-
das, & duas siccas. Atque has calore, frigoreque di-
uisas, hæc sunt quæ elegantissimi eorum, qui ante
nos fuere, tum medicorum, tum philosophorum
de his dixere. Quæ uero mihi prætermisisse uiden-
tur, nunc adiiciendum reor, unum igitur & primū
id est, quod temperatam naturam, quæ tamen nō
uirtute modo, sed etiam uiribus reliquis præstat,
non aduerterunt. Immo tanq̃ nulla sit, prorsus omi-
serūt. Quanq̃ ne loqui quidem de reliquis aliquid
sine hac docuerūt. Quippe quod uel in calida tem-
perie calidū præualeat frigido, uel in frigida tēpe-
rie, frigidū præstet calido, id ne intellexisse quidem
est, nisi prius ponatur eucratos siue tēperata, neq̃
enī alio q̃ ad hanc teperatā naturā sunt intēti cū sanita-
tis tuendæ uictū inuestigāt, calidius in isto corpus
iubentes refrigerare, uel frigidius excalfacere, uel
rursus

rursus humidius siccare, uel siccus humectare. Scilicet quo temperatum quendam mediocremque statum efficiant, id quod minus est ei, quod exuperat semper æquantes. Ergo quem assidue persequuntur, & quo semper respicientes intemperatos statum corrigunt, hunc ego quidem primum omnium statui censuerim. Hi uero tantum abest, ut eius uel meminerint, ut etiam totum prætereant. At non præterimus inquit ex his aliqui. In calido enim & humido comprehenditur. Et quomodo non quinque esse in totum temperamenta dixistis: sed quatuor, si modo optimum non omisistis? Quippe duorum alterum, aut ex intemperatis statibus necesse est unum esse omissum, aut ipsum temperatum. At ego quidem ex his, quæ statuunt, temperatum ipsis prætermisum certe scio: ubi enim calidum & siccum, uel frigidum & humidum, uel aliud quoduis temperamentum nominant, non utique summas a nobis intelligi qualitates postulant. Immo ex his, quæ superant fieri appellationes uolunt. Quod si temperatum statum omitti nolunt, certe reliquorum aliquem omisisse conuincuntur. Sit enim sicut ipsi uolunt, temperatus status, is qui calidus est, & humidus. Omisus igitur illis plane est, is qui frigido intemperamento aduersetur, & sicco. Nempe in quo humidum pollet & calidum. At idem inquit is est. At qui fieri potest, ut simul exuperet calidum, & non exuperet?

exuperet: & superetur frigidum, & nō superetur?
Si enim temperatus status est, neutrum alterū im-
modice exuperat. Sin intemperatus, necesse est exu-
peret altera oppositionum pars. At hoc ipsum in-
quirit temperati status proprium est, ut in ea cali-
dum præstet frigido, & humidum sicco. Quippe
si frigidum modice quidem uincat, non esse com-
modum temperamentum. Sin amplius exuperet,
iam utiq; morbum existeret: æque ut si uehementer
exuperet, mortem. Ad eundem modum de sicco
iudicandum. In principio quidem existeret intem-
periem. Si amplius augeatur, egritudinem, si pluri-
mum exuperet, mortem. Ceu uero de calido & hu-
mido non idem sit iudicium. Quis enim non dicat,
ubi uel calidum frigido, uel humidum sicco paulo
quidem plus ualet, intemperiem ita fieri, ubi ampli-
ter exuperat, morbum, ubi plurimum, mortem? Si
quidem eadem est utrobq; ratio. Alioqui nec qui
calidi humidicq; immodice status sunt, eos uitio de-
mus: nec qui calidi morbi cum humore immodi-
co consistunt, eos esse morbos fateamur. Huic sen-
tentiaæ aduersantes quidam Attalensis Atheni se-
ctatores, negant aut calidum humidumq; statum
uitio dandum, aut morbum ullum inueniri, qui ca-
lidus sit & humidus. Sed omnino qui uel calidus
sit & siccus, ut febris, uel frigidus & humidus, ut
aqua intercus, uel frigidus & siccus, ut melancholia.

B Faciunt

Faciūt hic & de anni temporibus mentionē. Quo-
rum hiemem frigidam esse atq; humidam dicunt.
Estatem calidam & siccam. Autumnum frigidum
& siccum. Ver autem tum temperatum, tum ue-
ro calidum humidumq; appellant. Ad eūdem mo-
dum, & ex ætatibus puerilem quidē temperatam
esse, tum uero calidam humidamq; : porro iudicari
autumant eorum temperiem ex naturalibus actio-
nibus, quæ illa ætate maxie sint firmæ. Sed & mor-
tem aiunt animantium corpora ad frigidum siccū-
q; perducere, Quippe mortuos Græcè ἀλίσαντας,
uocari, quasi nihil humoris in se habentes. Vtpote
tum caloris abitione eo exhaustos tum frigore ri-
gentes. Quod si, inquiūt, mors talis est naturæ, cer-
te uita, cum sit illi cōtraria, calida est & humida. At
uero si uita calidum quiddam atq; humidum est,
omnino quod illi simillimum temperamentum est,
id optimū necessario est. Quod si est, neminē late-
re, idem quoq; temperatissimum esse. Sic in idem
recidere calidum humidumq; statum, cum tempe-
rato, nec aliud esse temperatum, siue eucraton sta-
tum, q̃ caliditatem simul & humiditatem pollētes.
Atq; Athenei quidem sequatiū hæ sunt rationes,
uideturq; & Aristotelis philosophi, & post cum
Theophrasti, & Stoicorum eadem esse quodamo-
do sententia. Ita testium quoque numero nos terri-
tant. Ego uero quemadmodum Aristoteles de ca-
lida hu-

lida humidaq; temperie senserit, in progressu si res.
postulet, fortasse explicabo, uident enim eū nō recte
accipere. Nunc id agam, ut eos qui sic sentiunt.
in quo seipsos fallant, doceam. Mox rem totam
in unum coactam caput demonstrem. Cum enim
calidum, & humidum, atque etiam eucraton exi-
stimant uer esse, hic se manifeste decipiunt. Nam
neque humidam est sicut hiems, neque calidum
sicut æstas, quare neutrum immodice. Cum ta-
men ipsis autoribus excessum quendam indicet
quoduis talium nominum. Bisariam autem sunt
decepti, primum quidem quod in quatuor anni
temporibus, quartam temperamentorum coniu-
gationem inuentam omnino uolūt. Deinde quod
id ea ratione concludunt, quod sit hieme quidem
calidius, æstate uero humidius, uerum nec quar-
tam in temporibus anni statuere temperamenti
coniugationem est necesse, nisi etiam talis appa-
rere, & contulisse id cum temporibus utriusq; po-
sitis, non magis id humidum & calidum, quam fri-
gidum probat & siccum. Si enim calidum humi-
dumque excessus cuiusdam nomina sunt, non
potest, nec ipsis quidem autoribus, uerum esse
quod uer in omnibus mediocre sit. Si autem eo
quod æstate humidus est, hieme uero calidi-
us, idcirco humidum est & calidum. Quid.

B. ij. causæ

causæ est, quo minus frigidum id siccumque putes,
propterea quod æstate est frigidius, & hieme sic-
cius: uel quam sibi facit sortitionem, ut unam partem
oppositionis ab hieme, alteram ab æstate accipiat.
Quippe cum ab utroque in utraque oppositionum
parte dissideat, non ex dimidio collationem, sed ex
toto habere debebat. Atqui si ita fiat contraria illi
in esse dicemus. Nam calidum erit & siccum, si con-
feratur cum hieme, frigidum & humidum, si cum
æstate. Ex neutra igitur collatione, si modo inte-
gra est, calidum & humidum erit. Sed si illis licet ex
utraque oppositione sumpto dimidio, calidum id hu-
midumque asserere, nobis quoque ad alterum dimi-
dium transire, atque id frigidum & siccum dicere, quid
ni licebit. Scilicet siccum, ut ad hiemem, frigidum,
ut ad æstatem. Omnia igitur hac ratione uerum erit, hu-
midum, siccum, calidum frigidum. Atqui illorum
ipsorum sententia, non possunt quatuor qualitates
eandem in re pollere. Ergo neque æstati, neque hiemi uerum
comparare est æquum. Sed potius ipsum per se esti-
mare. Neque enim hiemem ipsam ea de causa humi-
dam esse, & frigidam dicimus, quod reliquis tem-
poribus humidior frigidiorque sit. Immo id illi alia
quoque ratione accidit. Sed quod humiditas in ea su-
peret siccitatem, & frigiditas calorem, propterea
frigida dicitur, atque humida. Ad eundem modum
& æstas, quum in ea humor uincitur a sicco, & fri-
gidum

gidum a calido , ipsa quoq; calida dicitur & sicca.
Siquidem æquum censeo quatuor anni temporū
quodlibet ex suaapte estimatum natura, non ex alie-
rius comparatione calidum, frigidum, humidum,
siccum uenominari debere. Quin etiam si ad hanc
formulam estimes, apparebit tibi uer esse omnis
excessus plane in medio. Cum neq; sicut in hieme
plus ualeat in eo frigidum q̃ calidum, neq; sicut in
æstate, minus. Ad eūdem modum siccitatis humi-
ditatisq; æquabilitatem in eo spectes. Neq; scilicet
in eo sicut in æstate præualente sicco, neq; sicut in
hieme, exuperante humido. Proinde recte ab Hyp-
pocrate est dictum: uer esse saluberrimum, ac mini-
me morbis, qui mortem afferant, obnoxium. Est
& autumnus ut q̃ æstas minus calidus, sic utiq; q̃
hiems minus frigidus. Quare hac ratione nec cali-
dus absoluto sermone est, nec frigidus. Quippe cū
ambo sit, ac neutrum ad summum. Cæterum alterū
in eo est incommodum. Quod etiam Hyppocra-
tis illa sententia significauit: Cum eodem die modo
frigus nos afficit, modo calor urget, autumnales ex-
pectandi morbi sunt. Atq; ea res est, quæ maxime
autumnū morbiferū facit, inequalis ipsa temperies.
Itaq; non recte frigidus, siccusq; dicitur. Nō enim
frigidus est, si ipse per se spectetur, qđ tamen hiems
est. Sed ubi cum æstate confertur, utiq; illa frigidi-
or: sed nec æquabiliter temperatus, sicut uer. Immo

B iij in hoc

*Autumny frigidum
humidum*

in hoc maxime ab illo tempore diffidet, quod me-
diam temperiem & equalitatem perpetuo parē nō
seruat. Quippe meridie multo est calidior, q̄ mane
aut uesperī. Nec in humido & sicco medium omni-
no statum optinet, quemadmodum & uer. Sed ad
siccus deuergit. Ab æstate uero etiam in hoc uinci-
tur. Non tamen tanto interuallo, quanto in calore.
Ergo patere arbitror, nec autumnum absoluto ser-
mone, & citra exceptionem frigidum & siccum, si-
cut illis placet, dicendum esse. Cum neutrū ad sum-
mum sit, sed uincat in eo siccitas humiditatē. Qua-
re ratione merito siccus appelletur. In calore uero &
frigore, mixtum quiddam ex ambobus, & inequ-
le statuatur. Proinde si quatuor temperamentorū
coniugationes in quatuor anni tempora distribui
uolunt, sciant se non solum uerī, calidum, humidūq;
statum male assignasse, sed etiam autumnō frigidū
& siccum. Quancūq; si hunc quoq; cōcedamus fri-
gidum & siccum esse, non erit statim necesse uer hu-
midum calidūq; esse. Non enim si quatuor in tem-
perie coniugationes in totum sunt, iam omnes eas
in quatuor anni tempora dispensari necessum est.
Sed si quis hoc in mundo est ordo, ac prout meli-
us est, non prout peius omnia sunt disposita, pro-
babilius sit plura quidem ex anni temporibus tem-
perata esse facta, unum uero, si modo aliquod, intē-
peratum, hi uero contra ostendere conantur, nula-
rum eorum

8
lum eorum esse temperatū. Sed necessario in ipsis
exuperare alias calidum, alias frigidum. Et nunc si
ita fors tulit, siccum, nunc humidum. Ego uero tan-
tum abest, ut aut uer, aut si quid temperatum est ca-
lidum atq; humidum dicam, ut quod plane contra-
rium est, id affirmem, omnium aeris temperamēto **B**
rum pessimum id esse, quod humidum est & cali-
dum. Quod sane temperamentum, in quatuor anni
temporibus inuenire nequeas. In graui & pestilen-
ti aeris statu, interdum incidit, ueluti quodam loco
Hippocrates cōmemorat his uerbis: pluebat per
æstum imber largus assidue. Id namq; est humidi
& calidi status proprium, ut in æstu assidue pluat.
Quod si uel tantum æstus sit, quemadmodum in-
naturaliter se habente æstate, uel pluat. Sed in frigo-
re, ueluti hieme solet, fieri nequit, ut is status cali-
dus sit & humidus. An igit sine morbis erat æstas
illa, in qua pluisse dicit in caloribus largum imbrē?
Atqui carbūculos in ea fuisse narrat, putrescētibus
scilicet in corpore excremētis, ac saniē quandā, quæ
calida humidaq; imodice fuerat gignētibus. Intelli-
ges id ex ipsa dictiōe, si totā tibi ascripsero ea sic ha-
bet: Erāt ī cranone carbūculi estiuī, pluerat per estū
largo ībri, idq; assidue. Acciderāt aut magis auistro.
Ac suberat quidē sub cute fanies, quæ cōclusa ī calu-
it, ac pruritū excitauit. mox pusule ueluti ambustus
sūt obortæ, uriq; sub cute sūt uisæ: uerū hic minus
utpote

utpote uno tantum e quatuor temporibus muta-
to, malū fuit. Quod si duo, tria ue lint mutata, aut
etiam totus annus calidus, humidusq; fuerit, neces-
se est, magna pestilētia succedat. Cuiusmodi in ter-
tio epidemion, id est, grassantium publice morbo-
rum narrat. Apponam autem primum, quæ de tē-
porum intempestiuo statu scripsit: deinde de ho-
minum, quæ subsecuta est corruptela. Aduertas au-
tem animum in omnibus uelim, estimefcq; primum
cuiusmodi res sit calida, humidaq; temperies, dein-
de q; necessario in ea omnia putrescant. Incipit igitur
Hippocratis narratio in hunc modum: Annus
Austrinus pluuius a uentis in totum silens, deinde
totius status particularem rationē subiicit, crebros
imbres in calido & austrino statu fuisse scribens.
Mox uniuersum sermonem in unam summam cō-
serens. Cum fuisset, inquit, totus annus austrinus
humidus, & mollis, hæc & hæc inciderūt, quæ uti-
q; omnia in hoc libro scripsisse sit longum, licet au-
tem cui libuerit in tertio epidemion membrauim ea
legere, ac in unum caput omnia redacta uidere: nē-
pe putredinē maximam. Cuius etiam ipsius Hyp-
pocrates nō raro nominatim meminit. Alias sic scri-
bēs: Erat autem & fluxio ipsa collecta, haud similis
puri. Sed alia quædam putredo ac fluxio multa ua-
riaq;. Alias sic: Et in pudendis carbunculi æstiuu.
tum alia quæ putredines appellantur. Et quod ex
hac

9
hac putredine multis quidem brachium, & cubitus
totus deciderit: multis femur uel lura est nudata, to-
tusque pes. Quin etiam magni ossium carnum, ner-
uorum, articularum prolapsus inciderunt. Denique
nullum ex affectibus, quos scripsit, inuenias, qui so-
boles putredinis non sit. Quippe cum nec a sicco
putrefieri quicquam sit aptum, nec a frigido. Intelligas
id si carnes & reliqua quaecumque asservari ab homi-
nibus solent, obserues hæc sale, hæc muria, hæc ace-
ro, hæc alio quopiam ex istis, quæ siccant, commode
præparari. Deprehendas & Borea, qui siccus natu-
ra & frigidus uentus est, omnia quæ diutissime im-
putria durare. Contra putrescere facillime Austri-
no statu. Est enim is uentus calidus & humidus.
Adeo nos totum contra, quæ hi, qui calidum & hu-
midum uer autumant decernimus. Cum neque tale
sit, neque si esset, utique salubre esset, aut sanitati acco-
modum: hi autem & tale esse uolunt, & propterea
etiam salutiferum scilicet utrobique peccantes, tum in
his, quæ sensu percipere, tum quæ ratione est intel-
ligere. Cum sensu id manifeste liceat plane tempe-
raturam aduertere. Nec minus ratione illud inuenire,
quod propterea est aptum sanitati, quod e quatuor
nulla in eo qualitatibus exuperet. Quod si uel calidi-
tas eius frigiditatem multo excederet, uel humiditas
siccitatem, ut uariis putredinibus obnoxium. Sic
omnium anni temporum morbis esset maxime oportu-
num.

*Borea
Frigidus*

tunum. Nunc quatuor qualitatum mixtionis æquali-
tas, & mediæ temperaturæ eius, & salubritatis
sunt causæ. Quid igitur medicis, ac philosophis qui-
busdā persuasit, ut calidū humidūq; uer esse iudica-
rēt. Nepe qd̄ quatuor tēperamētōrū cōiugīa qua-
tuor anni tēporibus adaptare uoluerūt. Porro id in-
de accidit, qd̄ primū oīm tēperamētōrū, id est, me-
dium ipsum prætermiserunt. Quin etiā uictuū, me-
dicamentorum, omnium deniq; rerum differenti-
as, in has quatuor cōiugatiōes reducūt, ex quo ma-
nifestū est, quantopere parū rectæ, fallacesq; de ho-
minis natura rōnes, medicationibus obsint. Satius-
q; erat duorū alterū, aut prorsus eiusmodi rationes
non attigisse: sed totū experientia cōcedere, aut pri-
us in logica speculatiōe exercitatū fuisse. Quippe
qui nec experientia est attentus, & naturalia theore-
mata aggredit̄, priusq; rationē, qua hæc inueniat cō-
uenienter exercuit, necesse est in eiusmodi cauilla sit
perductus, ac de euidētibus, ceu is, qui sensu careat,
disputet. Tū Aristotelē testē aduocet, male scilicet
accipiēdo ea quæ præcipit. Hic enī calidū, frigidū,
humidum, & siccum, multipliciter dici nouit. Illi nō
quasi multipliciter, sed quasi ad eundem perpe-
tuo modum dici uelit, accipiunt. Quin etiam is
quod aliquid suo & naturali calore, aut alieno, &
acquisitio calidum sit, non esse idem indicauit.
Illi hoc quoq; perperā accipiūt. Ad hæc Aristote-
les, itemq;

les, itemq; Theophrastus, quo respicientes tēpera-
tam intemperatā ue naturā esse, iudicare oporteat,
diligenter prodiderunt. Illi ne id quidem intelligūt.
Sed cum hos audiunt animal calidum humidumq;
dicere, aut puelli temperiē humidā, calidamq; esse,
nec quēadmodū ea dicta sint, intelligūt, & stupidi
ad quatuor anni tempora rationē transferunt. Ceu
vero idem sit, ac non longo intervallo dissidēs pro-
priā alicuius temperiē humidā, calidamq; esse, aut
circundati nobis aeris. Neq; enim similiter dicitur
animalis temperies calida & humida, sicut aeris
temperamentū calidū dicitur & humidū. Quæ igit
sit omnium horū occasio, iam dicam, clareq; ostē-
dā, his præsertim, qui intenti esse uolunt, exiguum
errorem in ijs, quæ inter initia logicæ speculatio-
nis tradūtur, maximorum errorum occasionem fie-
ri, fortasseque omnibus, quæ uel in cūctis artibus,
uel in uitæ actionibus perperam geruntur, sophis-
mata succedunt. Atq; hæc quidem sophismata illi
uitio succedunt, quod utiq; nō recte definitū est de
calidi significationibus. Sed duobus tantū modis
dici id putatum. Quorum altero significetur, qd
syncerum immixtum & simplex est. Altero, quod
in mixtiōe cū suo contrario, id superat. Quod au-
tem & alteram temperiem cum altera conferentes,
subinde alteram earum calidam pro eo, quod est
calidiorē pronunciamus, id non meminerunt.

C ij Atqui

Atqui ad eum modum animantia ueteribus calida
& humida sunt dicta. Non proprie temperaturæ
gratia, & sermone absoluto. Immo ad stirpes, & de
mortua collata. Quippe demortuis & stirpibus,
animantia calidiora, humidioraq; sunt. Quin etiam
ex animantibus ipsis speciatim inter se collatis, canis
sicciior est, homo humidior. At si formicæ uel
api canem conferas, illas sicciiores, hunc humidiorē
inuenies. Ita idem animans præut homo siccum,
præut apicula humidum fuerit. Rursus ad hominē
collatum calidum, ad leonem frigidum erit. Nec mi-
rum, si ad aliud atq; aliud comparatum, contraria si-
mul dici de se patitur. Neq; id alienum est, si idem
corpus simul calidum, frigidumq; dixeris. Nisi ad
idem conferens sic dixeris. Quod enim incommo-
dum, si eundem hominem dextrum, sinistrumq; di-
cas? nisi ad eundem conferens ita dicas? Cum ad
alterum dextrum esse, ad alterum sinistrum, nihil sit
absoni. Sic igitur & canis humidus pariter & sic-
cus, præterea calidus simul & frigidus est, non ta-
men ad idem collatus. Quippe ad hominem si cō-
feras, siccus est, ad formicam, humidus. Rursus ho-
minis respectu calidus est, leonis frigidus. Quin
etiam calidus est, ut uiuens, cum mortuus non am-
plius sit calidus. Non calidus, ut ad alterum (si ita
uis) canem comparatus. Atq; hæc quidem omnia
per collationem inter se dicuntur. Quæ uero ut in
animantiū

animantium genere conferuntur. Alia ratione, sicut etiam quaecumque in aliqua animalium specie. Canis namque ad formicam & apem est humidus, in animantium genere est siccus. Rursus ipsorum speciatim canum, hic siccus, ille humidus, alius (ut fas est cani) temperatus. Ac dictum quidem a nobis est, in secundo de pulsuum agnitione de tali nominum usu diffusissime. Necesse tamen uidetur nunc quoque summam aliquid, quod ad rem propositam sit utile, dicendum. Quod absoluto sermone, nec ad aliud ullum collatum, siccum uocatur, id in solis elementis est, igni, terraeque. Sicut humidum in aqua & aere. Ad eundem modum & de calido, frigido sentiendum. Nullum enim ceterorum prorsus calidum frigidum ue est, sed sola elementa, quicquid praeter haec ceperis, ex his mixtis constat. Eoque secundo significationum genere, calidum, frigidum ue est, non absoluta ratione, ueluti syncerum, & a mixtione alienum. Immo ueluti uel calidum largius, frigidum partius, uel frigidum largius, calidum partius sit sortitum reliquorum quiduis calidum, frigidum ue dicitur. Ac duo quidem significata calidi, frigidi, humidi, & sicci, haec sunt: alterum ex absoluto sermone loquentium, mixtura carens, & syncerum: alterum ex contrariis quidem mixtis constans, caeterum ex pollentis in mixtura nomine appellatum. Hoc genere sanguis, pituita, adeps, uinum,
C iiij oleum,

oleum, mel, quicquid his simile est, humidum dicitur. Os, cartilago, unguis, ungula, cornu, pilus, lignum, harena, later, minorem portionem humidi sunt sortita, maiorem sicci. Eoque eiusmodi omnia sicca dicuntur. Formica uero sicca est, & uermis humidus: scilicet ut sunt animalia. Rursus inter ipsos uermes, alius siccus, alius humidus. Idque uel absolute loquendo, ut uermis, uel alteri cuiuspiam uermi comparatus. Cæterum hoc ipsum quod dicimus, ut uermis siccus, ut homo calidus, ut canis frigidus: nisi quis recte accipiat, & prius intelligit quid sibi ueretur, necesse est omnem sermonem confundat. Est autem recte accipere, id quod in secundo de pulsibus agnoscendis dicitur, unumquodque secundum genus, uel species non modo calidum, frigidum, humidum, siccum uel: sed etiam magnum, paruum, celere, tardum, aliaque id genus tunc nominari, cum supra medium, mediumque sit. Verbi gratia, animal calidum cum supra medium temperie sit animal, equum calidum cum supra medium temperie sit equum. Porro in quoque genere specie uel media sunt ea, quæ Græce symmetra dicuntur. Quippe quæ a summis in eo genere & specie finibus æqualiter distant. Ac genus quidem est animal: species equus, bos, canis. Medium temperie in toto animalium genere homo est. Id enim in sequentibus demonstrabit. Medium uero, ut in hominum specie est, quæ Græce eusarcon

eusarcon uocant, Latine, puto, quadratum. Is porro est, quem nec gracilem dicere, nec crassum possis: sed nec calidum, nec frigidum, nec alio quouis nomine ex his, quæ excessum defectum ue indicant appellare. Quisquis super hunc fuerit, is prorsus calidior, frigidior, humidior, sicciorue est. Nominatur aut talis partim absoluto sermone, partim non absoluto. Absolute quidem loquenti, quoniam calidus, frigidus, siccus, humidusue esse, minime uni alicui priuatim collatus dicitur. Ita enim canis absoluto quidem sermone, prout uidelicet cuiuspiam opinio est, animal siccum dicitur. Non utique alicui comparatus, uerbi gratia formicae. Non absoluto uero, una quidem ratione, quod scilicet symmetro, id est, coequali, & medio totius speciei comparatur. Altera uero, quod cum eo quod inter omnia animalia coequale, & media temperie est, quicquid id statuas, confertur. Ergo iam palam fit, quod unumquodque eorum, quæ sic dicuntur, nos id uel uni cuicumque comparantes, calidum, frigidum, humidum ue, aut siccum, ut ad illud dicimus, uel in quocumque genere specie ue sit dictum, ad eius medium referentes. Et specie quidem, ut equo, cane, boue, platano, cupresso, ficu. Generi uero, ut animali, uel planta, his accedit & tertium significatum, eorum scilicet, quæ absoluto sermone dicuntur, quæ impermixtas summasque habere qualitates diximus ac elementa uocari. Quin etiam qualitates ipsas est quando corpora

do corporibus ijs, quæ affecta qualitate sunt simili-
ter appellamus. Verum de hoc mox agetur. Sed ad
rem propositam, cum qualitate affecta corpora tri-
fariam dicuntur, cōsyderandum arbitror in quacq;
dictiōe, quēadmodū utamur appellatiōibus, utrū
ne ut simplex aliquid & immixtū iudicantes, an ue-
luti ad symmetron eiusdem generis, uel speciei cō-
ferentes, an ueluti ad rem quamlibet, sicut cum os
siccum dicimus, aut frigidum, absoluto ita sermone
nominantes, nō adiecto leonis, canis, aut hominis.
Palam nancq; est, quod ad uniuersam naturā omni-
um quæ sunt in mundo corporum respicientes ali-
quid concipimus medium, cum quo conferentes,
ipsum siccum dicimus. At si quis leonis, uel canis,
uel hominis os siccum esse dicit, liquet hunc rursus
ei quod in ipsis animalium ossibus medium est id
comparare. Estq; quoniam uniuersorum animalium,
alijs magis, alijs minus sicca ossa sunt hic quoq;
os aliquod in aliquo animalium genere intelligen-
dum, quod media temperie sit, uerbi causa homi-
nis, atq; huic reliqua collata, alia humida, alia sicca
appellanda. Iam in ipsis hominibus alius os siccū,
alius humidum habere dicetur, utiq; ei, qui medius
est, ut in hominibus collatus. Quod uero in omni-
bus quæ sunt, quod medium inter extrema est, id
symmetron, atq; in illo genere, uel specie tempera-
tum sit, in omni mihi sermone subaudiendum per-
petuo est.

petuo est, quanquā sit in dictione omissum. Atque cū
hæc quidem sic se habeant, ubi aliquis hanc, uel illā
humidam, calidam uel temperiem affirmat, rogan-
dus est quemadmodum dixerit, utrū ne hunc quē-
piam uni definito comparans Platoni uerbi gratia
Theophrastu, an secundum genus quodlibet, spe-
ciem uel collationem faciens. Quippe uel ut homi-
nem, uel ut animal, uel ut substantiam absolute, ter-
tium enim significatum cuiusuis talium nominum,
quod simplex esse impermixtumque diximus, id in
mixtis substantijs non est. Sed in ipsis primis, quæ
etiam uocamus elementa. Ita cum quodque affecto-
rum qualitate corporum trifariam dicat nobis ad
propositam de temperamentis tractationem, duo-
bus tantum est opus, ut qui uel ad unum quodli-
bet, uel ad medium eiusdem generis comparemus.
Quoniam autem multa genera sunt, quemadmo-
dum utique & indiuidua, poterit multis modis idē
corpus, & calidum, & frigidum, & humidum, &
siccum esse. Verum cum uni cuilibet comparatur
admodum manifestum est contraria de eodem di-
cere licere. Veluti Dionem Theone quidē, & Men-
none sicciozem Aristone, & Glaucone humidio-
zem. At cum ad medium eiusdem generis, uel spe-
ciei fit collatio, hic iam confundi, conturbarique, qui
parum exercitati sunt, solent. Idem namque homo hu-
midus simul & calidus esse potest, sed non minus
D   siccus

siccus & frigidus. Verum siccus quidem & frigidus ad mediocris temperamenti hominem collatus, humidus autem & calidus, ad aliud quoduis animal stirpem ue, aut substantiam comparatus, uerbi gratia ad animal, ut apem & formicā: ad stirpem, ut oleam, uel ficum, uel laurum. Ad aliam uero quampiam substantiam, quæ nec animal sit, nec planta, ut lapidem, ferrum, uel æs. In his uero collationem, quæ ad hominem fit, ad rem eiusdem speciei dixeris. Quæ ad apem, uel formicam est, ad aliquid eiusdem generis. Simili modo quæ ad stirpē fit quamlibet. Est enim supra animal stirpis genus, quemadmodum sane superioris, quæ stirpium generis sunt lapis, ferrum, & æs: uocetur tamen pro docendi compendio ad omogenes, id est, rem eiusdem generis, omnis eiusmodi comparatio. Illud modo in ea determinatibus nobis quod ubi simpliciter substantia quæpiam eucratos, siue temperata dicitur, tum hac alia siccior, alia humidior, & alia frigidior, alia calidior, eo loco eam quæ ex contrariis æqua prorsus inter se portione coeuntibus cōstet, eucraton, siue temperatā nominari. Quæcunque uero ab hac deficiunt, superantque aliquo eam superantis nomine uocari: ubi uero stirpem, animans ue ut huius eucraton dicimus, nequaquam in ea dictione simpliciter contraria inter se comparamus. Sed ad naturam uel animalis, uel stirpis referimus. Ficū uerbi gratia

14
gratia temperatam dicentes, cū talis sit, qualis maxi-
me ficus esse natura debeat. Rursus canem, suem,
equum, & hominem, cum eorū quisq; pro sua na-
tura optime se habeat: optime uero se habere ali-
quid pro sua natura ex ipsis functionibus intelligen-
tur. Quippe animal, ac stirpem quamlibet, tū opti-
me se habere dicimus, cum optime suam func-
tionem obeunt. Ficus enim uirtus, bonitasq; est, opti-
mos, plurimosq; ficos afferre. Ad eundem modū
uitis, plurimas optimasq; uuas pendere. Equi ue-
ro, q̄ uelocissime currere. Canis, ad uenationes
quidem, & tutelam q̄ animosissimum, ad dome-
sticos q̄ mitissimum esse. Hæc igitur omnia, ani-
malia dico & stirpes, optimam, mediamq; habere
in suo genere temperiem dicemus, non utiq; abso-
luto sermone, cum paritas exacta contrariorū in ijs
sit. Sed cū ea mediocritas, quæ ad potestatem refer-
tur, his adsit. Eiusmodi aliquid, & iustitiā esse dici-
mus, nō quæ pondere, & mēsurā. Sed quæ eo qd̄
pro dignitate cōuenit æqualitatē explorat. Est igit̄
temperaturæ æqualitas in omnibus temperatis ani-
malibus, stirpibusq; non ea, quæ ex pari elemen-
torum cōmixtorum spectatur mole, sed quæ tū ani-
malis, tū stirpis naturæ conuenit. Cōuenit aut̄ alias
ut humidū sicco, & frigidum calido præponderet.
Neq; enim similem habere tēperaturā debent, ho-
mo, leo, apis, & canis. Ergo ad quærentē cuius sit

D ij temperamētū,

ficus
uitis
equus
canis

virtus
camp

mediocritas
ad rei naturam

temperamenti, homo, equus, bos, canis, aliud uel
quodlibet, non est absoluto sermone respondene-
dum. Non enim fieri potest, ut qui ad ea, quæ mul-
tis modis sunt dicta, uno modo respondet, non co-
arguatur. Oportet igitur duorum alterum, aut oēs
percernere differentias, aut percontatum prius, de
qua rogauerit, illam solam dicere. Nam si ut in ani-
malibus, cuius esset temperamenti rogabat, ad id
quod medio est inter omnia animalia temperamen-
to respicientes, respondere oportet. Si absolute, at-
que ut ad omnem substantiam. Sic iam contraria, quæ
sunt in eo comparare inter se oportet atque aestima-
re, haud quatenus ad actionem temperiem referentes;
sed ad elementorum portiones, si huic cuiquam
singulatim comparans, rogabat, utique ad illud solū
conferendo est respondendum. Iam minus etiam,
si indiuiduorum cuiuslibet dionis, uerbi gratia uel
huius canis, rogemur, quæ nam sit substantiæ tem-
peratura, est simplex danda responsio. Dabit enim
hinc sophistis, ad calumniam occasio non parua.
Nam si calidi esse temperamenti, & sicci dionem
dicat, facile licebit illis, partim hominem quemli-
bet, qui calidioris quæ dion sit, & ficioris tempera-
menti proponentibus, ut ad illum humidum, fri-
gidumque dionē dicere, partim aliud quoduis ani-
mans stirpemue, uerbi gratia leonem, aut canem,
atque his humidiores, ac frigidiores asserere dionem.

nem. Quisquis igit nec ipse sese fallere, nec ab alio
falli uolet, huic opus est ab his substantiis, quæ
simpliciter calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ dicuntur
incipere, atque ita transire ad reliquas. Ac primum
quidem illud ipsum in iis exploratum habere, ne has
quidem tamenli maxime uidentur absoluto sermo-
ne dici, quo minus ad mediocre eiusdem generis
comparentur effugere, ueluti enim canem medio
temperamento esse omnium canum dicimus, cum
pari spatio distat ab extremis, ita substantiam me-
dio esse temperamento dicemus, cum pari modo
ab extremis abest, quæ scilicet & prima omnium
sunt & elementa. Porro aberit pari modo ab extre-
mis, cum ea continet æqualiter inter se mixta. Ergo
quæ supra citra ue hanc, temperies erit, eam calidam,
frigidam, humidam, uel siccam dicemus, simul ei,
quæ media est, conferentes, simul contrariorum ele-
mentorum examen in ea facientes. Qua nimirum ra-
tione simpliciter eam calidam, frigidam, humidam,
siccam ue pronunciabimus: ubi uero cum medio
temperamento conferimus, non simpliciter, sed quod
ad mediocre eiusdem generis sic se habet. Porro ge-
nus earum substantia est, omnia enim sub hac, ut
superiori sunt genere, tum animata, tum inanima.
Estque hæc hominis, canis, platani, ficus, æris, ferri,
aliorum denique omnium, commune genus. Sub ea
uero sunt alia genera permulta. Animal quidem,

D iij auis,

avis, piscis: stirps arboris & herbae: avis, aquila & corui: piscis, lupi & rombi. Simili modo olea & ficus, genus est arbor: anagallidos, & peoniae, herba. Iam haec ultima sunt genera, coque species appellantur, coruus, rombus, ficus, anagallis, similiter homo & bos. Ac supernae quidem descendentes, haec ultima sunt genera, inde species dictae. Inferne uero ascendentes, ab indiuiduis scilicet substantiis, prius sunt. Indicatumque alio opere est, merito omnia quae media sunt inter prius & indiuidua genera, simul genera & species a ueteribus nominari. Ergo cum definita significata iam sint, ac clare indicatum, quemadmodum tum absoluto, tum non absoluto sermone calidum, frigidum, humidum, siccum uel corpus aliquod pronuncian dum sit, quaerendae nobis deinceps eorum sunt notae. Quaque hic quoque decernere prius de nominibus oportet quae in habendo nobis sermone, necessario incidet, simul explicare rem quandam, quae potestate iam monstrata prius est, non tamen ab omnibus, qui hos commentarios euoluunt, facile saltem intelligi potest. Itaque de nominibus prius locutus, mox ad rem reuertar. Quod calidum, frigidum, humidum, siccum non unum aliquid simpliciter significant, ubi de corporibus dicunt, prius est indicatum. Quod autem & solae ipsae in corporibus qualitates, citra corpora, quae eas suscipiunt, sic iterum nominant, id quidem, ut non dum est dictum, ita nunc dici est tempestiuum. Quemadmodum nomen
albi, tum

albi tū de colore enūciāt, cū ita loquūt, cōtrarius ē
albus color nigro, tū de corpore, qđ colorē insci-
pit, cū scilicet oloris corpus albū dicūt. Ita & calidi
nomē, tū de qualitate affirmāt ipsa, tāq̃ si caliditatē
appellarēt, tū uero de corpore qđ caliditatē susti-
net. Quippe caliditatē a corpore qđ cā suscipit di-
uersam habere naturā, & propriā existimare opor-
tet, ueluti in opere de elemētis est indicatū. Et calidi-
tas quidē qualitas est, eadē uero & calidū dicitur,
ueluti & albedo albū. Ipsū uero corpus calidū, unū
hoc nomē tantūmodo optinet, calidū, sicuti albū.
Nūq̃ tñ caliditas, uel albedo, corpus ipsum dicit.
Ad eūdē modū siccū, frigidū, & humidū, noīant
tū ipsū corpus, tū qualitas. Non tñ corpus frigidi-
tas, humiditas, uel siccitas appellat, quēadmodum
quæ i eo ē qualitas, hæc cū sic se habeāt, nō alienū ē,
cū uel caliditatē, uel frigiditatē disputās quis pfert,
nullā exoriri captionē. Quod solæ qualitates his in-
dicent noībus. At calidū, frigidum uel cū dicitur,
quando & qualitas ita, & quod eam suscipit, cor-
pus nominatur, facile fit ei, qui redarguere studet,
ut quod a loquente non significatur, id quo possit
reprehendere, accipiat. Eiusmodi enim rem faciūt,
qui sententiam illam, qua dicit Hyppocrates au-
gescentia corpora plurimum habere innatum cali-
dum, oppugnant. Neque enim esse corpus ali-
quod calidum, ipsum innatum aīali calidum intel-
ligentes.

ligentes, neque id quid sit usquam querentes, sed de
sola qualitate, quam scilicet caliditatem appellamus
nomen id dici praesumentes, sic dictum eius refelle
re parant. Et iam apparet, quod de homonymia di
stinguere, tametsi sit res parua, tamen in rerum usu
non levis experitur momenti, uerum cum hoc quoque
abunde sit definitum, rursum id quod superest,
repetamus. Cum humiditas, & siccitas, & caliditas,
& frigiditas, syncerae quaedam, & impermixtae
qualitates sunt, quaecumque has suscipere corpora ea
calida, & frigida, sicca, & humida, prorsus exactae
que sunt. Atque haec mihi genitorum, & peremitiu
elementa intellige. Reliqua corpora uel animalium,
uel stirpium, uel inanimorum omnium, ueluti aeris,
ferri, lapidum, lignorum, in medio primorum illo
rum collocata esse. Nullum enim illorum uel ad sum
mum calidum, uel ad summum frigidum, uel ad
summum humidum, uel ad summum siccum est.
Sed uel medium prorsus contrariorum, ita ut nihi
lo magis sit calidum, quam frigidum, aut humidum quam
siccum, uel ad alterum contrariorum est propen
sum, ita ut magis sit calidum, quam frigidum, uel ma
gis sit humidum quam siccum, ac si quidem medium pla
ne sit in utroque contrariorum genere, ita ut non ma
gis sit calidum quam frigidum, aut humidum quam siccum,
eucraton id siue temperatum omnino dicetur. Sin
alterum contrariorum superet, siue in altera oppo
sitione,

17
sitione, siue in utraq; id sit, non etiam dicetur eucra-
ton. Ac si calidum magis sit q̃ frigidum, quod ma-
gis est, id appellabitur. Idem statuendum de sicco,
& humido. Ad eundem modum si frigidum ma-
gis sit, nominabitur frigidum. At si in utraq; oppo-
sitione alterum superet, siue calidum una cum humi-
do, siue calidum simul cum sicco, siue frigidum si-
mul cum humido, siue frigidum una cum sicco, uti-
q; pro uincēti fortietur id corpus appellationem.
Et has quidem quatuor intemperies, ut supra dixi-
mus, plurimi norunt, tum medici, tum philosophi.
Reliquas quatuor, quæ ex dimidio harum cōstitu-
tæ sunt, nescio quomodo derelinquunt, sicut etiam
eam, quæ prima omnium, optimaq; est. Cæterum
quod superante calido liceat nihilo magis humidā
esse, q̃ siccam temperiem: quod utiq; ad hanc spe-
ctet cōiugationem, id uel ex ijs, quæ iam dicta sunt,
manifestum arbitror, facileq; est etiam si nihil esset
prædictum, id colligere. Concedentibus semel il-
lud saltem, alteram esse temperiem humidam & ca-
lidam, alteram siccam & calidam. Si nancq; necessa-
riū omnino nō est siccam esse, quæ calida sit, sed li-
cet eam & humidam esse, licebit utiq; & mediam
esse: propior nancq; siccæ temperaturæ media est,
q̃ humida. Ad eundem modū est & frigida quæ-
dam temperies altera, in qua nimirum frigidū pol-
let; hanc tamen nec humidam esse, nec siccam, est ne-
cessc.

cesse. Sed potest inter has & media esse. Rursus enim hic quoque eandem afferes rationem. Nempe si necesse non est frigidam temperiem esse humidam; sed licet & siccam eam fieri manifestum est, mediam quoque esse posse. Quippe quæ uicinior humidæ est quæ sicca. Ergo ueluti duæ intemperies in altera oppositione sunt monstratæ, altera calida tantum, altera frigida. Sic in altera oppositione duæ aliæ statuuntur, altera sicca tantum, altera humida, mediocriter scilicet sese habentibus calido & frigido. Iterum namque dicemus hic quoque, sicuti necesse non est, si qua temperies sicca est, hanc protinus calidam quoque esse. Sed fieri posse, ut etiā frigida sit, ita fieri potest, ut quæpiā nec calida sit nec frigida. Sed in hac quidem oppositione eucratos, siue temperata, in altera, sicca. Simili modo nec humidam temperiem necesse est calidam, frigidam uel esse. Sed eam mediam esse inter huius oppositionis extrema licet. Si igitur necesse non est, ut uel intemperiem, quæ in calido est & frigido, sequatur ea quæ est in altera oppositione intemperies, uel hanc, quæ in illa, licebit aliquando & naturam, quæ in caliditate & frigiditate temperata sit, uel siccam esse, uel humidam. Inuicemque quæ in his temperata sit, uel calidam esse, uel frigidam. quare sunt & hæ ab ijs, quas priores tū medici, tū philosophi nobis tradiderūt quatuor diuersæ intemperies. Mediocque loco positæ inter temperatos
habitus

habitus, & eos qui in utraque oppositiōe sunt itēperati. Qui namque in summo ē tēperatus, is neutram oppositiōem habet superantē. Qui uero aduersus huius ē itēperatus, utraque habet inuictam. Mediū sortitur locū, qui in altera quidē ē tēperatus, in altera itēperatus, qui utique & ex dimidio eucratos, ex dimidio itēperatus cū sit, merito mediū dici potest inter eū, qui ex toto est tēperatus, & eū qui ex toto est itēperatus. Et si quidē hæc sic se habent, sicut certe se habent, cur nouē dicere uniuersas tēperamentorū differēcias dubitemus. Tēperatā quidē unā, nō tēperatas octo, quarū quatuor simplices sint, hūida, sicca, calida, & frigida, quatuor cōpositæ hūida simul & calida, sicca pariter & calida, frigida simul & hūida, frigida simul & sicca. In quolibet uero iam dictorū tēperamentorū permagnus ē excessus, defectusque modus nō in ijs modo quæ simplicia sunt. Sed etiā in cōpositis. Idque tū in tota substantia. Tū uero in unoquoque genere. Si cui igitur agnoscēdorū tēperamentorū cura ē, incipiat exercitationē oportet ab ijs in quolibet genere naturis, quæ tēperatæ, mediæque sunt. Quippe cū si his alias cōparet facile quod in quauis superet deficiat uel inuenerit. Ergo primū de ijs, quæ simpliciter loquētibz, tēperata, itēperataque dicuntur, agēdū, quæ scilicet in omni generata substantia, nō in solis animalibus & stirpibus disquirenda diximus. Porro hic quoque tantū saltem distinguere de nominibus cōueniet, quod

Ei calida

calida potentia
calida temperies, alia iam energia, siue, ut loquuntur
actu sit, alia potestate, tum quod potestate ea esse
dicamus, quæ quod dicuntur, id nondum sint: sed
facile id fieri possint. Quoniam naturalem, ut id fia-
ant facultatem sint adeptæ. Igitur primū de his, quæ
actu calida, frigida, humida, & sicca sunt, dissera-
mus, auspiciati ab uniuersa substantia. Mox ad ani-
malia & stirpes discensuri. Ita enim consummatio-
nem habebit, quod institutum nobis est. Quoniā
igitur quod in omnium genere, maximeq; in uni-
uersa substantia medium est, id ex mixtione extre-
morum conflatur, utiq; conueniet, ut tū notio eius
tum agnitio ex illis sumatur. Ac notio quidem fa-
cillima est. Quippe a calidissimo omnium, quæ sub
sensem ueniūt, ueluti igni, aut quapiam aqua, quæ
ad summum sit feruens ad id, quod omnium, quæ
nobis apparent, est frigidissimum, ueluti glaciem,
& niuem uenientes, æstimato interea interuallo, in
medio ad unguem id diducimus. Sic enim symme-
tron, quod scilicet ab utroq; extremorū pari abest
spacio, intellectu comprehendemus. Quin etiā id
nobis præparare licet. Miscentibus aquæ feruens-
ti parem modum glaciei. Quod enim ex ambobus
est mixtum pari interuallo ab utroq; extremorum
aberit, & eo quod urit, & eo quod frigore stupefa-
cit. Non est igitur difficile ei, qui ita mixtum tetige-
rit, medium uniuersæ substantiæ in calidi frigidicq;
oppositio

oppositione habere, eiusque meminisse, atque alia omnia illi ueluti norme adaptata iudicare. Quin etiam si terram, quæ sicca sit, uel cinerem, uel tale aliquid quod plane sit aridum, pari aquæ modo imbueris, medium in sicci humidique oppositione effeceris. Ergo ne hic quidem difficile est ubi uisu pariter, tactuque eiusmodi corpus noueris memoriæ id infigere, eoque ad humorum, ac siccorum, quæ deficiant, superent uel agnitionem pro norma, exemplarique uti. Porro corpus de quo iudicandum est, medio-criter calens est. Nam hoc ipsum humidi, sicci que medium corpus si ad summum id calorem frigus uel sit perductum, falsam interim imaginationem excitabit, uidebiturque quod sit mediocre, aliquando humidius, aliquando siccus. Quippe si liberalius calefiat, liquatum iam, ac fluxile, humidioris substantiæ phantasiam de se præbebit contra refrigeratum plus iusto, consistit, ac cogitur, immobileque redditur, & durum tagenti apparet. Vnde etiam falsam duriciæ imaginationem exhibet. Quod si ueluti humidi sicci que parem modum habet, sic caloris, ac frigoris sit in medio, nec durum, nec molle tagenti apparebit id corpus. Atque tota quidem eiusmodi corpora per tota se miscendi, calidum, inquam, frigidum, siccum, & humidum, homini facultas non est. Terra enim aquæ confusa, miscetur quidem (quatenus scilicet uideri cuipiam possit) atque ita

E in tota

tota toti contemperatur. Cæterum appositio exiguarum partium ea est, nequaquam totorum per tota mixtio. Sed ambo ea per tota miscere, dei, uel naturæ est opus, magisque etiã si calidũ, ac frigidum iter se tota per tota miscenda sint. Attamen appositione eiusmodi efficere, ut sensum effugiãt singula simplicium corporũ, nõ solũ naturæ opus dei uel e. Sed etiã nostrũ. Neque enĩ difficile e tali mixtiõe, lutum, qd' mediũ sicci, hũidique sit, moliri. Simili mō & qd' calidi ac frigidi sit mediũ, uidebitur qz tibi eiusmodi corpus i calore & frigore tẽperatũ: imo etiã in duricie, mollicieqz medio statu esse. Id aut genus est hominis cutis, utpote omniũ extremorũ calidi, frigidi, hũidi, sicci uere media. Maximeqz ea, quæ est in manu, hæc enim omniũ sensibiliũ ueluti norma futura erat prudētissimo, nimirũ animatiũ tactus instrumentũ ab ipsa natura præparata. Quo magis cã ab omnibus extremis calido inqz, frigido, sicco, & hũido pari abesse interuallo oportuit. Iã utiqz & constat ex horũ omniũ equis portiõibus, nõ cõpositis mō, sed etiã per totas se mixtis, qd' nostrũ plane nemo efficere põt: Sed e naturæ opus. Quæcũqz igitur partes cute sunt duriores, ueluti ossa cartilagines, cornua, pili, ungues, ligamẽta, ungulæ, calcæria, in his omnibus siccũ præualet. Quæcũqz uero molliores sunt, sicuti sanguis, pituita, seuum, adeps, cerebrũ, medulla tũ spinalis, tũ altera, in his humidi plus

20
plus ē, q̄ sicci. Quin etiā quāto siccissima omnium
quæ sunt in hōie pars cutē siccitate superat, tātō rur
sus acute superat, qđ est hūidissimū, porro uidet̄
nūc disceptatio nostra, ea quæ utilissima sunt attin
gere, ac docere simul qđ tū animalū, tū uero omni
um corporū tēperatissimus sit hō. Simul qđ omni
um, quæ in eo sunt particularū cutis, quæ intra ma
nū habet̄ omnis excessus plane sit expers. Insistētes
igit̄ hoc loco, estimemus quisnā sit optime tēpera
tus hō, quē scilicet totius substātiæ, uel potius tum
hōim, tū reliquorū animalū mediū, ueluti regulā &
normā statuētes, reliquos oēs huic collatos calidos
frigidos, hūidos, siccos ue dicere oportet. Cōcur
rāt aut̄ oportet in hoc hōie multæ notæ. quippe &
cū uniuersa substātia collatus, medius apparere in
ea debet, & magis etiā cū hōibus & bestiis. Ac me
dij quidē in uniuersa substātia, cōmunes notæ di
ctæ iā sūt. Quæ uero in animalū, speciebus notāt,
actiōis perfectiōe quæ cuiq; sit cōueniēs iudicant̄.
Conuenit autem homini, ut sit sapiētissimus, cani,
ut mitissimus pariter sit & fortissimus, leoni, ut tā
tum sit fortissimus. Sicuti ouī, ut sit tantum mitissi
ma. Iam uero quod corporis actiones consentien
tes esse animi moribus oporteat, tum Aristoteli in
his, quæ de partibus animalium scripsit, tum ue
ro nobis alibi nihilominus ē mōstratū. Ac metho
dus quidem hæc est. Exercitari uero, ut non in sin
gulis modo

gulis modo generibus, sed etiam in uniuersis me-
dium in promptu quis noscat, id cuiuslibet homi-
nis non est: sed diligentis imprimis, & qui per lon-
gam, experientiam, & multam omnium particula-
rium peritiam, inuenire medium queat. Quippe ad
eundem modum plastæ, pictores, statuarii, alij de-
nicq; fictores, quæ pulcherrima in omnium specie
sunt, tum pingunt, tum fingunt, ueluti hominem,
equum, bouem, leonē formosissimum, ad id quod
medium est in illa specie collimantes, laudantq; ho-
mines quandam Polycleti statuam canonem ap-
pellatam. Inde adeo id nomen sortitum, quod par-
tium inter se omnium competentiam ad unguem
habeat: habet autem quem nunc quærimus, plus
aliquid, q̃ Canon ille. Quum non solum humoris
ac siccitatis in medio consistat, is qui eusarcos, siue
quadratus est homo: sed etiam optimam formatio-
nem sit adeptus. Quæ fortasse bonam quatuor ele-
mentorum temperiem est comitata, fortasse diui-
norem aliquam superne originem habet. Cæte-
rum prorsus eusarcon saltem esse eiusmodi homi-
nem, id uero est necessarium. Quippe mediocri-
tas in carne, ex mediocritate temperamenti proue-
nit: protinus autem adsequitur tale corpus, ut opti-
me ad actiones sit comparatum. Tum in mollicie,
& duritia præterea calore ac frigore mediocriter
se habeat, atq; hæc omnia insint cuti, huiusq; maxi-
me illi

me illi parti, quæ est intra manum. Scilicet quæ cal-
lum eiusmodi non contraxit, qualis in remigibus
& fossoribus cernitur. Cū enim gemini usus cau-
sa manus sunt factæ, tactu discernēdi, & rem quāpi-
am comprehendendi utiq; quæ molles sunt ad ex-
quisitius tangendum, dure ad aliquid maiore vi ca-
piendum magis sunt idoneæ. Quin etiā cutis, quæ
non solum omnium hominis partium, sed etiā uni-
uersæ, quæ generationi, corruptioniq; subiicitur
substantiæ media est, ea nec callosa, nec dura lapi-
deæ est, sed secundum naturam se habens, quo
scilicet cutis genere maxime perfectum esse tactū
censemus. Ac quod in duritia & mollicie medium
omnium particularum locum sit sortita, abunde li-
quet. Quod autem & in calore, ac frigore similiter
se habeat, ex eius substantia maxime intelligas licet.
Est enim ueluti sanguine præditus nervus, qui sit
inter nervum, & carnem quiddam plane medium.
Ac si ex mixtis utrisq; constitueretur. Cæterū ner-
uus omnis exanguis est & frigidus. Caro multisan-
guinis & calida. Media inter utrunque est cutis.
Nec plane exanguis ut uerus, nec sanguine abun-
dans, ut caro. si igitur hanc omnium animalis par-
tium, ueluti normam. Iudicemq; proponens, reli-
qua illi conferas, atq; ad eam examines, octo diuer-
sas intemperies in eis inuenies. Iamq; membratim
tibi de omnibus deinceps disseram, humidissimū.
F frigidissi-

frigidissimumque in corpore pituita est. Calidissimum sanguis, non tamen est is perinde humidus, ut pituita. Siccissimum ac frigidissimum est pilus. Minus eo & frigidum & siccum est os. hoc uero minus siccum est cartilago. Proxime hanc sequitur, quæ Græci ex cartilagine & ligamento composito nomine, chondrosyndesmon uocant, post hunc tendo, deinceps membrana, & arteria, & uena, ipsa scilicet corpora uasorum. Succedunt deinde nervi duri: molles autem nervi in humiditate & siccitate, mediam naturam, sicuti cutis optinent. Nam in altera oppositione, quæ est calidi & frigidi nervus molli in medio non est. Sed tantum ei deficit de calore, quantum de sanguine. Ita uero & reliqua omnia prius dicta, tanto sunt cute frigidiora, quanto minus habent sanguinis. Etiam tunicæ ipsæ, maxime sanguineorum uasorum, arteriarum, dico & uenarum, non solum exangues sunt, sed etiam frigida natura contactu tum sanguinis calefiunt, atque ad medium temperamenti statum ueniunt. Sanguis uero ipse, a corde suum accipit calorem. Quippe id uiscus naturatum omnium animalis particularum maxime sanguineum, tum uero calidissimum est: proximum illi iecur est. uerum cor paulo quam cutis minus est durum, iecur multo. Itaque etiam humidius quam cutis cor est, quanto scilicet est mollius. Iam uero caro humidior cute est, eadem tamen calidior. Spinalis autem medulla

medulla cute est humidior, atq; etiam frigidior, Si
cuti hac rursus humidius est cerebrum: cerebro au-
tem ipso adeps cui concretio contigit, propterea
quod membranis adiacet. Crasso namq; oleo est si-
mile, Eoq; congelatur, ubi cum frigidis, & exan-
guibus particulis coniungitur. At neq; circa iecur
coire adeps potest, neque circa arterias, uenas ue,
aut cor. Sed nec circa aliam ullam præcalidam par-
ticulam. Quoniam autem cogitur per id, quod ual-
de est frigidum, idcirco calefacta liquatur, cætero-
rum congelatorum ritu. At cerebrum calefactum
minime liquatur, eoq; adipe minus est humidū.
Porro minus humida quā adeps, est & pulmo-
rum caro. Vt quæ nec ipsa calefacta liquescat. Iam
longe etiam q̄ hæc adipe minus humida est, tū
lienis, tum renum caro. Omnia tamē cute sunt hu-
midiora. harum rerum demonstrationes

proximo libro tradam, sicuti omnia

quæ ad uniuersam de tempe-

mentis disputationem

pertinet, duobus

deinceps comē

arijs expo-

nam.

Galenī de temperamētis, Thoma Linacro

Anglo interprete, libri primi, finis.

F ij

Primal
medulla
et ad
adeps
membra

Enlino

cor
renes

GALENI DE TEMPERA

mentis, liber secundus. Thoma

Linacro interprete.

AC quod multifariam quidem dica-
tur, humidum, siccum, calidum, & fri-
gidum corpus in proximo defini-
tum est libro, demonstratum præte-
rea est, nouem esse temperamentorū differentias,
unam quidem quæ mediocris sit & eucratos, quā
etiam temperatam uocamus. Reliquas omnes in-
tēperatas quatuor simplices, unica scilicet in quacūq;
pollente qualitate, calore, frigore, siccitate, uel humi-
ditate: quatuor ab his diuersas, in quibus utriusq;
oppositionis altera qualitas exuperat, dico autem
duas oppositiones, altera quæ est calidi & frigidi,
frigid altera quæ est frigidi & sicci. Ab his ad notas earū
digressi, de temperata natura disceptauimus, quo-
niam hæc omnium prima uirtute, potentia cogni-
tionisq; ordine sit. At cum temperatum aliud abso-
lute dictum inueniatur in uniuersa rerum natura.
Aliud in singulis generibus, principio uisum est
de eo consyderandum esse, quod communiter in
uniuersa natura estimatur, huius norma, iudiciūq;
erat, elementorum portionis æqualitas. Cuius rei
gratia extremorum omnium medium ad unguem
redditum, eucraton & symmetron, siue temperatū
& medio

& mediocre mauis, dicitur. Reliqua quæ in singulis generibus temperata dicuntur proprijs corporum functionibus usibusq; iudicant. Eoq; fit, ut idẽ animalis cuiuspiam stirpis uel corpus, omnium quæ in eo sunt genere, medium esse possit, id est, in illo genere eucraton & mediocre. Alteri cuiuspiam comparatum, uel stirpium, uel animalium, uel animorum generi, discraton, siue intemperatum. Quippe uiuentis corpus cum domortui collatum, humidius eo, calidiusq; est, uerbi gratia, leo uiuẽs, lcone mortuo, tum ipse seipso, tum alter altero calidior, humidiorq; est. Atq; inde adeo dictum ueteribus est, animal calidum & humidum esse. Non absoluto sermone, quod humiditas in eo, calor uel exuperet (Sic enim inuenire est animalia sicca, frigidaq; complura, ueluti culices, muscas, apes, formicas) sed ut ad mortua collatũ: uiua enĩ apes calidior humidiorq; q̃ mortua est, & formica uiua, q̃ mortua. Cũ hoĩe tamen, equo, boue uel collata, tũ alijs sanguine præditis animalibus, omnia id genus frigida, siccaque temperie sunt. Quin si ad uniuersam naturam spectans ea expendas, ne sic quidem quo minus frigida, siccaq; sint, elabantur. Tanq̃ enim in unoquoque genere, ubi quid a mediocritate recessit, ab eo quod uincit, nomen accipit. Itidem in uniuersa substantia, cum aliquid medium transierit, nõ amplius eucraton, sed uel calidum, uel frigidũ, uel humidũ,

F iij uel siccũ

uel siccum nominabitur. Monstratum enim supra
est hominem non solum animalium, stirpium ue:
led etiam reliquorum omnium maxime esse tem:
peratum. Quoniam autem ex multis & dissidenti
bus is conditus est partibus, manifestum est quæ
pars medio omnium sit temperamento, eam esse
maxime eucraton, siue temperatam. Quæ nanque
animalis eius quod mediij sit temperamenti, media
particula est, hæc omnium simpliciter est tempera:
tissimum. Monstratum uero est id esse in homine
cutem. Atq; huius eam maxime partē, quæ in ma:
nu est interna. Si tamen qualem eam natura est mo:
lita, talis perstiterit. Iam uero quod nec cuiusq;
hominis cutis mediū absolute loquendo sit uniuersæ
substantiæ. Sed eius qui maxime est tēperatus,
dictū prius est. Plurimā enim esse ipsis quoq; ho:
minibus inter se differētiā, uerū maxie tēperatus is
est, qui corporis habitu, medius horū extremorū
apparet, gracilitatis, crassitudinis, duricie, molliciei
itēq; caloris, & frigoris. Inuenias enī cuiuslibet ho:
minis tangēdo corpus, uel mitē & halituosum ca:
lorē, uel igneū, & acrē, uel horū neutrū, Immo frigi:
ditatē quādā pollētē, frigiditatē aut pollere ut i hoīs
corpore itelligere oportet. Eoq; tū sanguineo, tū
hūido. Ac corpore quidē talis ē tēperatissimus hō.
Idē aīo quoq; medius omnino ē, audaciæ & timo:
ris. Cūctatiōis & præcipitatiōis, misericordiæ, &
inuidiæ:

inuidia: fuerit uero talis alacer amicorum amans, huma-
nus, & prudens. Et temperatissimus quidem homo ex his
primis, potissimumque agnoscitur. Accedunt non pauca
eorum, quae ex necessitate haec sequuntur. Quippe
edit, bibitque in modo, & nutrimenta non solum in uentre,
sed etiam in uenis, & tota corporis mole, probe conco-
quit. Omnesque (ut semel dicam) tum naturales, tum animales uir-
tutes inculpatas habet. Cum & sensuum facultatibus,
& membrorum moribus optimis sit praeditus, & tum
uiuido colore semper sit, tum ad perspiratum excremen-
torum bene comparatus. Idem medius inter somnolentum
& peruigilem, inter glabrum & hirtum, inter nigrum colo-
rem & album, pilosque habeat cum puer est magis
rufos quam nigros, in flore est contra. At quoniam dif-
ferentiarum, quae ex aetate eius spectantur, mentionem fe-
ci, non alienum sit, aliquid iam de istis quoque apponere.
Porro uolebam unius cuiusque praedictarum notarum
causas persequi, uerum cum ad ea, quae nunc sunt, proposita
magis urgeat aetatum consideratio, quae etiam maximam
nobis ad causarum inuentionem facultatem suggerit, huic
nunc insistamus. Intelligamus igitur recens formatum
animal in utero matris, quo sciamus qua ratione hu-
midissimum, calidissimumque sit, prima enim eius constitu-
tio ex semine & sanguine est, quae humidae & cas-
lidae res sunt, his autem magis semper sicciscenti-
bus, primum quidem formantur membranae, tuni-
cae, item viscera & sanguis uasa, ultia uero perficiunt
ossa &

ordo fit
formati.

ossa, & ungues, & cartilagines, concreta scilicet eo-
rum substantia. Ante enim q̃ uel tendi possit sub-
iecta substantia, uel concrefcere, nihil fieri memora-
torum potest. Et tunicae quidem, ac membranae,
arteriae q̃, & nerui, & uenae, tensa ea, ossa, cartilagi-
nes, ungues, ungulae, & uiscera, coagulata ea perficiuntur. His uero in utero perfectis ita deinde pari-
ter infans. Est uero adhuc in summo humidus, ue-
luti maris alga. Id q̃ nō in sanguinis uasis modo &
uisceribus, ac carnae, sed etiam ipsis ossibus, quae
scilicet siccissima sunt omnium quae in nobis sunt,
partium. Verum tum haec, tum reliqua tota una cū
his membra quasi cerea sint, infantium nutrices fini-
gunt, formantq̃. Tanta est in toto puellorum cor-
pore humiditas. Quin si recens editum porcellum,
uel esse, uel dissectum inspicere uelis: carnem qui-
dem eius mucosam, praehumidaq̃ inuenies. Osse-
um uero genus uniuersum, caseo qui modo sit coa-
gulatus ad simile. Adeo, ut nuper nati animalis cor-
pus propter redundantem in eo humorem libens
non comedas. Quod maxime tum suilli, tum ouil-
li foetus corpori accidit, propterea quod ea maxi-
me sunt humida. Caprinū, quod siccius sit, & me-
lius esui est & iucundius. Contra uero q̃ in nouel-
lis procellis, quaecunq̃ iam senuerūt, haec ossa qui-
dem omnia & ligamēta uniuersa, praesicca, sine suc-
co, & insipida possident. Carnem uero nervosam
& duram

& duram. Arterias quoque & uenas, & nervos, æta-
tis culpa lori uice, insuaues, & sine succo. Quæ me-
dio statu horum, ac nuper natorum sunt, quæ utique
iam ætate processerunt quantū a senio absunt, tan-
tum & ab extrema siccitate sunt remota. Quæ mi-
nora sunt, atque adhuc augescunt, tantum ea quoque
ab gestati etiamnum foetus humore absunt, quan-
tum processerunt ætate. Florescens uero ætas om-
nium animalium maxime in medio extremorum est,
neque sicut senium ad summam perducta siccitatē,
neque ueluti infantium ætas in humore & multo uui-
do merfa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum
humidum esse senium, prodiderunt. An uidelicet
quod excrementorum abundantia sunt decepti.
Quippe tum oculi his lacrimis suffunduntur tum
nares destillatione manant. Tum in ore eorum sali-
uæ copia exuberat. Ad hæc tum tussunt, tum ex-
creant pituitam. Scilicet pulmones quoque hac esse
refertos iudicantes, ueter quoque illis pituita est ple-
nus. Tum singuli articuli quodammodo muccoli. Cæ-
terum nihil horum obstat, quo minus senum cor-
pora sicca censeantur. Vt quorum nervos & arte-
rias, & uenas, & membranas, & omnium instru-
mentorum tunicas, multo quæ prius erant, sicciores
inuenias. Circumfundi autem illis extrinsecus, in-
trinsecus ue, aut pituitosum quendam humorem,
aut muccosum. Verum tantum abest, ut eiusmodi
G di signa

di signa uniuersa senilem aetatem humidam confis-
mant, ut etiam siccam esse prope testentur. Idcirco
namque particula quaeuis siccior, quam ante uidetur,
quod per caloris imbecillitatem, similiter non nutri-
tur: foris enim copia illi, humidi excrementi super-
fluitat. Corpus autem cuiusque intrinsecus, siccum
est, quod nec trahere intro nutrimentum ualeat,
nec eo sufficienter frui. Est ergo humidus senex,
non proprijs suis particulis, sed excrementis. Rur-
sum siccus, non excrementis, sed particulis ipsis. Ita
nimirum alio genere siccus, alio humidus. Verum
non est ad praesens de excrementis eius, sed de pro-
prijs partibus disceptatio, quarum propriae actio-
nes uitam eius complent: his igitur siccus senex
est, quibus scilicet puer est humidus. Ipsis nimi-
rum solidis corporis particulis, ossibus, mem-
branis, ligamentis, arterijs, uenis, neruis, tunicis,
carnibusque. Meritoque Aristoteles senium mar-
centi stirpi adsimilat. Quippe stirpes nouellae
dum sunt, molles, humidaeque cernuntur, sene-
scentes assidue magis siccescere uidentur. Ad po-
stremum siccae prorsus redduntur. Idque ipsis
mors est. Ac quod siccissima aetatum senilis sit,
ex iam dictis liquet. Quod autem & frigidissi-
ma sit, id uel magis est euidentius. Ita ut de eo ne-
mo dubitauerit. Nam & tangenti senes frigidi ap-
parent, & facile in frigidum statum mutantur.

Et nigri

proximo
pag. 68. f.

Et nigri, & lauidi fiunt, & frigidis morbis facile
capiuntur. Apoplexia neruorum resolutione, stu-
pore, tremore, comulsiōe, destillatione, rauce-
dine. Porro perijt eorum omnis paulo minus san-
guis. Eoque una perijt & coloris rubor. Iam ue-
ro concoctio his, & digestio, & significatio, & ap-
positio, & nutritio, & appetentia, & sensus, &
motus, oblesā omnia sunt, uitioseque administra-
ta. Et quid, quæso, aliud est senium, q̃ uia ad inte-
ritum? Ita si mors naturalis caloris est extinctio,
utique senium ueluti tabes quædam eius fuerit. Ve-
rum non perinde de puerorum, & florentiū æta-
te inter medicos conuenit. Sed nec dirimere in-
ter eos litem est promptum, probabiles enim sunt
utrorumque rationes, tum eorum, qui pueros
calidiores esse, quam florentes ætate censent.
Tum eorum, qui contra, florentes calidiores pu-
eris esse contendunt. Alteri nanque ex eo quod
sanguinis humor omnium, quæ in animalis haben-
tur corpore calidissimum natura sit, tum quod
foetus in utero propemodum sanguis tantum sit
post enim fingendis utique iam particulis, aliud
os efficitur, aliud arteria, aliud uena, aliud di-
uersum ab his aliquid: omnia tamen rubra,
tum quod sanguinem syncerissimum, calidissi-
mūq; optineat: colligūt calidissimū esse gestatum
in utero foetū. Quod si est etiā pueros quāto gesta-

G ij tis in

*morbis
frigidis*

*An pueri
uicis sit
calidiores*

*pueri
calidi*

in uero
calor
putri
cal. 2.
re p d
appetit
omnes fit
tis in utero propiores sunt, tanto esse florentibus
ætate calidiores. Alteri quod etiam plurimus sit in
florētibus sanguis, ac copiosior q̄ in pueris. Ita ut
eius occasione crebro his sanguis profluat. Quin
etiam quod flauæ bilis succus, qui sanguine multo
est calidior, plurimus his sit, propterea calidiores
esse florentes, q̄ pueros, confirmant. Rursus illi ab
ipsis functionibus quod tum augeantur, tum plu-
ra, q̄ pro corporis sui portione, alimenta tum ap-
petant, tum conficiant, ualidum esse in pueris calo-
rem asserunt. hi contra humiditatis occasione, po-
tius, q̄ caloris ui, augeri illos contendunt. At con-
coctione non modo florentes non uincere, sed etiā
longe ab ijs pueros uinci. Nam & uomitiones ijs
ex concoctis cibis accidere, & deiectiones humi-
das, asperasq̄, ac a succo alienas. Quod si appetūt
plura, nihil id facere ad caloris robur. Primū enim
id nō accidere caloris cōpia, ut animal appetat plu-
ra. Immo contra, refrigeratis scilicet his partibus,
quibus appetentia debetur. Deinde quoniam nō
tantum ad nutritionem, sed etiam incrementum,
alimentum moliuntur. Idcirco etiam pluribus nu-
trimenti ijs esse opus. Iam uero reliquis functiōi-
bus uniuersis, etiam nō obscure, inferiores esse pu-
eros his, qui florenti sunt ætate, ut qui nec ingredi,
nec currere, nō portare, nec quicq̄ in summa agen-
dorum operum similiter obeant. Cum florētibus,
tū sensum

tum sensum omnem, tum intellectum ad summam
perfectionem, bonitatemque peruenisse dicant. In
summa puerum adhuc imperfectum esse florentem,
animal perfectum. In perfectis rationabile esse, ma-
xime actiuum maximeque princeps elementum pol-
lere. Quin somno quoque plurimo deditos pueros
uidere licet, contra minimo florentes esse conten-
tos. Quamquam hunc quoque, aliter accidere, ne insanum
quidem hominem censere aiunt, quam calido uictu quo-
dammodo grauatoque humoris copia, ueluti tum
ex temulentis intelligere licet, tum ipsi, qui balneo li-
beralius sint usi. Ita uero & papauer somnificum
esse, & mandragoram, & lactucam, & omnia quae
humidiores, frigidioresque temperie sunt. Ac tales qui-
dem de propositarum aetatum temperie rationes
utrinque afferuntur. Omnes enim recensere, super-
uacuum uidetur. Cum formula ipsa epicherema-
tum, uel ex ipsis, quae retulimus, satis clare perspici pos-
sit. Eminus enim utrique, fermeque a secundis priora
colligunt. Ac tanquam iam sciat auditor quemadmo-
dum auctio, quemadmodum concoctio, & quem-
admodum nutritio fiat, uerba faciunt. Simili modo
de sensu, de motu, de functionibus, tum naturali-
bus, tum quae agi sunt idoneae, disputant. De som-
ni quoque generatione & ciborum natura, mentio-
nem, faciunt, quorum nullum simplex promptumque
cognitum est. Sed & multam disquisitionem requi-

G iij rit, nec

*longi uisus
oriat.*

rit, nec potest fortasse ulli compertum esse, nisi qui prius humidam, siccam, calidam, frigidamque temperiem sciat agnoscere. Quicquid enim eorum veluti scientes dicunt, id si docere eos cogas, prorsus disputationem de temperamentis, hanc scilicet cui nunc insistimus, desiderabunt. Quare per mutua & ex mutuis, fiunt ipsae demonstrationes. Ex ipsis quidem quae nunc quaerimus, ceu iam sint cognita, cum de actionibus disputant, & ciborum ac medicamentorum facultates inuestigant, ac de somno, & alijs id genus differunt. Rursus autem quae nunc sunt proposita per illa, veluti prius iam nota demonstrant. Ego vero eiusmodi demonstrationes non probo, quin si fateri verum oportet, nec demonstrationes eas censeo, veluti diffusius in alijs ostendi, satiusque esse in omni docendi genere existimo, ordinem conceptionum diffinire. Si igitur principium omnis quae de temperamentis suscipitur disputationis, tractatio de elementis est, sint ne ea impatibilia prorsusque mutationis expertia, alterari, mutarique potentia, ab illorum vero cognitione, secunda deinceps est, proposita nunc disputatio, non utique sumenda est ipsorum fides ex ipsis, quae non dum sciuntur, sed sicuti tum rectum est, tum vero iustum, quod sumendum ad demonstrationem est, vel evidens aliquid sit oportet, vel quod prius fuit demonstratum. Non est igitur neque de somni generatione mentio facienda, neque

23
da, neq; de concoctione, neq; auctiōe, neq; de alio
id genus ullo, sed ab ipsa sola, nudaq; subiectarum
rerum substantia, disquisitio faciēda, sicuti in pri-
mo libro fecimus. Quippe statuentes aliud esse,
quod energia, siue actu sit, aliud quod potestate,
de eo quod actu iam calidum, frigidum, humidū,
siccum ue sit, prius differendum esse diximus, sub-
inde ad ea quæ potestate sint ueniendum. Porro
eorum, quæ actu, calida, frigida, humida, sicca, ue
sunt, obuia, promptaq; omnibus cognitio est, ut
pote quæ tactu discerni queāt. Qui scilicet, & ignē
ipsum calidum esse docuit, & glaciem frigidam.
Quod si alia quapiam ratiōe notionem, agnitiōem
que calidi, frigidi ue habent, dicant hanc nobis.
Inauditam enim ac nullius effectus, sapientiam
promittunt. Immo si uerum fateri licebit stupo-
rem potius, si rerum sensibilibus alium quempiam
habere se iudicem meliorem putent, quam ipse
sit sensus. Atqui si eorum, quæ actu calida sunt, ali-
us esse iudex q̄ tactus, nullus potest, turgent iam
deinceps multos uiros, tum senes, tum adoleſcen-
tes, tum pueros, tum infantes. Ita enim inuenient,
qui magis, minus ue calidi sint. Si de rebus sensibili-
bus ratiōales demōstratiōes quærūt, iā de niue ipsa
inquiendū est, censenda ne sit, sicut oībus hoībus
apparet, candida, an sicut Anaxagoras asseuerauit,
nō cādida, lā uero de pice simili modo coruocq; ac
reliquis

reliquis omnibus estimandum. Neque enim si non habenda est oculis fides de albo quod uident, de nigro sine demonstratione fides est habenda. Omnia igitur quæ sensui apparent, si iam fide carere dicunt, nec colorem album esse dicant, nisi prius id uiderint ratione. Immo nec calcem, nec diem, nec solem. Ad eundem modum & de uoce, auribus fidem abrogent, & de odore, naribus, & de omni tangibili, ipsi tactus sensui. Et nonne hæc sunt pyronis hesitatio, & nugæ immensæ? Sane equum fuerat, eos qui optimam sectam in philosophia elegissent, quæ scilicet calidum, frigidum, humidum, & siccum principia & elementa statuit, non intantum disciuisse a uiris qui hæc posuerunt, ut quod omnis demonstrationis principia sunt, quæque sensui, quæque intellectui sunt manifesta non cognoscerent. Et profecto quisquis de his addubitat, frustra de alijs inquit. Vtpote ne unde quidem sit incepturus quicquid sibi relinquens. Vnde igitur in tam diuersam uiam diuerterunt, ac sensibilibus rerum cognitionem ratione consequi tentarunt? Ego sane ne cogitare quidem possum. Eoque quod actu calidum est, tactu iudico. Siquid autem adhuc calidum non est, sed ut tale fiat est idoneum, quod utique potestate calidum appellamus, id ratione inuestigare coner: hæc uero omnia nescio quo pacto subuertunt, & in argumentis prolixè retoricantur. Sed hos mittamus. men

calidum
potentia.

men nūc minime obliti quod unum prauorū dog-
matū principium sit, nihil de demōstratione prius
meditatum simul res ipsas inquirere, simul ueluti
scientem quidnam demonstratio sit, demonstrare
tentare. Denuo igitur ad propositum reuersi, cali-
dum quod in ætatibus cognoscere cupimus, pri-
mum & maxime, tactu iudicemus. Erit autem opti-
mum iudiciū in uno, eodemq; unius infantis cor-
pore, potest enim & qualis calor illi ante bienniū
fuerit, in memoria reponi. Et qualis nunc sit post
duos forte uel tris interpositos annos. Si nāq; mu-
tatio omnino ulla ad calidum, frigidum uē infanti
facta uidebit, nullum praeterea negotium erit, qui
usq; ad florentem ætatem futurus excessus sit colli-
gere. Quod si plures pueros pluribus conferre flo-
rentibus ætate uelis, graciles gracilibus, quadratos
quadratis, & crassa crassis conferes, æque uero &
qui colore, & reliquis omnibus (quoad fieri po-
test) similiter se habeant. Quippe si differentiam in
ætatibus inuenire studeas, in similibus q̃ maxime
licet naturis, eam inquisitionem tutius facies. Porro
in contrarijs naturis hanc disquirere non parui er-
roris est occasio. Cum interim non tam explorato-
rum corporum ætatis, q̃ naturalis temperamenti
gratia differentia existat. Ad eundem modum, tū
uictu uniuerso tum temporum, quibus explorat
statu, pari modo se habētia corpora eliges, nō exer-

H citatum,

Fructus dog-
matum
A. P. 20. 1. 1. 1.

fructus dog-
matum

citatum, requieto cōparās, nō balneo usum, ei qui
eo nō sit usus, nō ieiūniū, saturo, nō sicientē, ebrior:
nō eū qui sole incaluit, ei qui ex frigore riget, nō eū
qui uigilauit, ei qui dormiuit, nec deniq; eos qui-
bus cōtraria est uel natura, uel uictus ratio, uel quæ
libet rerum circūstātia. Sed reliqua omnia sint q̃
fieri licet paria, una ætate excepta: pari modo si unū
eundemq; puellum cum seipso conferes, omnes
eius externas circūstantias similes ad unguem ser-
uabis: quo scilicet, si qua harū alicuius causa ī calore
& frigore differentia contigit, ætatis mutatiōi nō
imputet. Longam tibi experiendi rationē fortasse
tradere uideor. Sed plane uerissimam, atq; ex ipsa
rei quæsitæ essentia desumptā. Sicut in his, quæ de
demōstratiōe scripsimus, a nobis est proditū. Tu
uero fortasse compendiariā uoles minime curans,
si falsa sit. Scito ergo nō solū falsam te, sed etiā longā
ingressurū uia. Necq; tribus, quatuor ue annis, qd
requiris, inuenturum, sed tota uita in ignorātia uer-
sandū. Quantū enim accipi ex memoratorū uirorū
controuersia licet, non est, quod putemus clare ali-
quid demonstrari posse. Sed nec rationabile om-
nino est, ex ijs quæ posteriora sint, ea probari quæ
sunt priora. Ergo calidū, frigidumq; corpus quod
saltem actu, nec adhuc potestate tale sit, sensu iudi-
cemus, misso nūc tū priorū iudicio tū reliquis om-
nibus notis. Et te iam ceu recte iudicaturū, ad ipsā
experientiā

20
experiētiā remitto. Mēū aut iudicium ipse inter-
pretator. Complura enim deinceps corpora, non
puerorū modo uerū etiam infantium, adoleſcētū,
& ætate florentiū, curioſe tangens, neutros uera lo-
cutos inueni, nec eos qui absoluto ſermone calidio-
rem, nec eos qui frigidiorē eſſe florentē etatē, q̃
puerilem dixerunt. Si enim reliquis omnibus quæ
extrinſecus adueniunt alterationibus circumciſis,
eas quæ ex ſola ætate proueniunt, differentias eſti-
maueris, neuter absolute loquenti uidebitur tibi ca-
lidior. Quippe diſſident eorum calores qualitate,
quæ ex imparitate difflatus creatur. Cuius rei oc-
caſione nonnulli uel eos, qui ſecum uerſentur, uel
ſeipſos fallentes, aliī puerorum, aliī iuuenum, ualen-
tiorē eſſe calorem autumant. Eſt enim puero-
rum, calor magis halituoſus, & copioſus, & tan-
genti blandior, florentium calor ſubacre quiddam
habet, ac non ſuaue. Hæc igitur tangeuti occurſus
differentia, plures inducit, ut florentium corpus
calidius eſſe pronuncient. Res uero aliter ſe habet.
Quippe qui in uaria materia tactum ſuum ad ca-
lorem, tum ualentiorē, tum imbecilliorē,
tum parem diſcernendum exercuerit, huic nō du-
bito puerorū calorē, florentium calori, uel parem
uel ampliorem uiſum iri. Eſt porro exercendi ratio
hæc. Incipiendum enim ab eo qđ euidentis maxime
eſt. Balnearū acris ita eſt aliquā calens, ut nemo eum
milibet
H ij ferat,

ferat. Sed uri in eo uersatus uideatur. Aliquando
ita est frigidus, ut sudare in eo non sit. Iam tertium
quoque & ab his diuersum, quem utique maxime re-
quirimus, temperatum aeris statum, quid refert
dicere? Idem tres caloris status, in solij quoque ap-
parent aqua. Quippe quæ & calida adeo ut urat,
& frigida adeo, ut ne calefaciat quidē, & temperata
adeo, ut calefaciat modice, sæpe cernitur. Ergo si te
uter sit calidior perconter, aqua ne temperata, an
aer temperatus, neutrum dicere possis. Cum enim
ambo similiter corpori blanda sint, & medio aeri tē-
perie, alterum eorum dicere calidius esse, alterum
frigidius, nulla dici ratione uidetur. Iam si intelligas
aquam labri, ea esse caliditate ut ferueat, aut aerem
balnei prorsus inflammatum, ab utroque te pari mo-
do deurendum constat. Rursus si aquam ita intelli-
ges frigidam, ut procul a glaciando non absit, aut
aerem prorsus refrigeratum, sic ut cum ningit, con-
spicitur, patet, quod utriusvis occursum pari modo
refrigeraberis, rigebisque. Ergo summum tum colo-
rem, tum frigus similiter in aqua, similiterque in aere
finge præterea medium amborum extremorum
statum, simili modo in utroque constitue, hoc casu
quod in medio interuallo extremorum, & mediij
status tū in aere est, tum aqua, easdem excessus di-
stantiaque rationes habebit. Tantoque dices alterū
mediocri esse calidius, quanto alterum. Ad eundē
modum

modum & frigidius q̄ mediocre, tanto esse aquam
aliquando dices, quanto & aerem. Tametsi suus
utriusq̄ occurſus tangenti, idem non sit utriq̄. Ne-
q̄ enim simili modo aqua temperata sicut aer tem-
peratus tactu afficit. Et quid opus est in tam dissi-
milibus exemplum proponam. Cum ipse aer qui
simili sit calore, uarie tangenti occurrat, prout alias
ueluti caliginosus & halituosus, alias ueluti fuligi-
nosus & fumosus: interim purus omnino est. Igit̃
in pluribus iisdemq̄ differentibus æqualitas calo-
ris consistit. Quæ in consyderatis quasi inequalis
sit, imponit, propterea scilicet quod nō undequa-
q̄ similis apparet. Cæterum homo, qui rationes,
quas proposui expenderit, & sensum in multa par-
ticularium experiētia exercuerit, is nimirum æqua-
litatem caloris in pueris florentibusq̄ inueniet, nec
eo falletur, quod alter in humida, alter in sicca sub-
stantia representetur. Quippe lapis aliquando pa-
ri cum aqua calore esse potest, nullum eo faciente
discrimē, quod lapis siccus sit, aqua humida. Ita igit̃
mihi cum pueros iuuenes adolescentes millies con-
syderassem, præterea eundem infantem, puerum,
adulescentēq̄ factū nihilo calidior uisus est. Nec
puer q̄ ætate florens, nec ætate florens quā puer.
Sed tantum quemadmodum dixi in pueris magis
halituosus, & multus, & suauis: in florentibus exi-
guus, siccus, nec similiter suauis esse caloris occur-

H iij sus.

4
sus. Siquidem puerorum substantia, utpote humi-
da, multum foras effluit, florentium substantia
parum utpote sicca. Itaque neuter eorum simplici-
ter uidetur calidior. Sed alter multitudine eius quod
diffunditur: alter acrimonia. Quippe insiti caloris puer
plus habet, eiusque blandioris, si modo ex sanguine
& semine ortum habet. In florentibus aetate, exiguis
& siccus, nec similiter suavis calor tangenti occurrit.
Ergo calidi, frigidique corporis solus tactus est in-
dex: humidi autem & sicci una cum tactu, ratio. Quip-
pe quod siccum est, durum prorsus est. At hoc tactu om-
nino dignoscitur. Non tamen si quid durum est, idem sta-
tim & siccum est. Etenim inseparabilis a sicco corpo-
re duritia est: Non tamen eius unius propria. Nam
& quod a frigore concretum est, durum cernitur si-
cut glacies. Quo utique minus sicci, humidique ad eun-
dem statim discretio est, ante scilicet quam estimatum sit,
quemadmodum se in calore habeant & frigore. Ne-
que enim siquid cum summo frigore representatur du-
rum, id etiam siccum est. Nec si quid cum vehementi ca-
lore est molle, idem statim est humidum. Verum cum me-
diocriter est calidum, tum estimare durum ne an molle
sit oportet. Si enim molle sit, humidum est: si durum,
siccum. Verum si haec ita se habent partium, quae in hu-
mano corpore sunt siccae, nulla est humida. Neque
enim tanta esse in eo frigiditas potest, ut aliquid in
ipso concrelescere in duriciem queat. Potest enim
quod

*per tactu
index cal.*

omnino siccum durum

quod prius fuit fluxile, aliquando concrefcere ueluti
adeps. Quod enim oleofum in fanguine, fluxileq;
& pingue eft, ubi in frigidum uenit locum, co-
gitur: durum tamen ne fic quidem efficitur. Com-
mode igitur dictum ueteribus eft, humidiffimam
effe adipem. Secundo poft eam loco carnofum ge-
nus. Eius plures funt fpecies, prima quidē quæ p-
prie caro appellatur, quam fcilicet nufq; in corpo-
re per fe inuenies, fed eft perpetuo mufculi pars.
Ab hac cuiusq; uifcerū propria fubftantia eft. Eā
Erafiftratus parenchyma uocat. Quali q; p re par-
ua, leuiq; habet, parum intelligens cuiusq; uifceris
actionem, huic carni acceptam referri: fed horum
non eft nunc tempus. Quod autem ipfum cerebri
pulmonisq; proprium corpus proximū adipi hu-
miditatis ratione fit, ex mollicie eius coniectare li-
cet. Non enim a frigido congelatur, cū nec calore
fundatur, propinquam ijs naturam habet medul-
la. Non eft tamen eiuſdem generis cum cerebro &
ſpinali medulla, ea quæ in quolibet habetur offe.
Sed cerebrū & ſpinæ medulla eiuſdem funt gene-
ris. Reliquæ oēs medullæ alterius naturæ funt. Eft
tamen humidius ac calidius cerebrū, q; ſpinalis me-
dulla. Eo q; etiam mollius, præterea ipſius cerebri
prioris partes tātō ſūt hūidioreſ, quāto mollioreſ:
omnia tamē hæc cute nō hūidiora modo funt, fed
etiam frigidiora, unoq; uerbo omne exangue frigi-
dius fan-

congruē
Frig. calid.

adeps

carnos

uifcera

q

et
pulmo.

medulla

q

ntibi
ptm stiaz
in mritic
rogatio.
licy. am
ferar
cor
R
cor. 516
a.
dius sanguine prædito est. Proxima cuti est mol-
lium neruorum natura. Duriores autem in humi-
do & sicco, secundum cutis naturam se habent. Ca-
lore ab eius natura tantum absunt, quātum consen-
tiens est exangue corpus a sanguine prædito abes-
se: lienis autem renum, & iecinoris caro, tanto cute
est humidior, quanto est mollior. Calidior autem
quanto magis abundat sanguine. Iam cordis caro
omnibus hijs tanto est siccior, quanto est durior.
Calidior uero non modo his, sed etiam omnibus
plane corporis particulis. Quod etiam sensu clare
deprehendas licet, in pectoris animalis dissectione,
si digitum in sinistrum eius sinum immiseris. Inue-
nies enim locum hunc omnium, quæ in animali sunt
non paulo calidissimum. At iecinoris, lienis, renū,
& pulmonis caro, simplicis cuiusdam naturæ est,
circa cuiusq; uisceris uenas, arterias, & nervos cre-
scens. Cordis, simplex carnis natura non est: sed
sunt in eo fibræ, quales in musculis cernimus, qui-
bus caro circumheret. Cæterum non est idem fi-
brarum genus, sed quæ in musculis habentur ner-
uorum, & ligamentorum sunt particulæ. Cordis
propria quædam fibrarum est species, æque scili-
cet ut uenarum, tunicæ, atq; arteriarum. Itemq; in-
testinorum, uentriculi uteri, & uesicæ utriusq;, licet
enim in his quoq; instrumentis propriâ quandā
uidere carnem, suis ipsorum fibris circumnascentē.
Atque

Atque hæc quidem carnes, cute sunt calidiores: fibrae uero quæ cutis partim paulo magis, partim paulo minus, tum frigida, tum sicca sunt, partim similes omnino cutis substantiæ. Porro omnes membranae cute sunt sicciores, ueluti cerebri, & spinalis medullæ inuolucra, quæ mininges dicuntur. Sunt enim hæc quoque membranae. Iam ligamenta omnia quanto cute sunt duriora, tanto sunt & sicciora. Tendones quoque tametsi ligamenti sunt molliores, at tamen cute luculenter sunt duriores. Cartilago uero post ligamentum deinceps est, præterea medium quoddam inter ea corpus. Appellant id anatomici quidam *ραγοχονδρώδης σύνδεσμος*, quasi uero cartilagineum ligamentum dicas. Est autem id durum, cartilaginofumque ligamentum. Os uero omnium quæ cutis operit, durissimum est. At eorum quæ ex cute extant siccissimus est pilus. Deinde cornu, mox ungues, & ungulae, & calcaria, & rostra, quæ quoque his in singulis animalium ratione carentium similes sunt partes. Succorum optimus, & maxime proprius, ac domesticus sanguis est, huius ueluti sedimentum, ac fex, atra bilis est. Quæ idcirco tum frigidior, tum crassior sanguine est. Sicut flaua bilis longe calidior, frigidissimum uero ac humidissimum omnium, quæ in animali habentur, pituita est. Instrumentum autem quo id cognoscitur, ipse est tactus. Veluti Hippocrates in libello de hominis natura

cutis
fibræ

membranae

ligamenta
tendones

cartilago

os

pilus
cornu
unguis
ungula
calcaria
rostrum

atra bilis
flaua bilis

nis natura monstrauit. Cæterum quod frigida sit,
unus tactus discernit. Quod uero humida quoque,
pariter tactus, uisus, & ratio iudicant. Et tactus qui-
dem ac uisus, quod talis res cernitur. Ratio uero,
ubi non caloris copia, sed naturali humore talē esse
definiuit. Ac particulæ quidem & succi corporis,
adhunc modum se habent. De res, quæ temperamē-
ta comitantur deinceps agendum. Comitāt enim
ea & quæ dicta iam sunt: immo potius inseparabi-
lia omnino sunt. A sicco quidem corpore duritia,
ab humido mollicies. Si tamen cum tepido calore
est: sed & crassitudo habitus, & gracilitas, tempe-
rata sequuntur. Non ea modo quæ naturalia sunt,
sed etiam si qua ex longa consuetudine sunt contra-
cta. Multos siquidem qui natura graciles fuerant,
pingues redditos uidi, contraque qui pinguas fue-
rant, graciles. Illis quidem ex otiosa & delicata uita,
toto temperamento ad humidius mutato. His ue-
ro multa tollerantia, & curis, & tenui uictu per sic-
catis. Dicemus uero & horum discernendorum no-
tas. Satius enim est talis ne quispiam natura sit, an
ex consuetudine redditus nosmet per aliquot signa
discernere posse, quæ ab alio id quærere. Sane eius-
modi signorum autor, æque ut reliquorum omni-
um, mirus est Hyppocrates. Siquidem quibus-
cunque latiores uenæ sunt, hi calidiores natura
sunt. Quibus angustiores, contra magis frigi-
di. Cas

*causa cras-
se & gracilit.*

*causa uenarum
latitudinis.*

di. Caloris nancp opus est has dilatare, flatuq; ex-
tendere. Ita rationabiliter in idem fere recidit uena-
rum angustia, cum habitu pingui, & crassiore, habi-
tus gracilis cum uenarum laxitate. Quod si quis si-
mul pinguis, crassusq; ē, ac uenas laxas habet, is cō-
suetudinis alicuius occasiōe nō natura pinguis est
redditus. Sicut ediuerso, si quis angustas habet
uenas, & gracilis est, ne hunc quidem talem esse
natura necesse est. Quin cum fames urget medio-
critatem ex laxitate uenarum, & angustia, non a
cætero totius corporis habitu spectandā esse ait.
Quippe qui angustas habent uenas, exigui sunt
sanguinis, nec longam inedia[m] ferunt. Quibus
late, his copia sanguinis est, & citra noxam ci-
bo abstinetur. Causæ horum euidentes iam
sunt, ijs qui animum aduerterint, tametsi a me non
referantur. Sed quoniam non omnes aduertunt,
necessum fortasse erit aliquid eorum causa dixisse.
Quicquid in sanguine pingue, lene, & te-
nue est, id in calidioribus corporibus alimentum
quoddam calido fit. In frigidioribus seruatur.
Cunque id uenæ transmiserint ubi in frigidas par-
ticulas incidit, quod genus membranæ sunt in ijs
concrescit. In partibus uero natura calidioribus,
cuiusmodi carnosæ sunt, a calore ipso absorbi-
tur, ac digeritur. Nisi sic ubi frigiditati tempera-
menti etiam uictus indulgentior, ipsis carnosus par

*occasione
pinguis.*

*fames
in diuina*

*passio
in diuina*

ticulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiā quæ
hieme deliteſcunt animalia, non raro inueniuntur
adipe obefa. Et foeminae uiris ſunt piguioreſ. Qd
ſcilicet foemina mari eſt frigidior & plurimum do
mi uerſatur. Ac quicunq; corporum habitus & tē
peramenti natura ſunt & mediocri exercitatione
utuntur, hoſ neceſſe eſt euſarcos eſſe, id uero eſt
mediocri omnino corporis habitu. Quibuſ uero
humidū abundat, & calor a mediocritate ſumma
non longe abeſt, hi corpulenti, ſiue carnoſi fiunt.
Corpulenti ruruſ ſiunt, qui natura ſunt tempera
ti. Cæterum deſides & otioſi uiuunt. Quippe di
ctum a ueteribuſ commodiſſime eſt, conſuetudi
nem acquiſititiā eſſe naturā. Nec fortāſſe opor
tebit cum id iam ſemel dixerimus, in quouis etiam
capite definire natura ne frigidior, an ex conſuetu
dine quiſpiam ſit reddituſ. Sed illud legentibuſ re
mittere. Me autem cōpendij cauſa proprioſ cuiq;
temperamento corporis habitus perſequi. Sūt igi
tur nonnulli qui & gracileſ ſint, & uenaſ paruaſ ha
beant. Sed ſi ex iſſ quempiam incidaſ, adepſ exci
det. Quam conſtat cuti, ad internā eiꝯ membrā
nam ſubnaſci. Et raro id quidem in uiriſ conſpici
tur: in foeminis ſæpiſſime inuenitur. Eſt nāq; tum
frigidioris naturæ, tum uitæ magiſ deſidiolæ eiꝯ
modi nota. Si quidem adepſ ex habituſ frigidityte
gignitur. Corpulentia, ſiue carniſ abundantia ex
ſanguiniſ

35
sanguinis copia nascitur. Mediocritas temperatae
naturae est nota. Et corpulenti quidē, omnino plus
adipis habent q̄ temperati. Nec tamen pro carnis
semper portione adeps simul augetur. Sed alios ha
bere plus carnis, alios plus adipis uideas, alijs am
bo pari modo sunt adaucta. Et quibus quidem am
bo pari modo sunt aucta, his tantum supra tempe
ratā naturā humoris est, q̄tū & frigoris. Quibus
autem plus est adipis, in his frigidi plus est, q̄ hu
midi. Equē ut quibus caro est plenior, his humo
ris plus iusto est. Non tamen etiam frigoris. Cum
enim calori intra debitos fines manenti, boni san
guinis accedit copia, necesse est corpulentia seque
tur. Quantum autem supra mediocritatem esse san
guis debeat, id quidem mensura & pondere, osten
dere non est. Ratiōe tradere licet. Quippe ubi nul
lum adhuc morbosum symptoma, crassato corpo
ri incidit, humoris abundātia intra sanitatis interim
est fines. Monstratum enim nobis & in alijs est,
non parui in eo statu, quae sanitas dicitur, necessa
rio statuendam esse latitudinem. Quin nunc quo
q̄ in omni fere sermone nostro apparet. Qui tem
peratam, mediamq̄ naturam, reliquarum ueluti ca
nonē semper statuamus. Quae uero ex huius utra
q̄ sunt parte, intemperatas cēscamus. Quod utiq̄
non faceremus, nisi in sanitatis statu, maioris, mino
risq̄ ratio inueniretur. Est enim alia sanitatis, alia

I in morbi

corpulentia
vnde nascitur

carne
p. 1. 1. 1.

sanitas
& latitudo

Sanitatis
Ont. Pl. morbi morbi intemperies. Morbi quidem ea quæ a me-
dia temperie longissime abest. Sanitatis quæ pau-
lum, definire autem modum ne hic quidem men-
sura, & pondere licet. Cæterum intemperamenti,
Sanitatis
Sanitatis quod intra sanitatē habetur sufficiens nota est: quod
nulla functio animalis manifeste sit adhuc læsa. Quā-
tum igitur intervallum est inter id, quod perfectis-
sime functionem obit, & id quod manifeste actio-
nem aliquam habet oblesam, tanto est profecto &
sanitatis, & distemperantiæ, quæ intra sanitatē cōsi-
stit latitudo. Ab hac proxima est intemperies morbo-
sa, cū scilicet animal intemperamenti vitio ægrotat. Nō
enim huius tantū noxa laborat: sed etiā alijs affecti-
bus nō paucis, de quibus in ijs, quæ de morborum
differentijs scribemus, diffusius agetur. Nunc re-
deundum ad diuerticulum est: Sicuti enim natura-
li calore optimam seruante temperiem, humidum
quod intra sanitatis terminos est auctum, non ad-
quod. v. d. ipem modo in homine, sed etiam corpulentiam gi-
gnit, & adipem quidem partius adiicit, carnem ue-
ro multo liberalius auget. Ita rursus, si humidum &
siccū mediocritatē ad unguē inter se seruēt, calor au-
tem in homine sit minor, necesse est huius corpus
quod. v. d. adipe, q̄q̄ carnis copia magis abūdet. At uero si ca-
lor augeatur, seruetq̄ mediocritatē altera cōtrarie-
tas, minus erit ei animalis adipis q̄q̄ carnis. Sicut ediu-
so si q̄n pollet siccū, altera contrarietate mediū mo-
dum

36
dū seruante, & gracilius & durius, corpus euadet.
Hæc a me dicta sunt, patetq; nō solū rōne mōstratū
esse qd̄ simplices in aīaliū corporibus itēperies
habcant, sed etiam quod singularum manifeste sint
notæ. Nec eæ modo in calore, frigore, mollitie, &
duritie: sed etiā in reliquis omnibus habituum cor-
poris differentijs. Quarum de ijs, quæ ex gracilitate
& crassitudine spectantur mox diximus, de reli-
quis nunc dicamus. Calida igitur & sicca intempe-
ries hirsuta est, uerū ea in summo. Mediocriter aut
quæ calida quidem est, sed in altera contrarietate
mediocritatem habet. Similiter & quæ sicca quidē
est, sed in calido & frigido media est tēperie. Est
enī ea quoq; modice hirta. Nuda pilis sunt frigida
oīa tēperamēta, siue ea mediocriter se habent in hu-
miditate, siue immodice. Cæterum ad summū gla-
bra est frigida temperies & humida. Minus hac,
quæ frigida est, sed in altera contrarietate tem-
perata. Ad huc minus, quæ frigida est & sicca.
Quanquam putet aliquis sicut fieri non potest,
ut in terra sicca herbæ nascantur, nutriantur, & in-
crementum capiant, sic nec pili in sicca cute. Est au-
tem secus. Quippe terra, ut terra sicca dicitur. Cu-
tis, ut cutis: itaque siccitas, quæ in terra est, maxi-
me sine humore est. Quæ uero in hominis est cor-
pore, & eius similium animalium, nec humoris est
expers, & maxie omniū ad pilorū generationē est
idonea.

idonea. Siquidē ex ijs quæ silicea testa intacta sunt,
nec crustatis, ueluti ostreis, locustis, cancris: sed
nec ex ijs, quæ in cauernis delitescent, quales sunt
serpentes, nec quæ squamata sunt, cuiusmodi sunt
pisces, oriri pili possunt. Sunt enim horum cutes ue
re, atq; in totum siccae ritu testæ, uel petrae. Ceter
um ex his, quæ molli sunt cute, ut homo, quanto
utiq; siccior calidiorq; cutis fuerit, tanto magis po
test pilos gignere. Nā ut ab exēplo terræ, qd illi p
ponūt, nō recedamus: herbae nec in sicca & squalē
te admodum terra nasci possunt, nec in humida &
lacustri: uerum cum absorberi ceperit, redundātia hu
moris, tum enascuntur e terra. Augentur autem lar
gius, ubi haec quoq; siccescit: modice quidem in ue
re, celerrime uero & plurimum ineunte aestate. Sic
cantur autem omnino, arefacta terra, aestate iā me
dia, licetq; tibi (si placet) nunc quoq; sicuti in prio
re libro demonstratū est, uer ipsum, propterea qd
ex temporibus anni temperatum est, temperati cor
poris id assimilare cuti, potissimumq; huius tem
poris medium. Tum enim terra quoq; ipsa, medio
quodam statu humoris, siccitatisq; est. Quod autē
ueris aestati est proximum, id iam siccio rem iusto
reddidit terram, hoc etiam amplius, aestas inchoa
ta, Quam igitur dico calidam, & siccam cutem hāc
maxime terræ statui assimilēs quæ abeūte sit uere,
uel ineunte aestate. Nam media aestate in summo
est sicca

est sicca perinde ut testa interiorum animalium tegmine
non ut hominum, suum, asinorum, equorum, aut al-
terius cuiusquam eorum, quae pilis uestiuntur. Qua-
re si cutem terrae comparare uolunt, haecenus quo-
que rem consentire cum ijs, quae prius diximus in-
uenient. Ipsi uero sese exonymia non animad-
uerfa fallunt. In sicca enim & calida cute multos ma-
gnosque nasci pilos diximus. Nimirum ut de homi-
ne uel animali pilis praedito, non de ostreis, aut can-
eris uerba facientes. Quippe per omnem cutem di-
geritur semper aliquid a calido, quod secum etiam
interni humoris nonnihil aufert, uerum in quibus
humida cutis est, & plane mollis, qualis modo con-
crescens caseus, in his eorum quae exciderunt, uiae
per cutem non manent, partibus scilicet eius, quae
prius dissidebant, rursus inter se unitis. At in quibus
dura est, non absimilis caseo iam coacto, perfora-
tur quidem eorum quae exeunt transfluxu. Cum au-
tem rursus uniri per siccitatem nequeat, meatus ipsos
immutatos seruat. Qui etiam perpetuo transfu-
entium ictu assidue magis fistulantur. Si igitur quod
transfluit uel halitus uel humor purus sit, halitui cer-
te celer, minimeque impeditus transitus est, humor in
exilioribus spiramentis nonnunquam haeret. Aliquid
etiam intro recurrere ad profundum cogitur. Sin
uelui fuliginosus, crassusque, et terreus uapor sit, sub
inde contingit ut in angustis spiramentis impacius:

K nec facile

ratio
caluitis

nec facile rursus intro redeat, nec uacuari possit.
Hunc igitur alius rursus e profundo subiens ferit,
prorsumq; impellit, tum hunc rursus alter, atq; illū
alius. Ac multos mihi eiusmodi uapores, fuligino
sos alium super alium impactos, temperie compli
cari, coniungiq; intellige, ac unum eiusmodi effice
re corpus, quale est ea, quæ foris cernitur fuligo,
nisi quod his in quantum spissatum est, intantum
etiam per transitus angustiam stipatum, in angustā
prorsus redactum est formam. Vbi autem tale cor
pus totum obstruxerit meatum deinceps iam uio
lenter iectum, a similibus sui quibus exitus non est
excrementis, totum interim propellitur. Adeo ut
cute exire cogatur, iam lori formam adeptum. Ad
similes autem, quod in meatu est impactum, her
bæ, stirpis ue ueluti radici. Quod uero ex cute ex
tat, ipsi ueluti stirpi, fit autem niger pilus, cum deu
sto ui caloris uapore, excrementum in exactam fu
liginem mutatur, flauus uero, cū uapor minus tor
retur. Quippe quod tum est impactum flauæ bis
lis, non nigrae feculentum excrementum est. Albus
uero pilus ex pituita nascitur. Rursus sicuti coloris
flauī albicq; est medius, sic eius generatio ex pituito
sæ, biliosæq; fecis media quadā natura puenit. Cri
spi pili fiunt uel propter siccitatem temperamenti
uel propter meatū, in quo radicanē. Et propter sic
citatem quidē, ad eum modū quo corrigiæ, quæ igni
plus

color pili
inter cili

crassi pili
pili ornat

plus iusto siccantur. Et quid corrigia um meminisse
se est opus, cū ipsos pilos, ubi igni propius sunt ad
moti, protenus intorqueri uideas. Atq; ita quidem
omnes Acthiopes sunt crispī. At propter meatuū
in quibus radican- tur naturā, ad hunc modum Cū
exhalatio sæpe imbecillior est, q̃ ut rectam uiam si-
bi moliri possit, pro modo quo inflectit, etiam me-
atū suū figurat. Interī uero exhalatio satis ualēs est.
Sed duriorē cutis natura, recta ferri regione pro-
hibita, in latus flectitur: ita ut extrinsecus uidere li-
cet, nō halitū modo, aut fumū, sed etiā flammā ipsā
cū sursum agi uetatur, diuisam utroq; uersus in ob-
liquum agi. Sic igitur corporis exhalatio, ubi pro-
sum agi prohibetur, obliquum sibi transitū sub cu-
te molitur. Donec longiore spatio collectam, ali-
quid eā urgeat, & foras flatu agat. Est qñ ambo-
bus coeuntibus, & prima exhalationis, quæ me-
atū finxit imbecillitate, & cutis siccitate, obliquitas
pilorū radicibus coniungit. Quales autem in radi-
ce finguntur, tales rationabile est perpetuo fore.
Neq; enim durorum & siccorum corporum quip-
piā, nisi prius molliat, fingi in rectū pōt. Atq; hæc
quidē est pilorū generatio. Sequens est, ut causas
omniū, quæ tēperamētis ī pilorū p̃ætate regiōe, &
corporis natura differentijs cōtigūt, dicamus. Er-
go Aegyptij, Arabes, & Indi, oēs deniq; qui cali-
dā & siccā regionē incolunt, nigros, exiguiq; incre-

K ij menti,

menti, siccos, crispas, & fragiles pilos habent. Contra qui humidam, frigidamque regionem habitant, Illyrii, Germani, Sarmatae, & omnis Scythica plaga, modice auctiles, & graciles, & rectos, & rufos continent. Qui uero inter hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi incrementi, & robustissimos, & modice nigros, & mediocriter crassos, tum nec prorsus crispas, nec omnino rectos edunt. Et in aetatibus ad eundem modum infantium quidem pili Germanis Florētium aetate, Aethiopibus, Ephesiorum, & puerorum, ijs qui temperatum locum incolunt, in robore, crassitudine, magnitudine, & colore, ad portionem se habent. In corporum quoque naturis ad aetatum, & regionum portionem pili se habent. Pueri enim admodum parui nudi sunt pilis. Quod utique nec meatus adhuc ullus illis in cute est: nec fuliginosum excrementum. Incipientes autem pubescere, paruos, & imbecilles exigunt. At qui iam florēt ualētiores, & multos & magnos, & nigros habent. Quod & frequentes iam meatus ijs sint facti. Et fuliginosis excrementis, praeficcitate, & calore abundant. Ceterum pili, qui in capite supercilijs, & cilijs habentur, etiam pueris nobis in nascuntur. Siquidem generatio ijs est, non qualis herbis, sed qualis stirpibus, prima ratione a natura conditis, non temperamentum ex necessitate sequentibus. Sicuti in libris de usu particularum est monstratum:

stratum: uerum hi quoque quod quidem sint, id na-
turæ arti acceptum ferunt. Quod nigri, rufi ue, uel
alio quouis sint colore, id ætatis temperamēto om-
nino debent. Subrufi enim fere sunt, quoniā quod
in meatibus est impactum, nondum totum est ni-
grum. Quippe cum humiditas multa sit, & transi-
tus facilis & deusio imbecilla. Boni uero incremē-
ti, & modice crassi sunt, propter excrementorum
quibus aluntur, copiam. Quippe ipsa pars corpo-
ris in qua fiunt, sicca est. Tota namque calua ossea est.
Cutis uero, quæ illi est circumdata, tanto reliqua to-
tius corporis cute est siccior, quanto etiam est du-
rior. Ascendit tamen tum ab ijs, quæ circa cerebrū
sunt, tum uero ex toto corpore, fuliginosi excremē-
ti non parua uis. Quo fit, ut quale, ætate florenti-
bus, totum est corpus, eiusmodi iam infantibus sit
capitis cutis. Eoque rationabilius nonnulli procedē-
te tempore calui redduntur. Quibus scilicet a pri-
mo durior cutis erat. Quippe monstratum prius
est senescentium partes omnes siccescere. Fit autē
cutis non paucis ueluti testacea, ubi supra iustū fu-
erit siccata. In ea uero sicut ex prioribus constat ni-
hil nasci potest. Itaque etiam interna manuum, & in-
terna pedum, semper glabra, & pilorum expertia
sunt. quod siccissimus, densissimuscque sit tendo is, qui
sub cute habetur. Quibus autem ad summam sicci-
tatem, cutis capitis non prouenit, imbecilli his om-

K in nino

*canibz
canibz*

*canibz
a tempore
canibz*

nino, albiq; pili fiunt, quos uulgo, canos appellat.
Imbecilli quidē, cōuenientis alimentī penuria, albi
uero propterea quod alimentum quo aluntur, ue-
luti situs est pituitæ, quæ spatio computruit. Vbi
enim meatus etiamnum manet, excrementum ue-
ro exiguum est, & lētum, ac languide a colore pro-
pellitur, nō dissimiliter putredini afficitur, iam cal-
ui fiunt homines. consenscunt, a sincipite magis.
Cancscunt magis a temporibus, quoniā illud om-
nium capitis partium est siccissimum. Hæret enim
cutis illic ossi nudo, tempora uero humidiora sunt.
Quod in his muscoli magni sub cute habeantur.
Omnis autem musculus carnosus sit. Caro, tum
osse, tum cute humidior. Est autem ei quod dici-
mus diligenter attendendum, ne imprudentes nos
metiplos fallamus. Stulti se fallunt multi ex ijs, qui
optimi uisi sunt medici. Qui si quem caluum uide-
runt, statim huic siccum esse totius corporis tem-
peramentum putant. Neq; enim simpliciter ita cō-
iectari oportebat. Sed prius illud desinire præstite-
rat, humanū corpus alijs æquabili per totum tem-
peramento esse. Alijs, nec ijs paucis inequabiliter
esse affectū. Cū eorū aliæ particulæ mediocri & iu-
sto sunt hūidiōres; aliæ frigidiōres, aliæ sicciores,
aliæ calidiōres, aliæ prorsus tēperatæ, ac mediocres.
Porro huic maxime esse attentos cōuenit, ubi cor-
poris tēperic estimamus. Quippe si totum corpus
æquabiliter

40
æquabiliter conditū sit, omnēq; partiū iter se cōpe-
tētiā in latitudine, longitudine, & altitudine seruet;
pōt utiq; æquabiliter attēperatū esse id corpus. At
si cui corpori Thorax collū, & hūeri maximi sunt,
lumbi parui, angustiq; & crura gracilia atq; sicca,
quomodo id dixeris omnibus particulis similiter
affectum? Quin si crura ei crassa sint, & lumbi lati.
Thorax uero angustus, ne id quidē oībus parti-
bus equabiliter est tēperatū. Sūt alia corpora, qui-
bus maximū est caput: alia quibus paruū, quale pa-
sseribus. Iā crura alijs blesā, alijs rara. Artuū quoq;
extrema alijs gracilia sunt, alijs crassa. Et thorax alijs
ut dictum est, latus alijs tabulæ ritu angustus, quos
Græci σαρδωδεις uocant. Vbi uero opertæ sca-
pulæ illis, siue carne ūdiq; plenæ sunt & alarū mo-
re pronæ, nominantur a medicis eiusmodi naturæ
Græce πτερογώδεις. Quantopere hæ sint uiciatæ
deperdito his paulo minus omni interno spatio,
quo pulmo, & cor sūt sita, neminē latet. Innumerae
uero alia particularū corporis plane affectiōes sūt.
Vbi id a naturali analogia, p̄tinus in utero matris
ad inæqualē intēperiē est mutatū. Minime igit̃ in
corporibus id genus, ex unica particula cōiectan-
dū de toto est. Neq; enī hī qui mores ex īgenio cer-
poris docere p̄fitēt, simpliciter de oībus p̄nūciāt.
Verū ipsi quoq; experiētia docti, si quis impense
hīrto est pectore. Hunc audacem iudicāt, sin cru-
ribus est

*pectora
angustiora.*

significatio.

ribus est hirtis, salacem. Non tamen causam etiam
adijciunt: neq; enim cum pectus habere leoni simi
le dicunt. Crura uero hirco, iam primam causam in
uenerunt. Siquidem cur leo quidem audax, hircus
uero salax sit, ratio etiam inuestigandum exigit, ha
ctenus enī quod in re fieri cernitur dixere. Causam
tamen eius omisere. Cæterum is, qui naturali specu
latione est exercitatus, sicuti aliorum omnium, ita
horum quoq; causas inuenire tentat. Propterea e
nim quod inequali partium temperamēto sunt, nō
leo modo & hircus, sed etiam cæterorum plerq;
animalium, idcirco ad alias actiones aliud est pro
num. Ac de his quidem Aristoteles commode tra
ctauit. Sed quod ad rem propositam est utile, id iā
R apparet. Hominum scilicet temperamenta consy
derantibus, singulas partium per se examinandas
esse. Nec si cui thorax hirsutus est, huic totum cor
pus calidiū, sicciūq; ex necessitate putandū. Sed
plurimum in corde caloris esse; Eoq; audacē: pos
se uero aliquando etiam huius ipsius rei occasione
accidere, quo minus totum his corpus similiter cali
dum siccūq; sit: quod scilicet plurimum caloris
sursum huc spirauerit, atq; in ambientem abierit.
Nam si tota corporis temperies est æqualis erit his
statim thorax ipse uniuersus latissimus, uenæ am
plæ, arteriæ magnæ, eadem maxime, uehementis
simeq; pullantes, tū plurimi per totum corpus pili.
Atq; hi

Atq; hi quidem in capite plurimi incrementi, nigri,
& crispi. Vtiq; in prima ætate, procedenti uero tem-
pore caluities excipiet. Quin etiam eiusmodi ho-
minibus cum æqualiter sunt attemperati, & robu-
stum, & exacte deliniatum, & musculosum totum
corpus erit. Tum cutis nigrior, durior, atq; hirsu-
tior. Ad eundem modum, si contraria omnia in tho-
race sint, ac æqualis in toto corpore temperies ui-
geat, id est, si humidiores & frigidiores uniuersæ
corporis partes sint, thorax quidem angustus, &
glaber erit. Sicuti etiam totum corpus pilis nudū.
Cutis uero mollis & alba, capilli subrubi, potissimū
in iuuentute, hi in senectute non caluescunt, tumi-
dicq; statim & ignaui, & segnes, adde etiam paruīs
uenis, ac minime conspicuis, & adiposi fiunt. Idem
neruis, musculisq; imbecillis, & artubus, parum ex-
acte deliniatis, & blesis. At ubi uaria partium tem-
peries est, ex una earum pronunciare de toto cor-
pore non licet, sed adeundæ singulæ sunt: estiman-
dumq; quo temperamento uentriculus, quo pul-
mo, quo cerebrum, ac reliquarum per se unaqueq;
seorsum sit. Atq; hæc quidem ex functionibus no-
scenda. Cum nec manuum contrectatiōe, nec ocu-
lorum inspectione inuenisse temperiem eorum sit.
Simul autem pensitandus, & continentium ea par-
tium affectus est, quarum omnium extrema est cu-
tis. Hæc in nostra regiōe, quæ utiq; temperata est

L subiecta-

delinatio

corp

corp

corp

partes de toto

inditio no

stat

plac qno

corp

subiectarum partium naturam prodit. Quamquam nec
in ea simpliciter loquenti omnium. Sed duntaxat earum,
quae simile habent cuti temperie. At in his quae
sub urfa & sub meridie sunt locis, quoniam corporum
quae in altero sunt, calor in altum a circumdante extrin-
secus & uicente frigore est fugatus. Alterorum in cu-
tem, a extremo calore attractus prodit, non licet
ex eo affectu, qui in cute cernitur, internarum particula-
rum temperies clare discerni. Quippe corporis tem-
peries in regionibus, iis quae a temperie recesserunt,
inequalis uisitur, externis scilicet, internisque partibus
ad eundem se modum non habentibus. Gallis enim
& Germanis, & omni Thracio, ac Scithico generi
frigida, humidaque cutis est. Ideoque etiam mollis, al-
ba, & pilis nuda. Omnis uero naturalis his calor in
uiscera una cum sanguine confugit, ubi dum agita-
tur, & premitur & feruet, iracundi, audaces, &
praecipitis consilij redduntur. Ethiopibus uero &
Arabibus, omnibus denique iis, qui ad meridiem
incolunt, natura cutis ex ambientis aestu & na-
turali calore foras acta, uista, dura, sicca, & nigra
redditur. Toto corpore naturalis quidem caloris
exiguam optinente portionem. Sed alieno, atque
adscito incalescente. Quippe id quoque ab Aristotele
in multis est traditum. Estque illi, si alteri ulli
attendendum, ac in singulis corporibus estimandum
suo ne & proprio, an adscitio calore incales-
ant.

ant. Quæ enim putrescunt, omnia adscititio calore
sunt calida, proprio frigent. Qui meridianam plas-
gam incolunt adscititio calore sunt calidi, proprio
frigidi. Iam apud nos quoque naturalis calor hie-
me est uberior, adscititius minor. Aestate contra
adscititius maior, naturalis minor. Omnia nanq[ue]
hæc definiat oportet, qui recte temperamentum
est cogniturus. Neque enim omnino si cutis ni-
grior apparet, iam totus homo calidior est. Sed si
ita est, cæteris omnibus simili modo se habentis-
bus. Siquidem si alter in sole uersatus diutius est.
Alter in umbra, illi nigrior, huic albidior cutis erit.
Verum hoc ad totius temperamenti alterationem
nihil facit. Ipsa nanque cutis sub sole diutius habi-
ta siccior, in umbra, humidior euadet. Non ta-
men naturalis temperies, uel iocinoris, uel cor-
dis, uel alterius cuiusquam uisceris, statim mu-
tabitur. Optimum igitur fuerit, sicuti prius est
dictum, cuiusque seorsum particulæ tempera-
menti notas comparasse. Verbi gratia uentri-
culi, si is bene concoquit quod temperatus sit.
Sin non bene concoquit, intemperatus, si nidoro-
sus, uel fumosos edit ructus, quod igneus in eo ca-
lor sit. Sin acidus, imbecillus & infirmus. Simili
modo, si qui bubulam, & omnia quæ concoctu
difficilia sunt: concoquunt, quod eorum calor
imodicus sit. Si qui hæc concoquere nō ualēt, sed

L ij saxatiles

*Homag.
quidam.*

saxatiles pisces, & talia concoquunt, infirmus. Vi-
dendum autem his rursum, num succi alicuius, qui
abunde confluat, culpa eiusmodi symptoma uen-
triculo accidat. Alijs enim ex capite pituita, alijs fla-
ua ex iecinore bilis, in uentriculum confluit. Rarū
tamē hoc cernit & paucissimis contingere. At cō-
pluribus a capite defluit pituita. Atq; id maxime
Romæ, ac locis perinde humidis. Cæterū & quod
raro accidit consyderandū. Nihilq; pro superfluo
habendum, aut negligendum. Siquidem ipse uidi,
quibusdam perq; pituitosis hominibus, multam
tamen in uentriculo colligi flauam bilem, quam cū
ante cibum aqua uino ue epoto, euomere debuif-
sent, si quid ciborum priusq; uomerēt, gustassent,
& hos corrumperent, & capite dolerent. Cum hos
quidam natura biliosos esse crederent. Quāquam
essent toto corpore molles, & candidi, & glabri, &
adiposi, & uenis, ac musculis parū conspicuis, præ-
terea exangues, nec tangentibus admodum calidi.
Vidi & qui bilem nunq; uomuerunt, qui tamen &
graciles, & hirsuti, & musculosi, & nigri, & uenosi
fuerunt, affatimq; calidi, si quis tangeret, uideban-
tur. Cuiusmodi habitu Eudemus philosophus e-
rat. Sed incidit hoc loco speculatio quædam anato-
mica, id est, quæ ad corporum dissectionem per-
tinet, quam aliqui medicorum, ignorantes, ex sym-
ptomatum dissonantia, magnopere anguntur, dū
parum

ratid bilis
madi.

figura
bitante.

figura colicæ

parum intelligunt meatum illum, per quem icter
bilem in uenitriculum euomit, alijs geminum esse,
alijs unicum, id quod in quadrupedum dissec-
tionibus uidere licet. Ac plurimum quidem unicus is
est, in id intestinum quod pylori, id est, exitus fun-
di uentris, & ieiuni medium est, insertus. Græci
medium id γαστρός ἐκφυσις, quasi quiddam e uentre
enatum uocant. Vel si geminus meatus sit, in ecphy-
sin illam maior inseritur, minor in fundum uentri-
culi paulo supra pyloron. Inueniunt, sed tamē in pau-
cissimis, superior pars maior, inferior minor. Cæte-
rum quibus est maior, his in uentrem quotidie nō
exiguum bilis effunditur. Quam & euomant ante
cibos oportet, & nisi id faciant, læduntur. Quibus
autem unicus est omnino meatus, his tota bilis cō-
fluit in ieiunum. Quanam igitur ratione dignosce-
re hos licebit? Neque enim dissecandos esse uiuos
censeo, primum certe totius corporis temperamen-
to, ueluti paulo supra est propositum. Deinde ijs
quæ infra excernuntur. Eudemus enim biliosa me-
ra, perpetuo per sedē excernebat: utpote, qui mul-
tam collegit bilem, cuius nihil in superiorem uen-
trē peruenit. Reliquis, qui scilicet & pituitoso erant
corporis habitu, & bilem uomebant, his haudqua-
quam erat alius biliosa. Quippe cum & minimum fla-
uæ bilis gignerent, & eius plurima portio in supe-
riorem uentrem peruenirent. Tertium notæ genus

L in in ipsis

geminus

ratio fidei
meatus

in ipsis est uacuatis. Nam quibus in uentre bilio-
sum excrementum gignitur, id porri uirorem præ-
fert. At quibus ex iocinore descendit, his uel plane
flauum est, uel omnino saltem pallidum. Præterea
quibus in uētriculo bilis illa gignitur, quæ porri co-
lorem imitatur, debet omnino his cibis fuisse, non
panis, non suilla caro, simile uel aliquid: sed necessa-
rio aliquid, quod his calidius fuit, neque id boni suc-
ci. Quibus autem ex iocinore in uentrem defluxit,
his flaua ea, pallida uel euomitur, etiam si boni impri-
mis succi fuit, quod sumpserunt. Etiam si ad sum-
mum fuit concoctum. Imo uero magis ipsis qui ad
unguem concoxerunt, flaua uomuntur. Atque etiam
magis his qui diutius cibo abstinerunt. Quæ ue-
ro bilis porrum refert, ipsi solis gignitur in uentre,
qui utique concoxerunt male. Quin etiam sollicitu-
do, ira, dolor, labor, exercitatio, uigilia, abstinentia,
& inedia, succi flauæ bilis plus aceruat. Propterea
quod plus eius succi in iocinore gignunt. Sunt igitur
hæc certa indicia, tum ad hæc, quo ubi siccum
& igneum uentricoli calorem, conuersio ad biliosum
sequitur, panis, & suilla, & bubula caro, commodi-
us quam saxatiles pisces concoquantur. Cum si ex ieci-
nore bilis affluat, ex comestorum mutatione nul-
la secutura sit concoctionis diuersitas. Atque his qui
dem discernitur, quod non temperamenti, sed alte-
rius cuiusquam gratia prouenit. Ad eundem mo-
dum

dum si defluens a capite in uentrem pituita acidi
ructus causa est, conueniet simili ratioe hic quoque
a uentris proprio affectu hanc discernere. Equae ue
ro & capitis dolores ex propria ne eius intempe
rie, an propter uentris aliqua excrementa incidant
discernendi. Iam cerebrum ipsum cuius sit tempe
ramenti, per se estimare est satius, quam ex corporis
totius affectu. Ipsius autem per se consideratio, ex
canitie, catarris, tussi, distillatione, & saluæ copia
initur. Quippe quæ omnia id frigidius, humidius
que esse doceant. Atque his amplius si ex leui quali
bet occasione, in hos deuenit affectus. At caluities
ex siccitate prouenit. Nigrorū aut & frequentū pi
lorū prouentus, equalis in cerebro temperamen
ti nota est. Ergo ad hunc modum de temperamen
tis ineunda nobis consideratio est. Quancumque scilicet
particulā seorsum propendentibus, nec ausis ex una
pronunciare de omnibus. Quod utique nonnulli fece
runt, qui resimos, hūidos, adūcos, siccos esse dixe
runt. Et quibus parui sunt oculi siccos. Quibus ma
gni hūidos. Atque de hoc quidē parū inter eos co
uenit. Alij namque eorum, qui scilicet humidis parti
culis oculos adnumerāt, ubi eos maiores uidēt, in ijs
hūiditatē temperamēti pollere existimāt. Alij caloris
uehemētia, qui in priā formatiōe sursum cōfertū magis
copiosiorque ferebat, non oculos modo, uerū etiā os ipsū
et reliquos oēs meatus ampliores factos aiūt, ita non hūi
ditatis

note #34
c. 1.

Auditione
omnial

an. m. m. m.
q. 1. 1. 1.

ditatis id, sed caloris indicium esse. Verum ambo a
ueritate aberrant, uno modo, eoq; cōmuni, quod
unius particulæ occasione de toto corpore pronū
ciare sunt ausi. Altero qd' formatricis in natura uir-
tutis, quæ artifex facultas est, & particulas secundū
animi mores effingit, parum meminerunt. De hac
nanq; Aristoteles dubitauit: nunquid diuinioris
originis sit, atq; a calido, frigido, humido, & sicco,
res diuersa, quo mihi minus recte facere uidentur,
qui tam temere de rebus maximis pronunciant, &
solis qualitatibus formandarum partium causam
assignant. Rationabile enim est, hæc organa esse,
formatorem aliū. Sed & citra tam arduas quæstio-
nes, inuenire licet, sicut ostendimus, humidam, sic-
cam, frigidam, calidamq; temperiem. Errant igitur
qui proprijs indicijs neglectis, ad ea quæ longe po-
lita sunt, & magnæ quæstioni fuerūt, atq; ad hunc
usq; diem optimis philosophorum dubitata sunt
conuertuntur. Neq; enim propterea quod pueri
nalis magis sunt resimis, florentes ætate magis ad-
uncis, idcirco rationabile est resimos omnes humi-
dos censere, aduncos siccos. Sed fieri potest, ut for-
matricis uirtutis eiusmodi opus sit, potius q̃ tem-
peramenti. Quod si temperamenti est nota, at cer-
te eius quod in naso tantum habetur, non eius qd'
in toto corpore nota fuerit. Quare frustra illd' præ-
dicant, in siccis natura temperamentis nasum acu-
tum, ocu-

rum, oculos canos, tempora collapsa. Quod scilicet in affectibus his, quæ corpora liquant, atque supra quæ par est, inaniunt, hæc contingat. Sæpe namque sic accidit: sæpe non ita. Sed uidere licet totius corporis habitum, & mollem, & pinguem, & album, & carnosum, cum tamen oculi sunt parui, & nasus acutus. Rursus siccum, macilentum, nigrum, & hirsutum, ubi magni sunt oculi, & nasus resimus, præstat igitur, siquidē de solo agitur naso, ut ex eo resimo, humiditatem, ex eo aduncō siccitatem coniectes. Nec de totius animantis temperie ex his particulis pronuncies. Pari modo oculorum, & alterius cuiuslibet partis proprium temperamentum ex proprijs indicijs estimare est satius. Ergo de totius corporis temperie non recte ab una quapiam particula iudicium sumitur. Cum siue humoris uincens, siue caloris, siue etiam amborum, ceteros oculos indicium statuere oportet, utique proprijs ipsorum sic, non omnium totius corporis partium, temperamenti documentū erunt. Neque enim si dura & macra crura sunt, omnino siccum est totius corporis temperamentum. Alij namque affatim carnosī, & pingues, & crassi, & prominenti uentre, & molles, & candidi etiam cum eiusmodi cruribus cernuntur. Verum si totius corporis temperies, pari ratione se habeat, sicci omnino sunt, quibus macra sunt crura. Humidi, quibus crassa. præterea qui

M   bus acu-

bus acutus est nasus, aut aduncus. Hi sicci, quibus
resimus humidi. Ad eundem modum de oculis, tempo-
ribus, cæteris denique omnibus particulis, iudican-
dum. Quibus impar temperamentum est, nec om-
nium particularum idem, alienum a ratione est, ex uni-
cæ particulæ natura, de omnibus sententiâ ferre. Por-
ro tale quippiam plurimis eorum imposuit, cum non
de hominum modo, sed etiam aliorum animalium
totius corporis temperamento, ex indicijs, quæ in cuius-
que tantum spectant, iudicium ferre sunt ausi. Neque
enim si dura cutis est, necessario siccum est animal.
Sed fieri potest, ut tantum cutis sic sit affecta. Sed
nec si nigra hæc hirta ue est. Simili modo, nec si mol-
lis hæc, depilis ue est, humidum ex necessitate totum
est animal. Verum si per totum æquabiliter est at-
temperatum, ratio est, ut qualis sit cutis, talis sit &
reliquarum partium unaquæque. Sin inequaliter,
non item. Quippe ostrearum totum corpus humi-
dissimum est, cutis ipsa siccissima. Est enim ijs qua
teguntur testa, cuiusmodi est nobis cutis. Atque hinc
illis Græce nomen *οστρακοδερμα* enim nominantur
omnia eiusmodi animantia, propterea quod cutis
ijs ostraco. i. testæ adsimilis. Iam malocostrata, id est
quæ molli testa integuntur, ueluti marinæ locustæ
& camari, & cancri, cutem quidem habent siccam,
reliquam uniuersam temperiem humidam. Immo
uero illud ipsum humiditatis in carne nonnunquam
animalia

46
animalibus causa est, quod siccam, terrenamque por-
tionem, natura his uniuersam circa cutem reponit.
Non est igitur putandum, nec quod cutis ostreis
sicca est, illico carnem quoque esse siccam. Nec quod
haec praehumida, mucosaque est, iam cutem quoque
eiusmodi esse. Quippe equum est quamque particu-
lam ex seipsa dignosci. Ergo tum in his peccat, non qui com-
mentarios de temperamentis nobis reliquerunt, tum quod
id omittunt, quod Hippocrates rectissime admonu-
it, spectandum esse ex quibus, in quae mutationes sunt
factae. Fit enim non raro, ut praesens nota prioris tem-
peramenti sit, non eius quod in corpore nunc habeat, ue-
luti si quis annos natus sexaginta denso pilo sit, non
quod calidus & siccus nunc sit, sed quod ante talis
fuerit, consistent autem ei prius geniti pili. Ad eun-
dem modum, quo herbae, quae uere sunt enatae,
nonnunquam perseverant aestate. Alijs enim spacio
& paulatim, contingit a plurima illa hirsutitate mutari. Labo-
ribus scilicet praenimia siccitate pilis, alijs diutissime
pili permanet utique qui nec in processu temporis admo-
dum siccant, et a priore ualente habuerunt originem. Arborum
ritu, quarum radices in terra ualenter comprehenderunt. Ca-
ue igitur si quem admodum pilosum uideas, hunc statim
melancholicum putes. Sed si quidem floret adhuc aetas,
nondum esse tale. Sin iam declinat, melancholicum existi-
ma. At si senex est, non item. Fiunt namque melancholica
temperamenta, ex sanguinis adustione. Ceterum id pa-

ti incipit, non statim est percoctus, uerum hirtus
abūde, qui calidus & siccus est, celeriter erit. Si mo-
do eorum, quæ proposita sunt, meminimus. Nō
illico melancholicus. Quippe cutis dēfitas, crassio-
rum excrementorum transitum remorans in tem-
peramentis, quæ calida in summo sunt, comburi
ea cogit. Ita fit, ut tale ijs nunc sit excrementū, qđ
pilos creat, quale olim procedente tempore in uas-
sis sanguinis est futurum. Tū hæc igit omīssa prio-
ribus sunt. Tum præter hæc quod ex natura ex-
crementorum, indefinite de temperamentis pro-
nunciant. Putant enim particularum temperiem, si-
mīlem esse cum excrementorū natura. Id uero usq;
quacq; uerum non est. Sed fieri interim potest, ut
pituitosa excrementa colligantur, nec tamen humi-
da sit particula, immo frigida omnino: humida ue-
ro non omnino. Quippe cum siccam quoq; esse li-
ceat. Quod autem eis imposuit, facile animaduer-
titur. Non enim norunt quod ex cibis, nequaquam
ex ipso corpore nostro, pituita fit. Quare nihil mi-
ri est, si ubi ingestos cibos (qui humidi fortasse na-
tura sint) non uincit, simile ijs, ipsum quoq; excre-
mentum creet. Nō est igitur quod opinent, tanq;
corpus siccum est, itidem excrementum quoq; es-
se siccum. Etenim si quis ab initio siccior, frigidior
reque temperamento statim fuit, is non melancholi-
cus est, sed utiq; ab excrementis pituitosus. Quod
si ex

*salp. ind.
de p. m.*

47
si ex habitus mutatione, frigidus, siccusque est redditus, necessario hic talis iam etiam melancholicus est uerbi gratia, Si quis ante calidus & siccus, ex sanguine urendo plurimam generauit atram bilem. Est enim is praeterquam quod siccus est & frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin a principio frigidus & siccus fuit. Habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis, uenis, articulisque parum expressis, gracilis, & tangenti frigidus, animus uero minime audax, & timens, & tristis, non tamen excrementa huic melancholica sunt. In his igitur omnibus peccant plerique medicorum ex eo quod proprias notas respuunt, atque ad ea quae non perpetuo, sed frequenter accidunt, conuertuntur. Eiusdem erroris occasione, & quod excalfacit, id etiam siccare omnino putant. Hoc enim ueluti coronide summaque uniuersi sermonis addito, secundum iam librum finire statui. Quippe phlegmone obsessas partes calida perfundentes aqua, atque ita uacuari ab his humorem cernentes, clare indicatum arbitrantur, siccitatem omnino calori succedere. Neque id modo ubi cum siccitate is, uerum etiam ubi cum humore est coniunctus. Caeterum non est idem uel uacuasse ab aliquo humorem, qui locis quibusdam sit dispersus, uel propriam particulam alicuius temperiem sicciorē reddidisse. Siquidem inequalis quaedam in his, quae phlegmone laborant partibus, intemperies est, similari-

M iij bus

bus scilicet corporibus a proprio temperamento
non dum amotis, sed assidue adhuc in mutatione
atque alteratione uersatis, omnibus nimirum inter-
positis inter eas spaciolis, fluxione refertis. Quæcū-
que igitur calida humidaque natura sunt, cum sic affe-
ctis admouentur, ipsa quidem superuacanea quæ
media similarium spacia occuparunt, euocant. Cor-
pora tamen ipsa tantum abest, ut siccet, ut etiam il-
lis humorem adijciant. Ac ipsa quidem ueritas ita
se habet. Demonstratio tamen euidentis dictis re-
quiritur. Verum eam cum & longiorem existi-
mem, quæ ut huic libro inseratur, & auditorem desy-
deret, qui medicamentorum facultatis sit non igna-
rus, in præsens differo. Cæterum ubi in tertio li-
bro de omni temperamentorum genere tractaue-
ro, ac de ijs, quæ potestate calida, frigida, humida,
siccaque sunt omnem methodum indicauero, mox
integrum libellum scribere de inequali intemperie
decreui. Quippe si absoluetur a nobis
uniuersa de temperamentis
disceptatio, ad medendi
methodum non parum
adferet commodi

Galenus de temperamentis, Thoma Linacro
Anglo interprete, Libri secundi, finis.

GALENI DE TEMPERAMEN

tis, Thoma Linacro Anglo interprete

Liber tertius.

C quod energia, siue actu calidorum, frigidorum, humidorum, & siccorum unūquodq; tale esse dicat, uel qd̄ sumā habet eius modi qualitātē, uel qd̄ uincit in eo id genus qualitatū aliqua, uel quod ad cognati generis me-

diocre aliquid, uel ad unumquodlibet a nobis sit collatum, prius est traditum. Monstratum praeterea est quemadmodum ea quis agnoscere exacte possit. Reliquum est, ut de ijs, quae talia potestate sunt differamus, si tamen prius explicuerimus, quid ipso potestatis nomine significetur. Est autem breuis eius & facillima, & clara explicatio.

Quippe quod quale dicitur, tale nondum est, sed pōt tale esse, id hoc esse potestate dicimus. Homīe uerbi gratia, qui mō natus fuit, rōnalē, & auē uolatilē, & canē uenaticū, & equū celerē. Scilicet qd̄ eorū unū quodq; futurū omnino est, si nihil id extrinsecus īpediat, hoc ceu iā id sit, appellātes. Vñ arbitror hāc esse potestate, nō actu dicimus, perfectū nāq; est, ac iā præsens, ipsa energia, siue quod actu est.

Quod uero potestate est, imperfectum, & adhuc futurum, atque ut fiat quidem id quod dicitur, ueluti habi-

*q̄d̄ potestate
calidū, q̄d̄*

luti habile, non tamen adhuc subsistens. Siquidem
nec infans rationalis iam est, sed talis futurus, Nec
qui modo æditus est canis, uenator, qui scilicet ad-
huc non uideat, sed quod uenari queat si ad iustum
perueniat incrementum, sic nominatur. Ac maxi-
me quidem, pprie sola ea potestate esse dicimus,
pro potestate
in quibus natura ipsa suo pte impetu ad absolutio-
nem uenit. Vtiq; si nihil ei extrinsecus impedinen-
to sit. Præterea quæcunq; fientium (ut sic dicam)
continentes materiæ sunt. Nec refert continentes,
an conuenientes, an proprias dicas. Quippe cum
ex omnibus iudicetur, quod propinquū est, quod
q; nec alia intercedente mutatione sic dicitur, uerbi
gratia cum sanguinem potestate carnem appellas,
quoniam minimam mutationem ad carnis genera-
tionem requirat. At non qui in uentriculo habetur
concoctus cibus, continēs carnis materia est. Sed
prius sit sanguis oportet, longius etiam absunt, ma-
za & panis. Quippe quæ ut caro fiant, certas sui
mutationes requirant. Cæterum hæc quoq; om-
nia, potestate caro dicuntur. Etiam ante hæc ignis,
4 aer, aqua, & terra. Etiam horum ipsorum commu-
5 nis materia. Atque hæc quidem omnia magis, mi-
nusue abusiue loquentibus nobis dicunt. Primus
autem modus eorū, quæ potestate esse aliquid di-
cuntur, maxime est pprius. Proximus huic est eo-
rum, quæ sunt propinqua materia, ueluti si fumi-
dam ex-

dam exhalationem flammam esse, aut halitum aerē
dixeris. Dicitur potestate esse, & quod ei quod ex
accidenti dicitur, est ex aduerso positum, ut si carno
si quis iuuenis in frigida lauationem, corpus eius
ex accidenti, non ex propria potestate calefacere di
cat. Ergo tot modis etiam potestate calida, frigida,
humida, & sicca dicentur. Dubitabitur quoq; non
absurde, cur Castoreum, uel Euphorbium, uel Py
rethrum, uel Struthion, uel Nitrum, uel Misfy, cali
da esse dicamus. Rursus lactucam, uel cicutam, uel
mandragoram, uel salamandram, uel papauer, fri
gida. Vtrum ne sub prædictis iam modis compre
hendantur, an alia quapiam ratione dicantur, quæ
dicta non dum sit. Bitumen nancq; resina, & sæuū
& oleum, & pix, calida potestate sunt, quod utiq;
energia calida celerrime fiant. Etenim celerrime in
flammanantur. Præterea cum corporibus nostris ad
mouent, ea manifeste calefaciunt. At Calcitis, Mi
sy, Synapi, Nitrum, Acoron, Meon, Costus, &
Pyrethrum cum nobis sunt admota, calida uiden
tur. Alia magis, alia minus. Non tamē sunt idonea,
quæ in flammam uertantur. An igitur seipsos fal
lunt, qui id solum estimant. Nunquid aliqua nō fa
cile in flammam transmutentur, quos utiq; nō sic.
Sed an non uertantur in prunam estimare oportet
bat. Cum sit pruna ignis non minus, q̃ flamma.
Hoc tamen discrimine, quod aere, uel aereo quopi

N am in

am in igne mutato flāma, terra, uel terreatre aliqua
accensa, fit pruna. Atq; hactenus quidē cōsentire se
cū sermo omnino uidet. Siquidē uidentur medica
menta ea, quæ ubi ignē attigerit accēdunt, nos quo
q; excalfacere, nisi si quod ppter crassitiē intra cor
pus nō facile assumitur. Dissideretur enī de ijs latius
in libris de medicamentorū uiribus. Quæcunq; tñ
medicamenta nostrum corpus excalfacere uident,
ea prompte uertunt in ignē. At quō igitur inquit
tangentibus nō sentiunt calida, hoc haud scio cur di
cant, Nam si energia, iamq; calidū, esse prædictorū
quidq; diceremus pfecto mirari liceret, quomodo
tangētibus nō appareant calida. Nunc quod pos
sint facile calida esse, idcirco ea potestate talia uoca
mus. Itaq; nihil miri, si eos, qui se tīgūt nōdū calefa
ciant. Veluti enim nec ignis ipse auget, priusq; ui
cta ab eo ligna sint mutata, quod aliquo temporis
spatio oīo fit. Ita nec animantiū calor a medicamen
tis, nisi illa prius ab ipso sint mutata. Quippe alio
genere calefit, is qui ab igne uel sole itepescit. Alio
is qui a prædictorū quouis medicamētorū. Illa nā
q; actu sunt calida, medicamēta nequaq;. Itaq; nec
calefacere nos ualent priusq; actu talia fiāt. At qd
actu talia sint, id a nobis accipiunt, ueluti sicci cala
mi ab igne. Ita uero & ligna ex sua quidē natu
ra frigida sunt uniuersa. Sed quæ sicciora sunt, &
gracilia, ea facile mutantur in ignem. Quæ humi
diora

*potestate
est qm
mutantur*

*Sed in
actu.*

diora sunt & crassa, spacio egent maiore. Nihil igitur miri est, si medicamenta quoque primum quidem in parua & tenuia frangi postulant, secundo loco, ut tempore aliquo tamen si minimo, corpori nostro quo calida fiant sint adiuncta. Tu uero si ea nec comminuta, nec prius calefacta, calida tamen fieri censes, quid significet, quod potestate calidum dicimus, parum mihi meminisse uideris. Sic enim ea exploras, tanquam energia sint calida. Sed nec illud mirum, si quo recalfaciunt, calefieri ipsa prius postulent. Cum idem fieri cernatur, & in lignorum exemplo. Quippe hæc uanescentem, morientemque flammam tum seruant, tum uero augent dum ab hac, ipsa prius calefiunt. Non est igitur alienum, calorem, qui in animantibus habetur, eiusmodi medicamentis quasi alimento quodam uti quemadmodum ignis ligno. Quippe id ita quoque fieri cernimus. Si uero perfrigerato corpori eorum quoduis quantumuis diligenter comminutum inspergas, prorsus non calefit. Proinde quæ refrigeratæ partes sunt, eas eiusmodi medicamentis plurimum perfricamus, una calorem perfricando excitantes, una rarum, quod prius frigore fuit densum, reddentes. Quo scilicet tunc introrsus pharmacum penetret, tum naturali animantis calori coniunctum mutetur, ac calefiat. Quippe cuius si particula quæpiam

N ñ uel mi-

uel minima, calorem energia concipiat, hunc deinde in totum propter cōtinuitatem porrigat, perinde ac si ex parua scintilla tedam summo tenus accendas. Siquidem hanc uniuersam facile depascitur, nihil amplius scintillam requirens. Ac quidquid quidem potestate calidum est, huic nondum in natura sua calidum frigido præpollet, sed in propinquo est, ut præpolleat, adeo ut breuem opem quo uincat extrinsecus requirat. Hanc illi modo frictio abunde præstare potest, modo uel ignis, uel corporis alicuius natura calidi contactus. Non est igitur tam arduum rationem reddere, quid causæ sit, cur alia protinus ut corpus nostrum contigere, recalfacere id possint. Alia post longius id efficere spacium. Quippe ex ijs, quæ igni appropinquant. Alia statim accenduntur, ueluti elychnium, & tenuis teda, & pix, & ficcus calamus. Alia nisi diutius sunt admota, non uincuntur, sicut uiride lignum. Illud potius definiamus, cuius utiq; demonstratio cum de naturalibus potētis agemus, tradetur. Ex hypothesi nunc quoq; propositorum causa, eo utemur, quatuor nimirum dicentes totius corporis proprias facultates esse. Vnam idoneorum tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, & quartam quæ alieni sit segregatrix, easdemq; facultates effectus esse totius in quouis corpore substantiæ. Quam etiam constare ex calido, fri-

*visibile
corp. 4.*

do, frigido, hūido, & sicco inter se mixtis dicimus.
Vbi igitur hæc unaquælibet earum, quas in se ha-
bet qualitatū, corpus quod sibi admouetur, de-
mutat, nec ipsam hoc casu tota sua substantia existi-
mandum est agere, nec quod ab ipsa mutatur posse
se ei assimilari. Quare ne unq̃ nutriet, quod ita mu-
tatum est, id qđ se mutauit. At si illa mutet, id est
tota sua substantia operetur, utiq̃ tum sibi assimila-
bit id quod mutatur, tum ab eo nutrietur. Neque
enim aliud nutritio est, quam assimilatio perfecta.
Quoniam autem hoc definitum est, inde rursus in-
cipiendum. Omne animal conueniente sibi nutriti
alimento: conueniens autem cuiq̃ alimentum est,
quicquid assimilari corpori quod nutritur, potest.
Oportet igitur toti nutrientis substantiæ, cum to-
ta nutriti natura communio aliqua, similitudoque
sit: prorsus hic quoq̃ non paruo excessus, defe-
ctusq̃ subsistente in ipsis discrimine, cum alia ma-
gis consentientia, similiaq̃ sint, alia minus. Proinde
etiam alia conficiendi opere ualentiore, ac diu-
torniore, alia minore, ac breuiore egēt: auum caro
minore, suilla maiore, bubula etiā hac maiore. Vinū
uero ut assimiletur opus desyderat minimū. Quo
fit, ut tum nutriat, tum roboret celerrime. Porro id
quoq̃ in concoquendi instrumentis, uentriculo,
iocinore, & uenis, prorsus aliquādiu traxerit oportet.
Quibus scilicet præparatum, nutrire corpus iā

N iij queat.

queat. Ante uero quod in his sit demutatum fieri non potest, ut animalis corpori sit nutrimentum. Ne si per totum diem, ac noctem extrinsecus super corpus sit impositum. Multoque minus panis, uel beta, uel maza, foris imposita nutriat. At quae quidem adsimilantur, omnia nutrimenta uocantur. Reliqua omnia medicamenta, est porro & horum natura duplex. Quippe uel cuiusmodi sunt adsumpta, eiusmodi etiam permanentia, uincunt, corpusque mutant, ad eum modum, quo id cibos, atque haec prorsus tum uenenosa, tum natura animalis corruptricia medicamenta sunt, uel mutationis initium ab animalis corpore consecuta, deinceps iam putrescunt, ac corrumpuntur, deinde corpus quoque una corrumpunt ac putrefaciunt. Sunt autem haec quoque noxia uenena. Est his etiam amplius tertia medicamentorum species, eorum nimirum, quae corpus recalcasciunt quidem, mali tamen nihil adferunt. Est & quarta eorum species, quae & agunt & patiuntur aliquid: sed spatio uincuntur, planeque adsimilantur. Accidit porro his, ut tam medicamenta sint, quam nutrimenta. Nihil autem mirum est, si exiguum consecuta momentum, aliqua maxima a priore natura mutationem habet. Cernuntur enim eiusmodi multa in his, quae extra nos sunt. Siquidem in ea Mysia, quae est Asiae pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum stercus, cui iam putri & excalfacto,

cto, ac uaporem edenti, & tangentibus admodum
calido in propinquo fenestra fuerat, ita ut iam con-
tingeret eius ligna, quæ large nuper illita resina fue-
rant. Media igitur æstate, cum sol plurimus incidis-
set, accedit tū resinā, tū ligna. Hinc aut & fores quæ
dā aliæ, quæ prope fuerant, & fenestræ nuper etiā
resina illite, facile ignē conceperāt, atq; ad tectū usq;
summisērāt. Vbi aut excepta semel a tecto est flam-
ma, celeriter in totam domum est grassata. Hoc ar-
bitror modo aiunt & Archimedes hostium trire-
mes urentibus speculis incendisse. Porro succendi-
tur his prompte, lana, stupa, elychniū, ferula. Quic-
quid deniq; similiter his siccum, rarumq; est. Flam-
mā edunt, & lapides attriti, atq; hoc magis, si quis
sulphure illos illeuerit. Eiusmodi erat medicamētū
Medeæ. Quippe quod quibus est illitū, oīa ubi in-
id incidit, calor accendit. Cōstat id ex sulphure, &
humido bitumine. Iam illud ceu rē mirandā quidā
ostentauit. Extinxit lucernā, ac rursus muro admo-
uens, accendit. Alter lapidi eā admouit. Fuerāt aut
tū murus, tū lapis sulphure cōtacti. Quod ubi de-
prehensum est, desit mirū uideri, quod ostentaba-
tur. Ergo omnia id genus medicamīa, perfecte, atq;
ad consummationē calida adhuc nō sunt, aptissima
tamen ut calida fiant. Atq; idcirco potestate cali-
da dicuntur. Ac de ijs quidem nulla est dubitatio.
Sed nec cur uinū bibitū ualenter corpus calefaciat.
Monstratū

Monstratum enim supra paulo est, id non utique ut
calidum medicamentum. Immo ut conueniens nu-
trimentum calefacere animal. Tantum enim ignis ido-
neum alimentum, ignem ipsum auget, ita quicquid
corporum natura calidorum proprium & natura-
le est nutrimentum, id ea semper non solum robo-
rabit, sed etiam insitum eorum calorem augebit. At
quod id quidem omnis nutrimenti communis effe-
ctus est. Vino praeter cetera proprium, ac suum est
mutatiois celeritas. Ita utique, ut teda, clychni, stup-
pa, picis. Iam uero ab ignis exemplo non digressi:
admoneamus rursum de lignis uiridibus, quae ipsa
quoque ignis nutrimentum sunt. Ceterum non sta-
tim, aut continuo, eoque saepenumero igni iniecta,
non solum flammam quasi sopiunt, sed etiam si im-
becilla est & parua, corrumpendae quoque eius pe-
riculum afferunt. Sic profecto & in animalibus ci-
bi, qui uti prorsus adsimilantur, & corpus nutriant
spatio egent, hi frigus uniuersi, potius quam calo-
rem afferre in praesenti uidentur. Ceterum calefa-
ciunt hi quoque spatio, non secus, ac reliqui cibi, si se-
mel ut corpus nutriant, sint consecuti. Omne enim
nutrimentum, quatenus nutrimentum est, anima-
lis calorem auget. At si deuoretur quidem ut nutri-
mentum, nec tamen superetur, id erit quod Hypo-
crates dixit, nomine quidem nutrimentum, re
autem minime. Quippe cum trifariam nutrimen-
tum dica-

1
tum dicatur, sicut ipse docuit his uerbis. Nutrimen-
tum est, & quod nutrit, & quod ueluti nutrimentum
est, & quod futurum nutrimentum est, quod
utique iam nutrit, & corpori adiungitur, nec ampli-
us futurum est, id proprie nutrimentum nomina-
tur. Idem uero & corpus quod nutrit, excalfacit, quod
reliquorum neutrum facit. Quod scilicet proprie
nutrimenta non sint. Sed alterum eorum ueluti nu-
trimentum, alterum tale futurum. Proinde nec ui-
num ipsum semper animal calefacit, æque, ut nec
oleum flammam accendit, tametsi aptissimum est
ignis nutrimentum. Immo si imbecille & exigue flam-
mæ, confertim multum oleum infundas, suffoca-
bis eam, prorsusque extingues, potiusque augebis. Sic
igitur & uinum, ubi plus bibitur, quam ut uinci possit,
tantum abest, ut animal calefaciat, ut etiam frigidio-
ra uitia gignat. Quippe apoplexiæ, & paraplegiæ,
& quæ Græce caros, & comata uocamus, & ner-
uorum resolutio, & comitiales conuulsiones, & te-
tani, immodicum uini potum comitantur. Quorum
unumquodque frigidum est uitiū, generatim enim
quæcumque assumpta in corpus, ut nutrimentum ca-
lefaciunt, hæc interim frigefacere deprehendas.
Eque scilicet, ut flammam ab eadem materia, non
augeri modo, uerum etiam aliquando extinguere. Atque
hæc quidem omnia, tum his, quæ de elementis, tum his
quæ de temperamentis sunt prodita consentiunt.

O Illud foras

*fructus uentris
hinc erodit*

Illud fortasse dissonare uidebitur, quod ex ijs, quæ
ut nutrimentum comeduntur, aliqua cuti imposita,
hæc erodunt, atque exulcerant. Sicut sinapi, muria, allia,
cepe. Verum hoc quoque cum positis a principio hypo-
thesibus concordat. Etenim propterea, quod tum in
uentre concocta, tum in uenis in sanguinem uersa mu-
tantur, alteranturque, præterea quod uno loco non perma-
net: sed in multas partes diuisa, unde quaque feruntur,
adde & quod non solum multis succis miscentur, sed etiam
cibis, cum quibus sumuntur, adhuc quod celeriter eo-
rum & concoctio, & partium separatio perficitur, ita ut
quod conueniens in eis est adfimitur, quod superua-
caneum & acre, per aluum urinas, & sudorem excer-
nat: propter hæc inquit, omnia quod foris impositum exul-
cerat, id comestum non exulcerat. Quauis si uel unum
quodlibet horum accederet, satis esset ad ea quæ
foris sunt integra seruanda, uerbi causa mutatio
ipsa. Si nanque non maneat sinapi, quale extrinse-
cus fuit, cum est adsumptum, manifestum est,
nec uim eius manere censendum. Quod si tum di-
rimuntur eius partes, tum purgantur, multo utique
magis sic censendum. Iam satis erat quod nec eo-
dem loci manet. Cum nec circa eum aliquid effi-
cere posse uideatur, nisi diutius immoretur. Sed
nec mixtio ipsa cum multis cibis parum momenti
habet. Si enim id citra alium cibum solum assumas,
facile intelliges quantum molestiæ, & rosionis
uentri.

54
ventriculo sit allaturum. Quin etiam, si plurimo
dulci admixtum succo, cuti id imponas, quam
nihil adferat incommodi. Cum igitur prædicto-
rum unumquodlibet per se, satis prohibere pos-
sit, quo minus sinapi, quod foris facit, idem fa-
cere intus possit, multo arbitror magis, ubi mul-
ta simul coierint. Nam & coquendo alteratur,
& expurgatur, & cum multis alijs miscetur, &
uariae distribuitur, & in omnem partem fertur,
nec in ulla moratur. Quod autem si acrimoni-
am suam seruet, interna quoque omnino exul-
ceraret, ex ijs, quæ sponte accidunt ulceribus,
intelligas. Gignitur enim nō raro alijs ex uitioso
cibo, alijs ex quapiam in ipso corpore corrupte-
la, & putredine, uitiosus succus, quam cacochy-
miam uocant. Iis aliquando interiorum quoque
aliquid exulceratur. Magna tamen ex parte, cus-
tis quoniam in hanc excrementa quæ in habitum
corporis colliguntur, natura expellit, multis & as-
siduis ulceribus afficitur. Quippe cancri pha-
gedenæ, herpes erodentes, carbunculi, & qui
chyromia, & Celephia uocantur, milleque aliæ
ulcerum generationes, ab eiusmodi cacochymia
nascuntur. Neque igitur talium quicquid est dubitan-
dum. Sed nec cur medicamentorum nonnulla, cū
nihil nos extrinsecus offendūt, intro assumpta mag-
num afferant

num afferant malum. Aliqua rursus intro assumpta, nonnunquam ledant, nonnunquam conferant. Aliqua non solum intro assumpta, sed etiam extrinsecus applicata offendant. Quippe ut semel dicam, nihil foris, intusque parem agendi facultatem habet. Neque enim aut uipere uenenum, aut rabidi canis spuma, aut aspidis uirus, quæ tamen si extrinsecus corpori occurrant, offendere creduntur, parem uim habent, uel soli cuti applicata, uel intro assumpta. Sed nec illud est mirandum, si cæterorum medicamentorum uis, ad profundum non peruenit. Neque enim necesse est, ut omnia parem habeant uim. Quod si ex his, quæ intro sumuntur non pauca, certo tempore, & certa quantitate, & in mixtura, cum cæteris accepta, conferunt. Intempestiue autem & largius, nec cum alijs admixta lædunt, ne id quidem dubitationem ullam disputationi pariat. Siquidem id tum cibus, tum igni, tum uero omnibus, ut sic dicam quæ corpori occurrunt, accidere solet. Nam & mediocri nobis flamma nonnunquam opus est, eaque usi, plurimum ex ea iuuamur. Cum tamen immodica flamma nos urat. Ad eundem modum & frigide potio quæ mediocris est, confert quæ immodica est, maximam affert lesionem. Quid igitur miri est, esse medicamen aliquod, adeo calidum potestate, ut si multum eius sumatur, ac in uacuum corpus inferatur, erodat prorsus, uratque. Sin exiguum sit, & cum his, que ues

quæ uehementiam eius remittant, cōuinctum, nō
modo nihil incomodi afferre, uerum etiam calefa-
ciendo iuuare. Lacrimam enim, uel Cyrenaicā, uel
medicam, uel particham ipsam quidem per se, citra
incomodum sumere non est. At si omnino exigua,
uel cum alijs intemperie congruente sit sumpta, ma-
gnopere conducit. Atq; adhuc quidem modum,
quæcunq; corpus excalfaciūt, ubi mutationis prin-
cipium in ipso sicut dictum prius est accipere, re-
calfacere illud sunt apta. Quæ uero refrigerant, uelu-
ti papaueris. succus, hæc a nostro corpore, ne uel
paulum quidem demutātur, sed ipsum statim uin-
cunt, ac mutāt, etiam si calefacta prius dederis. Est
enim eorum natura frigida, quemadmodum aqua.
Quare illud recte Aristoteli, sicut alia multa, dictū
est. Calidorum, frigidorum, siccorum, & humido-
rum corporum, quædam esse talia per se, quædam
ex accidenti. Sicut aqua per se quidem frigida est,
ex accidenti uero aliquando calida: uerum acquisiti-
tius eius calor breui perit, naturalis frigiditas ma-
net. Tanq; igitur calida aqua flammæ iniecta, eam
extinguit. Sic meconium si id quantumuis calefa-
ctum dederis, & calorem animalis perfrigerabis,
& necis periculum afferes. Omnia igitur id genus
medicamēta, si exigue sint data, & una cum ijs, quæ
uehementiam frigoris eorum castigare ualeant, nō
nonnuq; usum aliquem corporibus nostris præ-
stant,

stant, quemadmodum in opere de medicamentis
dicetur. Siquidem medicamentum id quod Cantharis
das recipit, hydericis prodest. Tametsi cantharis
ipsa, uesicam omnino exulcerat. Verū ubi per ea,
quæ admiscetur castigata est, ac corpori, quod plu-
rimo humore grauatur, tum offertur, illum per uri-
nas expellit. Maxime igitur est attendendū in omni-
bus, quæ potestate calida, frigida ue dicunt, sint ne
ex natura eorum, quæ nutrire corpus possunt, an
eiufmodi, quæ exiguum alterationis momentū na-
cta, deinde secundum propriā naturā alterata, cor-
pus ipsum aliquo modo afficiunt. Tertio loco an
nullo pacto ab eo quicquid alteret. Si namque ex nutrien-
tium sunt genere, siquidem uincant, calefaciunt. Si non ui-
cant, refrigerant. Sin ex ijs sunt quæ exiguum quippiam
alterant, omnino calefaciunt. Si uero ex ijs, quæ omnino non
alterant, maxime refrigerant. Attendere autē, ut di-
ctū est quod maxime oportet, ac discernere, quæ per
se sunt, ab ijs, quæ per accidens, non in calidis & fri-
gidis modo, sed nihilo etiam setius in siccis & hu-
midis. Quippe aliqua talium, cum sicca substantiam
sint sortita, ubi largo calore sunt liquata, humidatis
phantasiam præbent, ueluti æs, & ferrum. Quæ-
dam per se humida, ubi in syncero frigore sunt mo-
rata, apparent sicca sicut glacies. Minime igitur de
ijs omnibus faciendum absoluto, & sine ulla exce-
ptione iudicium est, sicut in superioribus monui-
mus. Sed

mus. Sed cum eo, ut quemadmodum sese in calore, frigoreque habeant, considerentur. Siquidem si exiguo prædita calore, nihilominus humida cernuntur, talia esse ex propria natura sunt censenda, tametsi cū copioso calore sint sicca. Quæ uero uel sub feruenti calore fluunt, uel sub puro rigore sunt concreta, ne horum quidem altera per se humida, altera per se sicca sunt existimanda. Ergo tū adhuc modum distinguere cōueniet, quæ per se sunt, ab ijs, quæ per accidens, tū ad hæc ipsa spectantibus, eorum quæ potestate calida, frigida, humida, sicca ue sunt, iudicium faciendum. Non enim ad id quod secundum accidens est, respiciētibz: sed ad id, quod secundum se est, id quod potestate est, iudicari debebit. Porro communis in omnibus, unaq; iudicādi ratio est, alterationis celeritas. At cum calidum, frigidum, humidum, & siccum dicantur, *ὑποκείμενα*, quod scilicet alia per id, quod exuperat, alia quod eam qualitatem a qua sunt denominata, summā habeant, in utrūcūq; horum prompte uertitur, de quo agitur iudicium, tale potestate fuerit. Oleum nanque calidum potestate est, nimirum quod flamma facile fiat. Eodem modo resina, bitumen, & pix. Vinum autem, quod facile fiat sanguis. Pari modo mel, & caro, & lac. Atque hæc quidem totis ipsorum alteratis substantijs, nutrimenta se alterantiū sunt. Quæ uero unaqualibet qualitate,

qualitate, alterantur ac mutantur, ea medicamenta
tantum sunt. Medicamenta itidem sunt, & quæ nul
la substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata inte
gra, corpus ipsum afficiunt. Cæterum grauiæ &
naturæ animalis corrumpentia. Vnde & totum eo
rum genus deleterion & pestilens dici reor. Quip
pe hæc non minus genere deleteria sunt dicenda,
quod ubi plane minima exhibentur, nullam inferunt
sensibilem noxam. Sic namq; neq; ignis ipse calidus
sit, neq; nix frigida. Nam horum quoq; si quid pror
sus exiguum est, nullum euident in corporibus no
stris excitat affectum. Quippe ceterima unius scin
tillæ pars, est quidem omnino genere ignis. Cæte
rum adeo nos non urat excalfaciatue, ut corpori in
cidens, ne sensum quidem ullum sui excitet. Ad eū
dem modum frigidæ asperginis centesima portio
nō modo nihil offendat, aut refrigeret, sed nec sen
sum sui ullum præbeat. Nequaquā igitur sic iudican
da deleteria sunt. Immo totius naturæ suæ cōtrarie
tate. Porro iudicabit contrarietas, ex ea quæ media
intercedit mutatione. In elementis uerbi gratia, ne
q; aqua mutari potest in ignē, neq; ignis in aquā:
sed ambo in aerē, is uero i utraq;. At illa in alterutrum
nullo modo. Ergo cōtinēs, & sine medio est aquæ
mutatio in aerē, itemq; ignis. Non continens, ignis
& aquæ in alterutrum: hæc igitur inter se contraria
pugnantiq; sunt. Non dissimili ratione papauer
is succus,

is succus, hominis corpori prorsus est contrarius
ut quod in id quicquid agere ne una quidem qualita-
te possit, multo minus tota sua substantia possit. At
quod unum quidem deleteriorum genus eiusmodi est,
alterum est eorum, quae ex nostro calore momen-
tum aliquod mutationis accipiunt, at deinde in mul-
tifarias alterationes uertuntur, quibus corrumpi na-
turam nostram accidit. Eiusmodi enim omnia dele-
teria genere sunt, etiam si propter exiguitatem non
nunquam nihil quod sentiatur efficiant. Ac quae corpo-
ris naturam rodunt putrefaciunt, & liquant, meri-
to potestate calida nominantur. Contra quae refri-
gerant, & sensum auferunt, torporemque notabilem
afferunt, frigida. Et priora quidem nihil non ratio-
ni consonum, nec ipsa pati, nec in corporibus no-
stris efficere uidentur. Si quidem calido corpori ap-
plicata, & mutationis momentum aliquod hinc ade-
pta, partim eorum ad summam caliditatem, partim
proueniunt ad putredinem. Iure igitur pro affectu
quae ipsa consecuta sunt, etiam corpus animalis af-
ficiunt. At quae corpus tametsi ipsa calida sunt, ap-
plicata, tamen refrigerant, non paruum dubitationem
afferunt, utrius potius naturae sint. Nam si energia
semel calida sunt reddita, cur animal non calefaciunt?
Sin nondum sunt calefacta, quomodo apparent ca-
lida. Soluetur dubitatio si distinguatur, quod per
se frigidum est, ab eo quod est ex accidenti. Ita uti

P Aristoteles

Aristoteles docuit. Perit namque celeriter eorum, quae
ex accidenti sunt calida, acquisitiuius affectus. Ita ut
in priorem naturae suae statum facile reuertantur. Por
ro in applicandis ijs nobis, quae natura quidem sunt
frigida, sed per accidens calida, duo haec contingere
est necesse, ut & acquisitiuius eorum calor pereat,
& propria eorum temperies, a nostra nihil im
mutata, frigida perstet. Et quid miri si papaueris
succus, mandragora, uel cicuta, uel similiu aliquid,
quous exhibeantur calefacta, paulo post euadunt
frigida. Cum idem patiantur, ptisana, & lac, & far,
& panis. Vbi in imbecillum uentrem demissa, ab
eo non superantur. Euomuntur enim non raro ab
de frigida. Et quod ijs maius est, quodque Hyppo
crates notauit, pituita ipsa quamuis iam succus sit,
atque ex cibis in uentre iam concoctis nata, nihilomi
nus frigida tangentibus sentitur, neque id modo dum
in uentre consistit, sed postquam a uenis ipsis, purgan
tis, cuiuspiam medicamenti ui, est detracta. Tamen
si enim quae tenacissima est, ac per uim ducitur, attamen
ne ipsa quidem tractus uiolentia calefieri potest.
Quid igitur miri, si etiam papaueris succus, quod
naturae nostrae tam contrarium medicamentum est,
quod celeriter refrigeret, etiam si calefactus sit exhibitus?
refrigeret autem una secum & corpus? Quippe
acquisitiuium calorem non seruat, propterea quod natura
frigidus est. At quia eius substantia a nobis non
alteratur.

8
alterat. Immo potius nos alterat, & mutat, idcirco
nec a nobis quicquid recipit caloris, & pro sua natu-
ra nos afficit. Itaque cum frigidus natura sit, & nos
utique refrigerat. Nihil igitur in dictione nostra est,
dubitatiois reliquum. Enimvero quod horum om-
nium, quae frigida per naturam sunt, quicquid plus
iusto calefeceris, ex propria id natura recedat, praeter-
terque quod nullam dubitationem habet etiam praedi-
ctis a nobis, affert testimonium. Sicut enim sala-
mandra ad certum usque terminum ab igni nihil pa-
titur, uritur autem, si longiore spatio igni sit admo-
ta. Sic & mandragora, & cicuta, & psillium, bre-
ui spatio igni adnota, proprium adhuc tempera-
mentum servant, largius autem excalefacta, illico
corrumpuntur, nec quicquid efficere, quae prius po-
terant, ualent. Ac talium quidem omnium natura,
hominibus maxime est contraria. Sane naturam cum
dico, uniuersam substantiam, ac temperiem, quae ex primis
elementis constat, significo, calido, frigido, humido, sic-
co. Eorum uero, quae celerrime nutriunt conuulsiuissi-
ma. Reliqua omnia media inter haec sunt, quorum alia
magis, alia minus agere, ac pati a corpore nostro
possunt. Siquidem castoreum, & piper agere ma-
gis in corpus nostrum quam pati ab eo ualent. Vinum, &
mel, & ptisana, pati magis, quam agere. Ergo haec omnia
tum agunt circa corpus aliquid, tum uero patiuntur.
Omnino enim ubi duo corpora inter se commissa,

P n aliquam

aliquam multo tempore pugnant, certant q̄ de alte-
rando, utrunq̄ eorum tum agere, tum pati est ne-
cesse. Fortasse aut̄ & si nō multo tēpore id fiat, attā
mē agit etiā id qđ uicit, i id qđ uicit: uerū ita exigū
um, ut sensum effugiat. Neq̄ enim si acutissimo fer-
ro, mollissimam cēram toto die ac nocte incidas, fie-
ri potest, ut non fiat, manifeste obtusius. Ita nimirū
illud comode dici uidetur. Assiduo illisu durum ca-
uat undula saxum. Quippe ita quoq̄ factum cerni-
tur. Cæterum uno, aut altero ictu nihil adhuc eui-
dēs uidere in talibus licet. Ex quo factum arbitror,
ut quædam ab admotis sibi, nihil prorsus pati, opi-
nati nonnulli sint. Et cedendum quidem est ita lo-
quentibus. Sæpe uero nobis quoq̄ ipsis ita plerun-
q̄ loquendum est, nisi sicubi ad ultimum examen,
disputationem perducimus, quemadmodū in præ-
sentia facimus. Sic igitur: αὐτὶ παρῶν, id est, nunquam
deficientis affectionis dogma, ijs utiq̄ qui solum
id estimant, ualente demonstratione nō caret. Nō
est tamen eius ad priuatas singulatim obeundas a-
ctiōes ullus usus. Si nāq̄ adeo exigui affectus sint,
quibus assidue afficimur, ut nulli actioni sensibile,
& manifestum incommodum afferant, facile pro-
fecto contemnendi sunt, atq̄ ei qui affectus id ge-
nus nullos esse dicit non repugnādum. Perinde igi-
tur habet, & in ijs, quæ nutriūt, prope dixerim om-
nibus. Quippe quæ ipsa quoq̄ in corpore homi-
nis ali-

nis aliquid faciunt. Sed nec sensibile aliquid prorsus, nec evidens, diuturna tamen eorum exhibitio, magnopere alterat, mutatque iam corpora. Sūt enim & quæ primo statim usu, manifestam alterationē suam indicent, ueluti lactuca, quæ eos, quibus uenter æstuat, manifeste refrigerat. Atque a siti uindicta quibus refrigeratum est, manifeste ledit. Conducit uero & ad somnū non parū, neque id alia ratione ulla quæ quod frigido temperamēto & humido est. Verū sic est humida, & frigida ad hominem, & alia quæ nutrirī sunt apta, sicut uiridia ligna ad ignem. Quare rationabiliter cibi, id genus utrumque præstant, & quod ueluti medicamenta corpus nostrū afficiunt, & quod nutriunt. Toto quidē concoquendi sui tempore, ut medicamenta. Vbi iam nutriunt ac prorsus sunt adsimilata, ut quæ nihil in nos agāt, sed naturalem calorē augeant, ceu prius est dictū. Quippe id omnium quæ nutrant commune est. Nec est quod miremur, si modo exempli uiridium lignorum non sumus immemores, esse aliqua, quæ priusquam adsimilentur, & nutrant, dum adhuc concoquuntur, refrigerent, cum adsimilata sunt, ac iam nutriunt, calefaciant. Itaque usus quoque talium omnium duplex medicis suppetit, tum ut ciborum, tum ut medicamentorum. Fac namque mutata sit alicui optima uentriculi temperies, ad calidiorem. Is profecto quæ diu lactucam concoquit, refrigerabitur, & mes-

P in diocri-

diocritatem temperamenti assequetur. Vbi uero
ex ea iam nutritus est, insiti caloris substantiam au-
gebit. In eo igitur uel maxime sese fallere uidetur. Iu-
niorum medicorum uulgus, quod ignorat in nobis
aliquando quantitatem caloris intendi, aliquando
substantiam eius augeri. Tum quod utroque gene-
re ueteres calidius factum animal dicant. Quando
etiam calidius fit, siue calorem eius intēdas, siue sub-
stantiā, in qua prima consistit, inaugeas, finge nāque
ex his, quæ in animalis corpore continentur, sangui-
nem esse per se calidum, aut si magis placet flauam
bilem, reliqua omnia ex accidenti esse calida. Vtque
quod huius aliquam habeant partem, nunquid ne-
cesse erit animal bifariā calidius esse, uel quod plus
calidorum succorum sit sortitum, uel quod calidio-
res eos habeat quā ante. Mihi plane ita uidetur. Ad
eundem modum arbitror, & frigidius erit bifariā,
uel quod plures illi succreuerint frigidi succi, ceu pi-
uita, & nigra bilis, uel quod eorum omnium mo-
do non mutato sola qualitas sit intēta. An igitur mi-
ri quicquam est, si corpus quoad concoquit, qui
frigidus natura cibus est, sicut portulaca, & lactu-
ca, frigidaē qualitatis non parum percipiat, perco-
cto autem, ac iam in bonum sanguinem uerso: calis-
di succi accessione, calidius quā prius euadat. Atqui
si nihil horū, aut eiusmodi est, quod fieri nequeat,
aut etiam adhuc mirū, desinant iam obstrepere, qui

unum

unum eundemque cibum, tum nutrimenti, tum me-
dicamenti usum corpori præstare negant. Tanquam
enim si omnino non percoqueretur, perpetuo ma-
neret medicamentum, sic cum iam est percoctum, ambo ef-
ficiter. Pone enim prorsus non concoquatur lactuca,
uel si maius succus ipsius, quam is si liberalius sumatur, si-
mile in homine cum papaueris succo effectum habet. Num-
quid hoc casu medicamentum tantum erit, nec aliud quic-
quam? Nemo arbitror de ea re dubitet. Ergo habet
omnino lactuca & medicamenti facultatem. At uero ha-
bebat et nutrimenti quippe que persepe nutrit. Am-
bas igitur facultates simul in se continet, non tamen simili-
ter ambas ostendit. Verum ubi plus egit in homi-
ne, quam sit passa, medicamenti potius indicat faculta-
tem, ubi passa plus est quam egit, nutrimenti. Nec mirum
nullum est, si lactucæ tum agere, tum pati contingit, quan-
do ensi quoque, ceu paulo ante diximus, non solum
ceram agere, sed etiam ab ea pati accidit. Ceterum eo
quod multo amplius est quod agit, quam quod patitur,
alterum latet. At si durissimum illi ferrum admoue-
as, contra magis pati, quam agere tibi uidebitur. Tam-
etsi agit aliquid tum quoque. Sed negligitur præ exi-
guitate eius uis. Itaque de omnibus prorsus cibis, il-
lud pronunciare non dubitamus, quod non solum a no-
stris corporibus pati, sed etiam agere aliquid in ea
possunt. Iam uero & de quibusdam, quæ plane sciz-
licet & luculenter uidemus agere, quod non tantum ei
bi sint,

bi sint, sed etiam medicamenta. Et lactuca quidem
tam cibus, q̄ medicamentum frigidum est. Eruca
tam cibus, q̄ medicamentum calidum. Quod si ca
storeum quoq̄ spatio concoquitur, erit id quoq̄ si
mul nutrimentum, simul medicamentum calidum.
Ad eūdem modū sinapi & piper. Ex herbis quo
que anethum, & ruta, & origanum, & pulegium,
& calamynthe, & thymbra, & thymum. Quippe
hæc omnia, tum cibi, tum medicamēta calida sunt,
prius enim q̄ in sanguinem sunt mutata, dum scilicet
adhuc concoquuntur, medicamēta. Mutata ue
ro in sanguinem, non utiq̄ iam medicamenta, sed
nutrimenta. Secunda nimirum nutrimentī significa
tione, qua id significatur, quod nondum est alimē
tum, sed ueluti alimētum. Ergo sicut de lactuca pau
lo supra fecimus, cum duos uentres, alterum iusto
frigidiorē, alterum iusto calidiorē finximus. Ita
nunc quoq̄ pro contemplandis ijs, quæ potestate
calida sunt, proponamus eosdem uentres. Ergo eū
qui frigidior iusto est, quoad in eo cōtinētur, ac cō
coquuntur omnes id genus herbæ calefaciunt, atq̄
ad temperamenti æqualitatem reuocant, profunt
que ut medicamēta. Alterum uero qui calidus est,
inflammabunt, ac magnopere lædēt. Atq̄ has qui
dem alterationes qualitate sua inducent. Nam om
nino percocta, & mutata, ac in sanguinem bonum
iam uersa, naturalis in animali caloris substantiam
augebūt,

augebunt, non qualitatem intendent. In totū enim
siue frigidus, siue calidus potestate cibus sit, postea
atq; in sanguinem conuersus est, naturalem calorem
similiter augebit. Quoad autē ad sanguinis formā
tendit, nec dum plane sanguis est redditus, refrige-
rat, extalfacit ue animal medicamenti ritu. Sane om-
nis hæc disceptatio ab uno principio pēdet. Quo
magis seruandum id, memoriaq; tenendum per-
petuo est. Cuilibet corpori proprietatem quan-
dam temperamenti esse, quæ huic quidem naturæ
sit consentiens, ab hac uero sit dissentiens. Tum si
quod conueniens sibi est, in suam naturam trans-
mutet, eo pacto caloris sui substantiam augere. Sin
ipsum sit mutatum, duorum alterum illi continge-
re, uel ut calorem quandam conquirat, utiq; si id a
quo mutatur, calefacit, uel proprium calorem amit-
tat, si id non calefacit. Liquet igitur ex his, quod eius-
modi omnia, ex eorum sunt numero, quæ relata ad
aliquid dicantur. Cum ad proprietatem mutantis
naturæ, quicquid assumitur, uel nutrimenti, uel me-
dicamēti, uel utriusq; rationem sortiatur, uerbi gra-
tia. Cicuta, sturno nutrimentum est, homini medi-
camentum. Rursus coturnici, ueratrum nutrimen-
tum est, hominibus medicamen. Si quidem cotur-
nicum temperies assimilare sibi ueratrum potest,
quod hominum temperies non potest. Ergo ma-
nifestum iam arbitror factum, quod iudicium eius

Q quod

quod respectu nostri calidum, frigidum, humidum,
& siccum dicitur, non ex ijs, quæ extrinsecus sunt
posita. Sed ex ijs, quibus ipsi afficimur, certum exa-
ctumque fieri possit. Atque id tanquam primum, ac ma-
xime sit spectandum. Deinde si res exigat, etiam quod
ab externis petitur. Nam si euidenter ad sentiendum,
& clarus sit adhibiti medicamenti affectus, huic reli-
quis notis omnibus posthabitis credendum. Sin
confusus, & obscurus, aut etiam mixtus, aut ullam
omnino dubitationem sit exhibens, tum utique ad ex-
terna omnia conferentes, de eo iudicandum. Ac ne-
que horum quidem ad ea, quæ longius absunt, sed
quæ ab ipsa quæsitæ rei substantia sunt desumpta.
Verbi gratia. Si oleum calidum est, non id inde spe-
ctabitur, quod glutinosum, aut pallidum, aut leue
est: sed quod facile inflammatur. Id namque erat illi
calidum potestate esse, quod celeriter in energia ca-
lidum mutatur. Ad eundem modum & in corpo-
ribus nostris, non utique id expendendum, an cras-
sarum partium, aut tenuium, aut humidum, aut le-
ue, aut glutinosum, aut pallidum: sed an calefaciat
ad motum. Eque uero nec an dulce sit, an aluum de-
iciat, an sanguinem, si instilletur, faciat in missione
fluxilem. Quippe hæc quoque superuacua sunt, cum
estimare liceat, an calefaciat cum admouetur, Ergo
si notabiliter id, ualenterque faceret, quemadmodum
piper, utique clarum id proculque dubio esset. Nunc
cum

cum minime ualenter, id præstet, merito in qua-
stionē uenit. Multo uero magis de rosaceo, & ace-
to dubitatur a medicis, atque ambigitur calida ne
hæc, an frigida potestate sint. Agendum igitur id
est, ut in omnibus, quæ potestate calida, frigida,
humida, sicca ue dicuntur, exactas aliquas, clarasq;
discretionēs inueniamus. Sicut ante de energia sic
dictis fecimus. Porro incipiendum arbitror ab ijs,
quæ euidentissima sunt. Quando in ijs exercita-
tus, facile consequetur ea, quæ minus sunt euiden-
tia. Ergo statim ut corpori hoc, uel illud medica-
mentum, cibus ue admouetur, expers esto omnis
acquisitiuū caloris, & frigoris. Quam enim in supe-
rioribus determinationem inuimus, cum sicca &
humida corpora dignoscenda proposuimus, ea-
dem nobis nunc quoq; in ijs, quæ potestate calida
frigidaq; sunt, non minus erit utilis. Nam siue po-
testate frigidum, cum id applicas, calefacias, siue ca-
lidum refrigeres, corpus primo occurſu, qualita-
tis acquisitæ, non eius, quæ propria est rei admo-
tæ, sensu afficietur. Vt ergo admotæ rei uera, syn-
ceraq; natura exploretur, tepidum quoad fieri ma-
xime potest, esto, nec ullā extrinsecus notabilē alte-
rationē ualentis caloris, frigoris ue ceperit. Ac priā
quidē admoti medicamēti præparatio talis esto.
Applicet aut cū eius uī exploras, nō cuilibet corpo-
ris affectui, sed simplicissimo, et quoad fieri maxie po-

Q n̄ test,

test, summo. At si summi quidem caloris affectioni
ad motum frigoris sensum exciter, erit profecto sic
frigidum. Pari modo si frigido affectui applicatum,
calidum statim appareat, id quoque erit calidum. Sin
uel calide affectioni calidum, uel frigide frigidum
sentiatur, non est quod hoc calidum, illud frigidum
omnino pronuncies. Est enim aliquando summi ca
loris affectus, quem mediocriter frigidum medica
men adeo non alterat, ut refrigerando, densandoque
summum extrinsecus corpus, calorem intro conclu
dat, ac diffusi uetet. Indeque affectum magis accen
dat. Ita uero et si quod frigido affectui admouetur,
nullum afferat calorem, uidendum est. Num id cum
sit aliquid mediocriter calidum, nihil legit in affectum
qui summi indiguit caloris. Ergo nec sic, ad moti me
dicaminis exploranda uis est, nec si ex accidenti ali
quid efficiat, non per se. Iudicabis autem quod ex
accidenti aliquid facit, tum ex affectu ipso, tum tem
pore. Ex affectu, si is simplex est, & unus. At a tem
pore determinabitur iudicium ad hunc modum.
Quod protinus ut admotum est, calefacere, uel re
frigerare manifeste cernitur, id utique & ex se, & per
se tale fuerit. Quod tempore id facit, fortasse ex ali
quo accidenti huc est actum, ueluti iuueni quadra
ni corporis. Tetano aestate media laboranti, frigida
liberaliter affusa caloris percussum facit. Ceterum
quod aqua frigida per se non calefaciat, ex primo
eius oc

eius occurſu patet. Senſum nanq; inuehit frigoris.
Præterea cūim quoad ei affunditur, frigeſcit. Tū
calorem nec in omni corpore, nec dum affunditur
inuehit. Immo in iuvene, quadrati corporis, &
æſtate media, & poſtq̃ a profundendo eſt ceſſa-
tum. Sicut igitur frigida quibus incidit, hæc illico
perfrigerat, ſiue animata corpora ſunt, ſiue non ani-
mata, ſiue calida, ſiue frigida, ita ſi quod eſſet tem-
pus, uel corporis natura, uel affectus ullus, in quo
frigida, primo ſtatim occurſu caloris ſenſum inue-
heret, iure queri poſſet, calefacere ne, an frigeſcere
per ſe nata eſſet. Nunc cum omnia tum animata, tū
inanimata protinus, & perpetuo frigeſcere ab ea
cernamus. Quibus autem inſitus calor, ueluti fons
quidam ignis in uiſceribus eſt, his occurrens reper-
cuſſum aliquando caloris facit, rationabile arbitror
ex accidenti, non per ſe talia calefacere. Sed nec latet
qua ratione illud accidat. Siquidem ſtipata, cluſaq;
corporis ſumma facie, repercuffus, refractuſq; fit
caloris eius, qui a profundo aſcendit, quiq; ſimul
propter difflatus inopiã eſt accruatus. Simul pro-
pter frigidi circumſtantis uiolentiam in altum re-
cedit. Simul ex ſuccis iſthic habitis nutritur. Quip-
pe ubi collectus, nutrituſq; calor ad ſummã corpo-
ris uiolentius ruit, fit quidem caloris repercuffus,
iudiciũ uero, ac documentum, quod frigidum
haud quaq; per ſe calorem auxit. Nã per ſe quidẽ

Q. iii. cūim

cutim perfrigeravit frigus uero eius, dēſitas, & re-
ditus caloris ad prōfundum ſunt cōſecuti. Rurſus
horum, denſitatem quidem difflatus prohibitiō.
Reditum uero ad interiora, concoctiō, conſumma-
tiōq; qui illiſc sunt ſuctorum, eſt adſecuta. Harū
uero difflatus prohibitiō, caloris colligendi, ſucco-
rum concoctiō, eiſdem generādi fuit occasiō. Por-
ro horum utruſq; natiui, caloris ſequitur auctiō.
frigiditas in
caliditate
Ergo intercedentibus, & medijs utriſq; , frigida in
animalis corpore, caloris aliquādo excitat incremē-
tū, per ſe nūq;. Sed nō minus calor, eſt quādo ex
accidenti perfrigerat. Vtiq; intercedente uacuatiō-
ne. Sicut perfuſiō phlegmonen. Cum enim ex cali-
da fluxione phlegmone conſiſtat, propria quidem
inflammatio
eius curatiō, uacuatiō ſuperuacui eſt. Vacuatiōi au-
tē particulæ, quæ per phlegmonen excaſta eſt,
oīo ſuccedit refrigeratiō. Ergo cū duplex iſs, quæ
phlegmone laborāt particulis, affectus ſit, unus qui
dē in quātitate, ex ſuperuacui naturæ modum exe-
untis abundātia, alter in qualitate, qui ex caloris ſpe-
ctatur ratione, ſequitur prioris eorū curationē, etiā
poſterioris curatiō: fiuntq; ex occidenti, quæ uacu-
ant, calentis materiæ remedia, & inflammatiōis par-
ticularū refrigeratoriā. ergo tū hanc diſcernere oportet,
tū id agere, ut pro modo ſimplicis affectus, etiā
uiriū medicamēti inueniāt modus, uerbi gratia ſi ca-
lidus iſ ſummo affectus ſit, frigidū quoq; iſ ſummo
medi-

medicamentū pareť. Sin affectus a ſūmo paulū rece-
dat, medicamentū quoq; a ſūmo paulū declinet. Si
plus a ſūmo calore abſit affectus, ad portionē abſit
a ſūmo frigore medicamē. Quippe ſi auſpicatus a
tali cōiectura examē eorū ſis, facilius ppriā, cuius-
q; iuenias uim. Ad ſūmā enī in oī ſimplici affectu
calido, quodcūq; adhibitū medicamē, priō ſtatū oc-
curſu frigoris ſenſū itulit, id frigidū poteſtate ē. Ac
multo pfecto magis, ſi poſt primā exhibitionē tale
perpetuo manet. Quod ſi calidū affectū prius ſa-
net, frigidū id ex neceſſitate fuerit. Adhibēdū uero
eſt cū explorat oīo tepidū, ut prius teſtati ſumus.
Vbi iā cognitū ē tale eſſe, deinde curatiōis cā petit,
rectius frigidū ſumit. Niſi ſi medicamē ſūmi ſit fri-
goris, morbus in ſummo caloris non ſit. Atq; hæc
quidē diffuſius, tū in opere de medicamentis, tū cu-
randi methodo tradent. Ad præſens illud ſaltē no-
uiſſe oportet. Si quod calido, & ſimplici affectui
adhibitum medicamentum, tū protinus, tū toto de
inceps tēpore frigoris, ſenſum, ac facilioris tollerā-
tiæ, iuuamētique laboranti affert, id frigidum neceſſa-
rio eſt. Tametſi in alijs nōnūq; uideat calidū. De-
prehendetur enim in illis ſi diligenter exploreť, nō
utiq; per ſe, ſed ex accidenti excalfacere. Cum per
ſe dicimus, uel primum, uel nullo intercedente me-
dio, omnibus eiufmodi uerbis, idem poteſtate ſig-
nificamus. In quibus omnibus lectorem, in opere

Q iiii de me

de medicamentis proprijs exemplis exercitabimur.
Nunc recensitis his, quæ ante iam dixi, propositio
libro commodum imponere finem tentabo. Cū nan-
que calidum corpus multifariam dicatur, nam &
quod summum, eiusmodi habet in se qualitatem,
ipsum scilicet elementum. Et quod propter eismo-
di qualitatem pollentem, nomen est sortitum. Ad
hæc quod collatum ad aliud dicitur, uel ad id quod
mediocre eiusdem sit generis, uel quicquid fors tu-
lerit, sic & quod potestate calidum est, energia ue-
ro nondum dici potest, intelligi, probarique multis
modis oportet. Quo utique minus recte siquid nō
statim inflammatur, id aliqui ne ut ad nos quidem
esse calidum potestate putant. Nam siue facile con-
coquitur, & cito nutrit, erit ut ad nos calidum. Si
ue admodum ueluti medicamentum, calcfacit,
erit id quoque, ut ad hominem calidum. Sic mi-
mirum & per singulas animalis species, ipsum
potestate calidum, siue est, ut medicamentum, si-
ue ut nutrimentum, ad illud tantum animal colla-
tum dicitur. Est enim ex his, quæ ad aliquid referun-
tur, quicquid potestate aliquid dicitur. Quare
& probatio, quæ propria est, melior utique est,
quæ ab externo petitur. Propria uero est una
in singulis, utique si celeriter tale fieri appareat, quale
id esse potestate diximus. Est enim potestate ig-
nis, quicquid celeriter in ignem uertitur: potestate
uero cali-

uero calidum, ut ad hominē est, ex speciebus eorum, quæ ex eo quod in ipsis præpollet, dicuntur, quidquid homini applicatū, naturalis eius caloris uel qualitatem auget, uel substantiā. Eadem mihi & de alijs censerī dicta uelī, quæcūq; scilicet potestate frigida, uel sicca, uel humida dicuntur. Quū hæc quoq; partī ueluti ad ipsa elemēta, partī ueluti ad ea, quæ ex præpollente sunt nominata, tū intelligi, tū explorari, tū doceri cōueniat. Patet uero eū quoq; qui iudicat, tactū, omnis acquisitiij caloris & frigoris expertem esse debere, sicuti de medacamen-
tis ipsis prius est dictum.

Tactū eū qui
iudicatur⁹ sit,
oīs acquisiti-
ij caloris uel
frigoris exper-
tē debere esse.

De temperamentis finis
Thoma Linacro An-
glo interprete

GALENI PERGAMENSIS

De inæquali intemperie, Thoma
Linacro Anglo interprete

Næqualis intemperies alias in toto animalis corpore fit. ueluti in ea hydropis specie, quā græci *ἡδερμία* uocant. & febrib⁹ ijs, quas ijdem hepialas appellant, fere q; reliquis om-

R

nibus

nibus, exceptis, quas Hecticas nominat. Incidit
autem & in unaqualibet parte, quum ea uel intumuit,
uel Phlegmone, Gangrena, Erisipilate, Cancro ue,
est affecta. Huc pertinet & qui Elephas dicitur,
& Phagedena, & Herpes. Verum hæc oia cum
fluxione consunt. Absque autem materiae affluxu,
solis partium qualitatibus aliquatenus alterandis, in
æquales intemperies fiunt, utique refrigeratis his,
aut deustis, aut immodice exercitatis, aut feriatis,
aut aliquid id genus passis. Iam ex medicamentis his,
quæ foris corpori occurrunt, inæqualis intemperies
gignitur, dum id uel frigefit, uel calefit, vel sic-
catur, uel humectum redditur. Quippe hæ sim-
plices intemperies sunt, veluti in his, quæ de tempe-
ramentis scripsimus, est monstratum. Compositæ
ex his aliæ quatuor sunt, quum corpus uel calefit si-
mul & siccatur, uel calefit simul & humectatur, uel
refrigeratur simul & siccescit, uel refrigeratur pariter
& madescit. Quod autem eiusmodi intemperies
ab æqualibus eo distent, quod in omnibus intem-
peranter affecti corporis partibus æqualiter non
insint: id clare liquet. Ergo quis sit omnis inæqua-
lis intemperaturæ generandæ modus, in propo-
sito libello statutum est exequi. Admonendi autem
sumus, quo clarior nobis omnis disputatio sit, de
omnibus corporis particulis. principio a maxi-
mis sumpto, quæ scilicet ne vulgo quidem sunt ig-
notæ

notæ. Si quidem manus, & pedes, & uentrem, & thoracē, & caput nemo est qui ignorat. Diuida Diuisio parti
mus autē earū rursus unamquāq; in proximas ū maiorū in
sui, quæ πρὸς ἑαυτὴν græce dicuntur, particulas. Ver sibi proximas.
bi gratia, crus in femur, tibiā, & pedem, Item to
tum brachium, in brachium, cubitum, & summā
manū. Iam manus ipsius particulae sunt, uola, &
eius pars auersa, μετακάρπιον græci uocant, & digi
ti. Digitorū uero particulae sunt, ossa, cartilago, li
gamentū, arteria, uena, mēbrana, caro, tendo, un
guis, cutis, adeps. Has autē diuisisse in aliā spēm
nō est. Sed sūt similes, ac primæ. exceptis tamē
arterijs et uenis. Hæ nāq; ex fibris & mēbranis sūt Arterias, &
conditæ, ueluti in tractādæ dissectionis ratiōe est uenas partes
traditū. Quētiā cōplura esse spatia iter ipsas pri eē cōpositas
mas, & similes particulas, atq; ijs etiā plura ma Vacua spatia
ioraq; inter ipsas instrumētales, & cōpositas, ali- inter singulas
qua uero et in unaqualibet similari particula, uelu corporis par
ti osse cuteq; hæc quoq; oīa in ijs, quæ de admi tes intercedere
nistrādīs dissectionib⁹ scripsimus, sunt p̄dita. Ac Quorū inter
quæ mollia quidē sunt corpora, ea quoniā sibi in posita spatia
uicē incūbūt, interposita spatia latere cōspectū faci nō cernātur.
ūt. Quæ dura siccaq; sūt, in ijs cernere spatia licet,
sicuti ossiū cauernulas. Cōtinēt hæc naturaliter mul
tū i sese humoris, hui⁹q; albi, in id cōparati ut ossa
nutriat. Quæ i cute foramiā sūt, ea, q̄ ratiōe fiāt: i
ijs quæ de tēperamētis precepim⁹, est dictū. Atq;

R ij hæc

hæc monuisse necessariū erat claritatis causa eorū
quæ a nobis deinceps sunt dicenda. De inæquali
uero intemperie nunc agendum, tū quænā eius na-
tura sit, tū quot ei⁹ generādæ modi. Ergo qđ in
omnibus particulis, corporis quod fluxione est
affectū, unica temperies non sit, prius est dictum.
Verū id cōmune omnis intēperamenti inæqua-
lis est. Differētiæ eius, ipsam corporum affecto-

Aliter simpli rum sequuntur naturā. quum aliter simplex caro
cē carnē, Aliæ aliter uniuersus musculus impari temperamento
ter uniuersū sit affectus. Quippe calida fluxio, ubi in ^{origines venarū} musculū
musculū inæ procubuit, primum maiores arteriæ, uenæq; op-
quali intēperi plentur, ac distendūtur. Ab ijs minores. Atq; ita
e affectū esse, res procedit, donec ad minimas sit peruentum. In
Calidum reu ijs, ubi ualenter impacta fluxio est, nec adhuc si-
ma quēadmo stitur: partim eius per ipsarum ora, partim per tu-
dum musculi nicas, ueluti colatum foras transmittitur. Tū uero
partes iuadat spatia ipsa uacua, quæ inter prima sunt corpora,
fluxione implētur. Sic omnia ab humore, omniq;
ex parte incalescunt, ac perfunduntur. Ea sunt,
nerui, ligamēta, membranæ, caro ipsa, ante q; hæc
Venas & ar arteriæ, & uenæ. Quæ scilicet & primæ, & præ-
terias in phle ter cætera uario dolore afficiūt. Quippe interi⁹
gmone uarie a fluxione tum excalfiunt, tum distenduntur, ac
dolere. diuelluntur, exterius non modo excalfiunt: sed
etiam premuntur, ac degrauantur. Reliquæ par-
ticulæ aliæ comprimēdo solū, uel incalescendo,
aliæ

aliae utroque genere laborant. Appellaturque morbus ipse Phlegmonæ. Est autem inæqualis inter peries musculi, feruet enim iam qui in eo est sanguis. Is secum excalfacit primum quidem ac maxime arteriarum, & uenarum tunicas. Mox uero omnia quæ extra has sunt, quibus scilicet circumfunditur. Ita duorum alterum necesse est sequi, ut si fluxio uicerit, corruptio sequatur uictorum corporum, sin fluxio sit uicta: ut musculi ad naturalem statum redeant. Esto igitur prius uicta fluxio (rectius enim a melioribus incipitur) Duplex hic incidit curationis genus, quod uel digeretur quidquid humoris in particulam procubuit, uel concoquetur. Vnde Digestione rerum digestio optanda maxime curatio est. Concoctionem hæc duo necessario sequuntur. puris generatione, & eius in aliquod spatium abscessio. Abscedit aliquando in capacitatum quæ propinquæ sunt, tum maximam, tum minime momentaneam. Quod sane abscessionis genus optimum est. Alias in non momentaneam quidem, non tamen maximam. Interim in maximam, non tamen non momentaneam. Ac quæ in uentriculum incidunt abscessionum, optima est quæ in sinum eius internum abit. In quem etiam plerumque se aperiunt. Mala uero quæ sub peritoneum. Pari modo in ijs quæ circa cerebrum existunt, bona sit quæ deterius est quæ in priores eius uentriculos abscedit. Mala or, quæ sub inuolucra eius. Item quæ in posticum eius

R in. uentre

Phlegmon est morbus
ex supfluo humore
natus qui quod non calfa
cit in uenatibus
extinguitur ac punit

Victa fluxio
ne, quæ de in
de curatio.

Digestione i
phlegmone

maxime optanda
esse curationem

Concoctionem
phlegmonis

duo sequi.
Spatiorum in

quæ abscedit
uaria genera.

Abscessionum
quæ melior

Pariter modo
sit quæ deterius

or.
quæ sub inuolucra eius

uētrē se recipit. Qui uero circa costas abscessus colliguntur: hi in capacitates erumpunt pectoris. Ac musculorum quidem abscessus sub cutem, uiscerū uero in arterias & uenas, quas in se continent, uel in membranam qua operiuntur, quæ Si uicta pars ipsis pro cute est. At si uictæ a fluxione partis a fluxione sit, culæ fuerint, in tantam deuenient intemperiem, unde tum earum pereat actio, tum ipsæ spatio cor Dolor quam rumpantur. Porro desinent tum primum dolendo desinat. re, quum mutatrici qualitati fuerint adsimilatae. Quando dole Non enim quum mutata particularū temperies ant corpora. iam est, siue (ut sic loquar) in ipso mutatum esse, dolent, sed dum mutantur, siue in ipsa mutatio Hippocrates ne. Quemadmodum mirus dixit Hippocrates. „ Dū alterascit ac corrūpitur natura: dolores fiūt. Alteratur autem, ac corrumpitur cuiusq; natura, quū uel calefit, uel frigefit, uel siccatur, uel humefit, uel eius unitas dissoluitur. In ijs quidē intemperamentis quæ inæqualia sunt, ex calefaciendo, uel ex frigefaciendo. Quippe quum efficacissimæ qualitates hæ sint. Secundo loco e siccando, uel humectando. Ex esuriendo uero uel sitiendo, deficiente hic humida, illic sicca substantia. Ex uulnerando, & erodendo, & tendēdo, & premendo, & conuellendo: unitate ipsa soluēda. Ergo si calor sanguinis in particula, quæ phlegmone laborat,

laborat, mitis est: tū qui in toto animalis est corpore mediocriter attēperatus: nō facile una cū afflictā particula calefit. sin uel ille feruet uehementius, uel qui per totum spargitur animal, biliosus est: illico totus ad calorem uertitur. Multo uero magis sicubi ambo concurrunt, ut & qui in phlegmone habetur admodū calidus sit, & qui in toto est animante biliosus. Porro calefit primū qui in arterijs est sanguis, quod scilicet is tum natura calidior, tum uero magis spirituosus sit. post hūc uero etiam qui in uenis est. Quod si in propīqua uisceri, cui plurim⁹ sit sanguis, obfessa phlegmōe particula fuerit: iam celerius cum hoc uniuersus qui in animali est sanguis calore afficitur. Vnoq; uerbo, quidquid ex facili alterabile est, aut calidius, dum naturā a quouis calefaciente primum ex calfit. Non secus & ab eo quod frigefacit, quidquid facile alteratu est, uel natura frigidum: id primum refrigeratur. Ac promptus quidem ad alterandū spiritus est. Vtpote extenuissimis cōstans partibus. Calidissima naturæ merito est flaua bilis. At frigidissima pituita est. Reliquorum humorum, sanguis post flauam bilem maxime est calidus, sicut nigra bilis post pituitam est frigida. Quinetiam alteratur flaua bilis leui momento, ex quouis in eam agente. Nigra ægre

R iij. alterascit.

alterascit. In summa quidquid tenuiū est partiū, id
prōpte alteratur: cōtra cui crassæ sunt partes, ægre.
Alterationis Ita necesse est multifariæ phlegmōis alterationes
uarietates in incidant, propterea quod multifariam affecta sunt
phlegmonis, corpora. Principio nāq; succus qui phlegmonē
ex quinq; ge excitat, magis minusue calidus est. deīde succi pu-
neribus acci- trefactio, pro ipsius natura responder. non mini-
dere. mum certe prout is magis minusue est impactus.
Quippe quæ perspiratu carent, celeri⁹ putrescūt,
ueluti & in externis accidit ōnibus. Cæterū quū
calida temperie sunt & humida, tum utiq; potissi-
mū. Iam ipsa phlegmone laborans particula, uel
prope uel longe sita est, a multi sanguinis uisceri-
bus. totus q; sanguis uel biliosus est, uel melācholi-
cus, uel pituitosus, uel spirituosus. Atq; hæc ōnia
magis minus q;. Quare necesse est multiformes
fieri alterationes, siue alterum alteri sit collatū, siue
In corpore idem sibi. Fiunt hæ omnes inæquales corporis in-
quod phleg- temperies, maxime quidem inflammato eo qui in
mōe labore, phlegmone est sanguine. deīde eo qui in uisceri-
quid maxime bus habet & corde. Atq; huius maxime eo qui ī
inflammetur, sinistro eius sinu est. In quē (sicut in opere de usur
quid deīde. pandis manu dissectionibus est dictū) si uiuo etiā
animante, nec adhuc febre tentato, dimittere digi-
tum uelis: uehementissimū deprehendes calorem.
Quo magis uerisimile est, ubi totum corpus præ-
ter naturā īcalescit: hūc maxime sinū ad summū
peruenire

peruenire caloris. Quippe quū tenuissimū maxime q̄ spirituosum sanguinē habeat, ac moueat perpetuo. Cæterū in febribus id genus ōnibus, calefit quidē sanguis aliquādo uniuersus, quicūq̄ nō naturalem illū calorē, qui ex humoris putrescentia est obortus, cōcoepit. Non tamē aut arteriarum, uenarū ue tunicæ, aut aliud ullum circū iacentium corporum, prorsus iam temperamentum suū mutauit, sed adhuc mutatur atq̄ altera ē incalescēs, siue (ut sic loquar) calefiēs. Quod lōgiore tēpore hoc patit̄, etiam uincetur aliquādo, prorsus q̄ mutabitur. ita ut nō amplius calefiat, sed iam sit præter naturā calefactum. Porro ter- Termin⁹ alter-
min⁹ mutationis est, cuiusq̄ particulæ functi- rationis quis
onis lesio. Ad quem usq̄ terminū omnis altera- statuendus.
tionis latitudo: via est in id quod præter natu-
ram est. veluti mixtum cōmune q̄ ac medium
quiddam ex cōtrarijs vtriusq̄ cōpositū, ipso na-
turali prorsus affectu, & eo qui iam plane est
præter naturā. Ergo toto hoc tēpore corpus in Doloris in fe-
calescens: pro modo alterationis etiam ad porti- bri spatium,
onem sentit dolorem. Quum vero omnes cor- & ei⁹ termin⁹
poris solidæ particulæ excalfactæ ad absolutio-
nem iam sūt, eiusmodi febrem Hecticam græci
vocant. ceu non amplius iam in humoribus &
spiritu: sed in corporibus ijs quæ habitus ratio-
nem habēt, comprehensam. Hæc doloris est ex
S pers,

*Febris
Hectica*

Indolescētiae i pers. putant q̄ qui ea febricitant, omnino se fe
hecticis causa bre carere. neq̄ enim sentiunt eius calorem. om

nibus scilicet eorum partibus æque percalfactis.

Sed & cōuenit de ijs, inter naturalis scientiæ pro

Doloris in fe fessores in ijs quæ de sensibus produnt. Neq̄
bribus causa. enim citra alterationē est sensus, neq̄ in ijs quæ

iam ad perfectionē sunt alterata, dolor. Itaq̄ etiā

hecticæ febres omnes, tum sine dolore sunt: tū

nec sensu ab his qui ipsis laborāt, perceptæ. Nō

enim ex eorum particulis, hæc agit hæc patitur.

quum omnes inter se iam similes sint redditæ,

Hypophora ac vnicam habeant cōsentientē tēperiem. Quod

& solutio. si alia earū calidior est, alia frigidior: at certe ea

tenus est frigidior, ut uicinā nihil offendat. Ali

oqui sic scilicet partes quæ pro naturæ modo se

habent: mutuo se offenderēt. vtpote qui sic saltē

temperamentis dissideant. Caro nāq̄ calida par

Inæqualitas ticular est, os frigidū. Cæterum tam harū partiū,

tēperamēti in q̄ reliquarū omniū indolens inæqualitas est, mo

sanis indolēs di excessus merito. Sic nanque nec aer qui nos

est. ambit, prius offendit: quam ad immodicū calo

rem frigusue est immutatus. Cuius alioqui quæ

in medio sunt differentias, tametsi numerosas, ac

manifestū excessum inter se habentes, citra nox

Hippo. dictū am sentimus. Ex ijs ergo fortasse nec illud duri

et eiusdē non dici videatur, quod Hippocrates alicubi ait: Om

nulla pro „ nē morbū vlcus esse. Quippe vlcus vnitaris est

abilitas. diuisio.

diuisio. Immodicus vero calor ac frig⁹ proxime
accedunt, vt vnitatē soluant. plurimus quidē ca
lor, dū segregat ac diuidit substantiæ cōtinitatē.
summū vero frigus, tū stipando tū introrsus pa
riter trudēdo, quædam exprimit, quædā quassat.
Atq; hūc quispiam immodici caloris ac frigoris
terminū statuēns, fortasse nō incōmode sentiat.
Seu vero is siue alius immodici excessus termi- **Omne immo**
nus est, certe cōsistere omnē immoderatū exces dicū excessū
sum in habitudine ad aliquid, iā liquet. Non enī ad aliquid eē.
pari ratione a calidis frigidis q; afficiūt omne cor
pus. Inde q; fit ut aliqua animalīū cōueniētes in- **Animalium**
ter se succos habeant. aliqua nō solū non cōueni quædā cōue
entes, sed etiā qui se mutuo corrūpāt, veluti ho nientes, quæ
mo atq; vipera, quorum utriusq; salua alteri est dam contrari
pernities. Ita utiq; & scorpiū necaueris, si ieiun- os inter se suc
nus illi inspueris. At non homo hominē morfu cos habere.
interemit, nec uipera uiperam, nec aspis aspidē.
Siquidem quod simile est: id congruū amicūq;
est. quod cōtrariū est, inimicū ac noxiū. Augeēt
enī quidque ac nutriūt a similib⁹, perimiūt ac coriū
piūt a dissimilib⁹. Itaq; etiā sanitatis tutela per simi
lia perficitur, morborū sublatio per cōtaria. Verū
de ijs ali⁹ est sermo. Hecticā uero febrē quæ iā **Omne febrē**
habituū corporis occupauit, minie sētīt qui ea labo prater hecti-
rat. Reliquarū febriū nulla ē quæ nō a laborāte sē cē a laborāte
tiat. sed aliæ magis aliæ min⁹ agrotātī sūt graues, senti ri.

S ij.

Sunt

Sunt ex ijs & quæ rigore ingerant . fit enim id
quoque symptoma, veluti alia multa, ab inæquali
intemperie. Rationem tamē generandi eius in p
posito libro tradere non est, priusq̃ de natura
libus facultatibus demonstratum fuerit, quot hæ
qualesq̃ sint, tum quid agere quæq̃ fit nata. Ve
rū in libris de symptomatū causis, de ōnibus a
getur. Sed reuertor ad inæqualis intemperamēti
differētias. Nam quemadmodū ex phlegmone
febris nascatur, tum quod febris omnis ac phle
gmone omnis, præter hecticas, ex morbis sint,
quibus inæqualis sit intemperies: dictū iam est.

Inæqualis in Porro accendi febrē & citra phlegmonē ex solis
tēperamenti humoribus putrescentibus licet. Neq̃ enim ea
generandi ua solum que inculcata sunt, & perspiratu prohibi
riæ rationes. ta, putrescunt. verū celeriter ea, maxime q̃. Cæte
rū putrescunt & alia multa, quæ putredini sunt
opportuna. Dicitur vero de horū opportunita
te alio loco. Iam alio quoque genere inæqualis ori
ri intemperies in toto corpore potest. modo fu
liginoso vapore detento. modo exercitationibus
& plusculis laboribus calore adaucto. modo ab
ira, quū sanguis immoderati⁹ feruet. modo ex de
ustione quauis externa, incalescit. Porro qd̃ etiā
in his oīb⁹ febrib⁹, nō secus q̃ in phlegmonis su
pra est dictū, tum pro uiribus effectricis causæ,
tū p corporis ipsius affectu, alij magis febricitēt,
alij minus,

alij minus, alij haud quāq̃, apertum esse arbitror. Aequē vero et quod intēperies ipsa nōnūq̃ spiri-
tuosa tantū inuadit substantiā, nonnūq̃ ipsos etiā
succos, clarū id quoc̃q̃ reor. Sed nec minus illūd,
quod omnibus huiusmodi febribus si traxerint,
hectica superueniet. Iam q̃ sermo noster p̃p̃mo
dum ostēdit, inæqualē hanc intēperie aliquādo ex
calida, frigida ve substantia, quæ in particulā aliquā
influxat, accidere. veluti in his fiebat, quos phle-
gmonæ infestat. Sepe nō ita: sed ipsa corporis tem-
perie in qualitate mutata. tum quod alterantiū eā, peries quādo
quædam ortū habeant ab ipso corpore, quædam extrinsecus, et
extrinsec⁹. utiq̃ quū ex putredine tantū aliqua, vel quando inter
phlegmone excitatur febris, ab ipso corpore, quū ne alteretur.
ab vitiōe vel exercitatiōe, extrinsec⁹. Dicitur autē
et de his fusi⁹ in morborū causis. Tanq̃ autē ex
deustitiōe accēdit febris, alterato videlicet corporis
tēperamento: itidē nōnulli sepe ex frigore refrige-
rati toto corpore vehemēter sūt. aliqui vero etiam
perierunt. Iam quod hi oēs etiā doleāt, ne id quidē
latet. Porro dolent et qui ex rigore ingēti vehemen-
ter perfrigerati, celeriter sese excalfacere prop̃e-
runt. multi q̃ eorū quū subito ac simul manus igni
admouerūt, ingentē circa vnguium radicē sentiunt
dolorē. Et quisq̃ quū tā luculēter videat intēperie
inæqualē doloris esse causam: etiā de internis do-
loribus dubitet, aut miretur, quo pacto citra phle-

S inq̃ gmonē

g. nouē subinde uel laxiore intestino, quod colon
 græci uocāt, uel dentibus, uel alia quauis particula
 homines doleāt. Nam neq; taliū ullū mirabile est,
 nec quēadmodū simul rigeant et febricitent ægro
 Cur aliqui si tantū aliqui. Quippe si pituitosus succus qui fri-
 mul rigeant, gidusest, quē q; Praxagoras uitreum appellat, et
 et febricitent, amara bilis quæ calida est, simul abundant, ac per
 sensibilia mēbra moueantur: nihil miri est utrūq; a
 cubāte pari modo sentiri. Neq; enim si hoīem sub
 sole feruido statuas, et aquā illi frigidā infūdas, fieri
 potest, ut nō simul et a sole calorem, et ab aqua fri-
 gus sentiat. Verū hoc casu ābo extrinsecus sūt, nec
 In hepialif cur paruis portionibus incidūt. In febribus quas hepi-
 frig⁹ et calor alos uocāt, tū ab interno, tum exiguis portiōibus.
 simul sētiānt. eo q; uniuersū corpus ambo sentire uidetur. Quū
 enī tenuissimis portiūculis aspersū per corpus tum
 calidū sit tū frigidū: nullā sensilē alterius portiūcu-
 lam ita paruā desumas, i q; nō alterū sit cōprehēsū.
 In accessionū In ipsa tamē accessionis inuasiōe, aliqui febricitā-
 inuasiōe febrī tū tum rigent, tū uero febricitāt, tū ambo sentiūt,
 citātes aliquos frigus imodicū, et calorē una. Verū nō eodē loco.
 frig⁹ et calorē Quippe quū possint quæ excalfactæ sunt partes,
 simul sētire. manifeste a refrigeratis discernere. Nam itus et in
 ipsis uisceribus calorē sentiūt. In externis partibus
 In Lipyrīs uniuersis frigus. Tales perpetuo febres sūt et quæ
 utrūq; perpe græce Lipyræ uocātur. Præterea quoddā ardētū
 tuo ita ut i ac febrīū perniciosū gen⁹. Quod igit in his maiorib⁹
 cessiōibus sē portionibus
 tiri

portiōib⁹ accidit, hoc in hepialis cōtingit minutis.
 Inæqualis nāq; est et harū febrū itēperies, sed nec
 min⁹ reliquarū oīm. exceptis tñ hec̄ticis. Quētiā Aliquos rige
 n̄s qui rīgent, nec tamē febricitāt, inæquale tēpera re nec tamen
 mentū est. Rarū tamē est id symptoma. Cæterū febricitare Ra
 incidit tum mulieribus, tum quibusdā aliquādo ui rumq; id.
 ris. Debet autē oīno deses præcessisse uita. aut cer
 te ciborū copiā longiore spatio hō sūp̄sisse. ex quib⁹
 bus tardus, frigidus, crudus, & pituitosus nascat
 succus. qualē scilicet Praxagoras uitreū existimat.
 Porro antiquitus nemo (ut uidet̄) ita est affectus, Symptōa pri
 ut qui nec adeo ociosi, nec in uictus saturitate ui- scis (vt uidet̄)
 uerent. Inde q; factū est, ut scripserint ātīqui me- ignotū, et cur
 dici, rigori febrem necessario superuenire. Verū
 tamē tum nos ipsi, tum alij iuniorū medicorū nō
 pauci, sepe numero uidimus rigorē, quē nulla se
 cuta sit febris. Porro cōpōit̄ ex hac intēperie, et ea
 quæ febricitariū est, Hepialus. appello ita febrē Hepialos
 illam, cui ambo semper accidunt. At in qua rigor quæ vocet̄
 quidē præcedit, febris sequit̄, ueluti in tertianis &
 quartanis hanc hepialū nō voco. Ita ex duplici inæ
 quali intēperie hepialus cōponit̄. Etiā aliæ febres
 præter hec̄ticas fere oēs. Simili genere qui parti
 culæ alicuius cū tumore morbi sunt, hi quoq; oēs
 perīde ac phlegmonæ, cum intēperamēto inæqua
 li consistūt. Cācer, Erisipelas, Carbūcul⁹, Herpes
 Tumor, Phagedena, Gāgrena. Quippe cōmune
 n̄s omnibus

ijs oīb⁹ est, vt ex fluxiōe hūorū sint orta. Dissidēt
in eo quod alij ex pituitoso, alij ex bilioso, vel melā
cholico succo, alij ex sāguine vel calido, vel tenui,
vel bulliente, vel frigido, vel crasso, vel alio quopiā
genere affecto fiant. Declarabitur enī alio loco de
horū mēbratim differentia diligēter. Quod ad pro
positam disceptationē perūnet, hoc tantū dixisse
abunde est, quod qualiscūq; est fluxio, eadem ra
tione, quēq; prādictorū affectuū creat, qua prius
ex calida et sanguinea phlegmonen gigni mōstra
uimus. Sed non minus etiā similarīū, ac simpliciū,
primorū q; in ijs corporū singula, sic a fluxiōe affe
cta, ad inæqualem intēperiē deueniēt. Cæterū ex
trinsecus pro reumatis ratione calefacta, refrige
rata, siccata, vel humectata. penitus et in profūdo
nondū similiter affecta. Quod si tota per tota mu
tata alterata q; sint: fiūt quidē illico a dolore libera.
In difficili tamē sic cōstituta sunt statu. Hec prāno
uisse his qui opus de medicamētis sūt percepturi,
et post id medendi methodum, abunde mihi satis
videtur. .:.

Finis Tertij de Temperamentis
Thoma Linacro Anglo
Interprete.

INDEX ERRATORVM Fo. lxxiij.

Folio. Pagia. Versu. Lege.

Prío. scdā. viij. huīdū aliqd

i. ij. xviij. Ita qz

ij. i. vlti. papaueris

ij. ij. xij. ea oratio

ij. ij. xiiij. lore, oppōnem

iiij. i. xxi. eodē corpore cō

iiij. ij. xxiiij. Ergo eē quidē

iiij. i. xxi. hac potuerunt

iiij. ij. iiij. assidue sectātur

iiij. ij. xiiij. tēperatū. Atqz

iiij. ij. xvi. certo scio

v. i. v. in eo cali.

v. ij. vij. porro indicare

v. ij. xij. nihil humecti in

v. ij. xiiij. talis est naturæ

vi. i. xviij. appareret, &

vi. i. xix. vtrinqz po.

vi. i. xxv. humidius est

vi. ij. xix. in vna eadēqz re

vij. ij. xx. intēperature cō

vij. i. xiiij. in naturaliter

vij. i. xviij. assidue largū

vij. i. xxvi. ambustus

vij. ij. x. tēperies qzqz ue

ri quæ tēperata res ē dissimile

Folio. Pagia. Versu. Lege.

ix. i. iiij. articulorū qz

x. i. x. enī aut idē ē, aut

xi. i. xij. frigido qz

xi. i. xiiij. cætorū corporū

xi. i. xxiij. alterū absolu

xi. ij. xv. uel speciē (to

xi. ij. xxvij. quem græce

xij. i. xxij. tes. In specie

xij. i. xxiij. Genere vero

xij. ij. iiij. fariam dicantur

xij. ij. xxiij. aliquo ea su.

xvi. ij. xvi. enim aliorū uel

xviij. ij. xij. et xij. noticia

xix. i. vij. ad humidorū

xx. i. xx. siccitatis imagi.

xix. ij. vi efficere, ut

xx. i. xiiij. rāt ergo oport.

xx. i. xviij. spēbus notant

xx. ij. i. modo aīaliū ge.

xx. ij. vij. in omni specie

xxi. ij. xix tactu tamē san

xxij. i. iiij. contingit

xxij. i. xxi. pertinent

xxij. ij. xij. et xij. alterā quæ

xxij. ij. xij. est huīdi et sicci

Folio. Pagia. Versu. Lege.

xxij. ij. xxiiij. inditūq̃
 xxiij. i. v. in eodem sunt.
 xxiij. i. viij. inanimorum
 xxiij. i. ix. demortui.
 xxiij. i. xvij. mortua collata
 xxiij. ij. ix. est tēperatissīa
 xxiij. ij. xij. nec cuiusq̃.
 xxiij. ij. xix. rū ad ūguē ap.
 xxiiij. i. ix. motib⁹ optimis
 xxiiij. i. xiiij. nigros, cū in.
 xxiiij. ij. viij. paritur infans
 xxv. ij. i. cofirment.
 xxvi. i. vi. et sāguificatio
 xxvi. ij. xv. ex incoctis ci.
 xxvi. ij. xxvij. obire queant
 xxvii. ij. xx. expertia, anal.
 xxvij. ij. xxiij. est istorū fi.
 xxviij. i. iij. disquisitio iēūda.
 xxviij. i. xvij. liorē putant
 xxviij. i. xxiij. sint. Sin de
 xxviij. ij. xij. descivisse a
 xxx. i. i. interpretabor.
 xxx. ij. xi. & mediocri tē.
 xxx. ij. xx. tum calorem.
 xxxi. i. v. perat⁹ tactū af
 xxxi. ij. ix. est iudex
 xxxi. ij. xxv. sūt duræ, nul.

Folio. Pagia. Versu. Lege.

xxxij. i. xviij. habet ossium
 xxxiiij. ij. xij. tēperamēta se.
 xxxiiij. ij. xvi. qui pīgues fu.
 xxxiiij. i. xix. leue, et te
 xxxiiij. i. xxiij. venæ extra se
 xxxiiij. i. xxvi. Nisi sicubi
 xxxiiij. i. vlti. vita īdulgētior
 xxxv. ij. ix. tāta est (accedēs
 xxxvi. ij. i. Siquidē nec ex
 xxxvij. ij. v. tēpore cōpli.
 xxxvij. ij. viij. quod hic quā
 tum spissatum est, tantum
 xxxvij. ij. xxiij. Rufus sicuti
 xxxviij. i. iij. protinus
 xxxviij. ij. xvij. & imbecillos
 xxxix. i. xxvij. non peruenit
 xxxix. ij. vi. a calore pro
 xxxix. ij. viij. cū senescūt, a
 xxxix. ij. xxi. corp⁹ in alijs
 xxxix. ij. xxiij. esse in alijs
 xxxix. ij. xxiiij. sint hūidores
 xl. i. xi. alijs vara. Artu.
 xl. i. xiiij. scoptulæ illis
 xl. i. xv. nudæq̃ plane
 xl. i. xvij. Quātopere autē
 xli. i. ij. pcedēte vero
 xli. i. xij. cunt, timidicq̃

Folio. Pagina. Versu. Lege.

xli. i. xv. fiunt. lidem
 xli. ij. vij. ab externo ca-
 lore attract⁹ p^diit nō pōt ex
 xliij. ij. ij. autē hic rurſū
 xliij. ij. iij. aliūde cōfluat
 xliij. i. vlti. perueniret
 xliij. ij. xx. hæc quod vbi
 xliij. i. xvij. perpēdētibus
 xlv. ij. xxiij. testæ est adsi-
 milis. lam malacostaca
 xlvi. i. xv. Ad eū modū.
 xlvi. i. vlti. Cæterū cū id
 xlvij. ij. xxi. tū ad libros de
 medicamētis, tū ad medendi
 xlvij. ij. xij. indicetur, qd
 xlix. ij. i. in ignē mutato
 xlix. ij. iij. facile accēdunt
 l. i. vij. tamē iam fieri
 l. i. xij. tem alias, mo.
 l. ij. iij. tur ignis ni.
 li. i. ij. ē corp⁹ vna qualibet
 li. i. iij. tatū, id quod.
 li. i. iij. nec ipſum hoc
 li. i. v. ab ipſo mutat^r

Folio. Pagina. Versu. Lege.

li. i. vi. nec vnq̃
 li. i. vij. si illud mutet
 liij. i. xxi. & quæ
 liij. ij. x. si certorū me.
 liij. ij. xiiij. cū certis acce.
 liij. ij. xx. ea q̃ vi
 lv. i. ij. adferat
 lv. i. iij. ciendo iuuet
 lv. i. vi. alijs tēpore cō.
 lvi. ij. vij. non eo minus
 lvij. i. ij. in eū quicq̃
 lvij. i. xx. quē ipsa.
 lvij. ij. xviij. qui ratiōe so.
 lxi. i. xv. calorē quēdam
 lxij. i. xviij. cas māifeste cale.
 lxij. i. iij. Imo tantum in
 lxij. i. v. a perfūdēdo ē
 lxij. i. xxiij. ad ſūma cor.
 lxij. i. xxvi. indicatiū vero
 lxij. ij. xxij. ex accidenti
 lxiiij. ij. x. i. ve ad motū ve.
 lxiiij. ij. xvij. hominē pote-
 state calidum

Impreſſum apud præclaram Cantabrigiam per
 Ioannem Siberch. Anno. M. D. XXI.

